

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

Маріан ТОКАР
ПОШУКАХ
ІСТИНИ
ПРО КАРПАТСЬКУ УКРАЇНУ

*Бібліографічний покажчик праць
професора Миколи Вегеша
про Карпатську Україну*

ДО 70-РІЧЧЯ ПРОГОЛОШЕННЯ
НЕЗАЛЕЖНОСТІ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

УДК 94(477.87)“1938-1939”:929
ББК Т 3 (4Укр-43ак)61

Токар Маріан

Т 3 У пошуках істини про Карпатську Україну: Біо-бібліографічний покажчик праць професора Миколи Вегеша про Карпатську Україну. – Ужгород: Гражда, 2009. – 132 с.: іл.

У виданні подається короткий життєпис одного із відомих сучасних дослідників історії Карпатської України 1938-1939 років, а також бібліографічний покажчик опублікованих праць ученого з даної наукової проблеми та відгуків і посилань на них.

Видання, котре виходить у світ з нагоди 70-ї річниці проголошення державної незалежності Карпатської України, стане в нагоді всім, хто цікавиться бібліографією славетних і трагічних сторінок історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців часів Карпатської України.

Рецензенти:

Марчук Василь Васильович – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри політології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Федака Сергій Дмитрович – доктор історичних наук, професор кафедри історії України Ужгородського національного університету.

ISBN 978-966-8924-98-9

© Токар М.Ю., 2009
© Інґа Супрунюк, дизайн, 2009
© Видавництво «Гражда», 2009

ІЗ ПЛЕЯДИ КРАЙОВИХ ІСТОРИКІВ

Історична закарпатська школа досить важко торувала собі шлях до національної історичної науки України, подекуди гальмуючи цей процес власними незрозумілими кроками, а в більшому ступені кроками догідництва номенклатурній тоталітарно-апаратній системі, яка вважала історичну науку гарантом власних ідеологічних підвалин. Проте не всі історики піддавалися впливові та «сліпій вірі» в нереальні ідеали. Уже у 80-х роках ХХ ст. деякі закарпатські вчені-історики спромоглися трансформувати власний погляд на історичні аспекти і підхід до принципів історизму став більш реальним, об'єктивним.

На рубежі 80–90 років минулого століття до плеяди відомих вже у той час істориків Івана Гранчака, Григорія Павленка, Едуарда Балагурі, Володимира Задорожного, Василя Худачника, Михайла Тиводара та інших вчених приєднався непримітний на перший погляд молодий дослідник історії Микола Вегеш. Хоча непримітним його назвати можна було умовно. Високий, худорлявий молодик, який виділявся свіжістю творчої думки, ініціативністю й миттєвістю організаторської реакції. Він дивував старше покоління науковців ще й тим, що у пристойній, інтелігентній формі під час дискусій доводив істинність своїх суджень щодо різних історичних та сучасних громадсько-політичних подій. Тому й не дивно, що в той час, коли йому нав'язували різні «архаїко-комуністичні» теми для дисертаційного дослідження Микола Вегеш відчував, що це щось не те, що його покликання досліджувати інші проблеми. Тому він сам не уникав глибинних тем, а навпаки, орієнтувався на «білі плями» історії.

Провідною темою досліджень Миколи Вегеша стала історія становлення та розвитку Карпатської України. Проблемам політичного державотворення, соціально-економічної еволюції, релігійно-духовним відносинам, мовно-культурній ситуації вченим присвячено сотні наукових праць. Таким здобутком на сьогоднішній день не може похвалитися жоден сучасний істо-

рик, що досліджував історичні аспекти Карпато-Української держави. Його перу належать монографії, брошури, статті, нариси, огляди тощо. Їхній перелік та зміст заслуговує подиву, коли усвідомлюєш, що все це людина зробила всього за десять з гаком років. А окремі праці викликають гордість за земляка, оскільки саме їх поява на світ змусила громадськість по-іншому глянути на історичне минуле Закарпаття напередодні Другої світової війни, розкрити реальні аспекти політичного розвитку краю в 1938–1939 роках. Саме такі праці як «Велич і трагедія Карпатської України», «Карпатська Україна (1938–1939): соціально-економічний і політичний розвиток», «Закарпаття в контексті центральноєвропейської кризи напередодні Другої світової війни», а також колективна монографія «Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців», яка вийшла під редакцією професора М.Вегеша, сприяли не тільки переоцінці, а й сучасному утвердженню національно-державних історичних цінностей, які в повну силу проявилися в часи Карпатської України. Значення цього факту ще належить оцінити в майбутньому. Проте не можна залишити не поміченим той факт, що сторінки історії Карпатської України стали доступними широкому загалу, а її провідники – визнаними народними героями. Практично жодне сучасне й майбутнє дослідження історії Карпатської України не може проводитися без використання праць М.Вегеша. А це означає, що доробок професора викликати постійний інтерес і носитиме аспекти актуальності. Крім того, професор Микола Вегеш – відомий дослідник й інших історичних віх у житті Закарпаття. Його перу належать ґрунтовні дослідження з історії України й таких її регіонів як Галичина та Волинь. Він є автором багатьох праць енциклопедичного характеру.

В цілому на сьогоднішній день учений є одним із провідних істориків Закарпаття. Його науковий ужинок вказує на те, що внесок дослідника у розвиток історичної науки вже залишив глибокий слід. Принаймні професор Микола Вегеш підтверджує реноме плеяди вітчизняних історичних шкіл, адже він є талановитим учнем відомого українського історика, доктора історичних наук, професора Володимира Грабовецького, який у свою чергу був одним із учнів академіка Івана Крип'якевича.

Починаючи розповідь про життєвий і творчий шлях професора Миколи Вегеша слід відзначити, що постать ученого неодноразово ставала об'єктом дослідження. Його науковій діяльності присвячена значна кількість праць, авторами яких були Василь Туряниця, Володимир Фединишинець, Василь Марина, Микола Олашин, Йосип Баглай, Степан Пойда, Михайло Зан та інші. Особливої уваги варті окремі видання Василя Туряниці «Науковець, педагог, людина» (Ужгород, 1995), Володимира Фединишинця «Микола Миколайович Вегеш: Бібліографічний покажчик» (Ужгород, 1997) та Маріана Токаря «Професор Микола Вегеш: Біобібліографічний покажчик» (Ужгород, 2002). Тому описувати життєві і творчі здобутки вченого і легко, але й важко водночас. За декілька останніх років Микола Вегеш виріс у авторитетного вченого і організатора, який вже сам вибудовує власну історичну школу, готує до наукового шляху когорту молодих істориків-політологів, очолює найбільший в Закарпатті державний вищий навчальний заклад – Ужгородський національний університет.

ЕТАПИ ЖИТТЯ І ТВОРЧОСТІ ВЧЕНОГО

Славна й миловидна Міжгірщина. Перлина Закарпатського краю, яка дала світові плеяду видатних діячів у сфері науки, освіти, культури, красного письменства. Імена славних синів Карпатського підгір'я Августина Волошина, Василя Іренджі-Донського, Петра Скунця, Олекси Мишанича та багатьох інших відомі далеко за межами нашого регіону. Палітра сучасних відомих постатей, які прославляють своїми досягненнями в різних галузях суспільного життя Міжгірщину, буде неповною, якщо не згадати українського вченого, доктора історичних наук, професора Миколу Вегеша. Його талант історика-дослідника виплекався саме в рідних, вповитих природною красою, краях.

Майбутній вчений народився в Міжгір'ї 28 листопада 1962 року. Батьки первістка Микола Юрійович і Ганна Йосипівна – за доброю і старою традицією шанували традиційний релігійний календар, оскільки з покоління в покоління їхні предки й вони самі жили за Божими заповідями та народними традиціями. Тож, коли постало питання назвати сина, сумнівів у подружжя не було ніяких. Адже він народився напередодні одного із найшанованіших і найулюбленіших на Верховині свят – свята Святого Миколая. Так новонароджений дістав ім'я Микола.

У полоні гірської краси, лісової зелені, гнучких потічків швидко минали дитячі роки. Вочевидь, був неспокійним, го-мінким, але й слухняним і уважним до батьків. Він розумів, що в умовах селянського верховинського містечка має вирости не тільки на радість та втіху рідним, а й стати надійним помічником на все життя.

Малий Микола змалку розумів, що попри все треба й навчатися. У цьому добрим ділом сприяли й батьки, які ще до шкільного періоду навчили його читати. Допитливий характер юнака ще більше допоміг Миколі під час шкільного навчання, яке розпочалося у шестирічному віці. У школі подобалося все, «ви-

баливим» щодо предметів не був. Однак особливий потяг відчував до історії. Якось у розмові про дитячі мрії Микола Вегеш згадував, що полюбив історію в школі і вже тоді, навчаючись у старших класах, вирішив стати у цій справі фахівцем.

Тому у 1979 році після закінчення навчання в Міжгірській середній школі подекуди традиційних проблем із вибором подальшого шляху у Миколи Вегеша не було. Він твердо вирішив, що буде долати вищу освіту. У тому ж році він успішно склав вступні іспити до Івано-Франківського державного педагогічного інституту (тепер Прикарпатський університет ім. В. Стефаника) і розпочав навчання на історико-педагогічному факультеті. Саме тут він захоплено поринув у царину історії. Саме тут він проходив вишкіл вчителя-педагога. Студіювання не було легким, оскільки досвідчені викладачі інституту ставилися до студентів вимогливо, змушували вивчати тонкощі «вчительки життя» – історичної науки – добросовісно.

Одним із таких викладачів був відомий український історик, завідувач кафедри історії України, доктор історичних наук, професор Володимир Грабовецький. Він запримітив хороші здібності студента Миколи Вегеша, давав цінні поради, передбачаючи, що вони дійсно підуть йому на користь. Вбачаючи у своєму студентові майбутнього вченого, В.Грабовецький радив всебічно розвивати талант, не заціклюватися на вузьких історичних проблемах і таке інше. Згодом Микола Миколайович з теплими словами вдячності буде згадувати настанови свого вчителя.

Студентські будні – лекції, семінари, підготовка рефератів, курсових, участь у студентських наукових конференціях – забирали дуже багато часу. Та Микола й не жалкував, оскільки розумів необхідність кожного навчального моменту. Саме ці роки й формували особистість історика, вчили концентруватися на конкретних завданнях у житті. Але роки навчання в інституті також промайнули швидко. Перед випускником розстелилася чергова дорога життя, яка манила своєю невідомістю, таємничо закликала розпочати новий етап у своєму житті.

Отримавши вищу освіту історика-педагога Микола Вегеш знав, що піде працювати шкільним учителем. Однак постійно в думці кружляли слова мудрого наставника Володимира Грабовецького, який радив не зупинятися на досягнутому, а сміливо йти до вершин історичної науки. Цей потяг ставав усе відчутнішим, що врешті-решт і визначило долю майбутнього вченого.

Неодноразово доводилося чути, що наука – найперше у житті Миколи Вегеша. Та й нам самим, під час спільної роботи з вченим, довелося у цьому переконатися. У будь-якій справі, що стосувалася науково-дослідної діяльності його цікавила лише кінцева мета, а труднощі, які виникали в процесі роботи, він долав із невимушеною легкістю, якій можна тільки по-доброму позаздрити.

По завершенні навчання в Івано-Франківському державному педагогічному інституті в 1984 році Микола Вегеш повернувся в рідну Міжгірщину. Дипломований спеціаліст відразу ж приступав до роботи в Синевирській середній школі учителем історії. Розпочавши педагогічну діяльність, історик поринув у пошуково-дослідницьку роботу, яка стримувала нерозкритий талант вченого. На нього почали звертати увагу колеги, земляки, помічаючи, що молода людина, повна енергії й творчої свободи прагне чогось більшого ніж вчителювання. Повна різнобічних ідей натура притягувала до себе оточуючих селян, інтелігентів, службовців, педагогів та учнів у школі. За короткий час він став користуватися широчю повагою й довірою людей. І все це завдяки професійним старанням, висококваліфікованим знанням. Його нерідко можна було побачити з відкритою книжкою на вулиці, вокзалі, в автобусі...

Шкільний етап у педагогічному житті Миколи Вегеша був насичений різними подіями. Проте потяг до вищих знань, до вершин історичної науки був набагато сильнішим. Тому молодий учитель мріяв продовжувати навчання. Ще в Івано-Франківську він переконався, що йде правильним шляхом. А знайомство з відомим українським вченим академіком Володимиром Грабовецьким тільки посилювало віру в те, що покликання Миколи Вегеша бути істориком більше ніж регіонального значення.

Педагогічною діяльністю у школі Микола Вегеш займався вісім років – з 1984 року по 1992 рік. За цей час він зумів передати свої знання та любов до історії не одному поколінню учнів. Уже на початку своєї вчительської кар'єри історик рекомендував себе висококваліфікованим фахівцем. Саме його педагогічний хист і знання історичних предметів, неабияка ерудованість і організаторські здібності вплинули на те, що у 1985 році колеги-історики Міжгірського району обрали Миколу Вегеша головою районного методичного об'єднання вчителів історії. Це перше визнання його здібностей прийшло, коли йому виповнилося всього двадцять три роки! Молодий історик

здібно керував методичним процесом, привнісши нові методи заохочення вивчення історії в школах, вимогливо ставився до покращення методологічної основи викладання тощо. Молодий керівник сміливо й різко критикував деяких педагогів, особливо тих, хто намагався користуватися у своїй освітньо-виховній діяльності стереотипними, застарілими зразками методики викладання історії. Звичайно, що у той час це багатьом не подобалося, про що молодому історикові інколи натякали «зверху». Проте, відчуваючи, що він сам є людиною вже не від «того» світу, передбачаючи швидкоплинні зміни поволі пом'якшував ставлення до історії не як ідеологічної забаганки, а звичайної поваги до минулого своєї держави, краю, його народу. Це порозуміли діти, за що віддячували йому своєю повагою.

Як кваліфікованого педагога Миколу Вегеша регулярно запрошували до Ужгородського державного університету перевіряти знання абітурієнтів та учасників районних та обласних олімпіад.

Одночасно з цим Микола Миколайович мріяв займатися вищою наукою. Він не припиняв пошуку «своєї теми» для детального дослідження, розуміючи, що без відчайдушної працездатності добитися успіху в науці неможливо.

Однак шлях у науку не був легким. Після закінчення інституту професор В.Грабовецький рекомендував Миколі приїхати до Києва в Інститут історії України Академії Наук України. Вважалося, що тут будуть створені кращі умови для наукового зростання. Зрозуміло, що цей заклад був престижним і навіть головним для історичної науки в Україні. Вихованого на українських національних традиціях Миколу Вегеша вабила національна тематика, славні сторінки українського історичного буття. Історик вирішив поринути у світ козацтва, досліджувати соціальну диференціацію запоріжців та й взагалі займатися епохою феодалізму. Проте тема у той час ще «кусалася», здавалася занадто вільнодумною й навіть небезпечною. Тому йому було запропоновано «традиційно актуальну» для радянського суспільства тему, пов'язану з вивченням історії пролетаріату в Україні. Поринувши з великим ентузіазмом у роботу, Микола Вегеш почав відчувати, що це не його тема. Творча натура молодого історика вимагала чогось іншого, особливого, цікавого. Йому не хотілося йти вже давно протореним шляхом, а відкрити нову, раніше не досліджувану тему, глянути на проблему із зовсім іншого боку. І хоча час був до цього

неготовий, що добре розумів Микола Вегеш, його бажання було сильнішим за диктат науки. Відчуваючи проблемність вибору і розуміючи обставини, в яких він опинився, Микола Вегеш вирішив поїхати у Львів і там закріпити для дослідження іншу тематику. Здавалося, що дух Західної України втамував би голод дослідника. Бажання молодого історика зрозуміли належним чином і запропонували ще глибшу актуальну тему – «Зародження марксизму на західноукраїнських землях»...

Друга спроба також виявилася невдалою. Розпочавши все спочатку, Микола Вегеш взявся за вивчення проблеми, але знову ж таки зрозумів, що береться за «вимучене» комуно-радянською ідеологією творіння. Відчуваючи, що знову нічого не вийде, Микола Вегеш приїхав в Ужгород. Власне, повернутися на навчання в Закарпаття йому порадив доктор історичних наук В.Г.Сарбей, який рекомендував прикріпитися до кафедри історії СРСР Ужгородського державного університету. Професор Василь Ілько прийняв молодого історика із задоволенням і закріпив для дисертаційного дослідження чергову «актуальну» тему... «Соціалістична індустріалізація і колективізація в радянській історіографії». Третя спроба «закохатися» в тему також вийшла невдалою. І тут проблема не у вибагливості дослідника, а у відмежуванні від стереотипів, штампів, трафаретності думок тощо. Навіть здивування викладачів щодо безпартійності дослідника не справило на Миколу Вегеша належного враження. Мало хто відчував, що він вже є людиною іншого покоління, іншого наукового бачення. В одному з інтерв'ю журналістам вільнодумної газети «Карпатська Україна» історик згадував про «ужгородську спробу» дисертаційного дослідження: «...вивчення документів, історичної літератури. Робота була нецікава і нудна, але таким був час». Це коротке пояснення як ніщо інше говорить про проблемність навколо пропонованих дисертаційних тем. А символічна вісь аспірантських митарств Миколи Вегеша «Київ – Львів – Ужгород», здавалося, не мала логічного завершення і ставила молодого вченого в обов'язкові рамки.

І все-таки Микола Вегеш знайшов тему, яка була і цікава, й актуальна, й недосліджена. Вона стала доступною тоді, коли суспільству стали доступними багато різних речей, пов'язаних із вільнодумством, національно-культурним самовираженням, історико-краєзнавчим відродженням тощо. У згаданому вище інтерв'ю (газета «Карпатська Україна» від 24 березня 1994

року) Микола Вегеш про цю подію каже: «У березні 1990 року «влада імуш» дозволили святкувати 51-шу річницю Карпатської України. Відтоді я знайшов свою тему». Його полонила історія Карпатської України і він з того часу повністю віддав-ся науково-дослідницькій роботі.

25 жовтня 1990 року молодий історик отримав телеграму, текст якої пропонуємо Вашій увазі: «Повідомляємо, що наказом по Ужгородському державному університету від 24 жовтня 1990 р. за №517-05 Вас зараховано з 1 листопада 1990 р. аспірантом без відриву від виробництва з чотирирічним терміном навчання за спеціальністю історія СРСР. Ректор Сливка В.Ю.».

У цей час Микола Вегеш уже був одруженим. Свою вірну «половину» він знайшов ще в студентські роки. Пані Анастасія родом з відомого Рогатина, що вважається батьківщиною легендарної Роксолани. За фахом вона філолог і є надійним помічником і другом Миколи Вегеша. Взагалі, розповідаючи про життєвий і творчий шлях вченого, неможливо оминати сімейної теми, оскільки вона, поза всякий сумнів, стоїть у житті на першому місці. Неодноразово буваючи в скромній квартирі професора, де міститься й акуратна бібліотечка вченого, розумієш, що втішні наукові здобутки були б невідчутними без щирої підтримки сім'ї. Це розуміє й сам Микола Вегеш, який в одному інтерв'ю вказував: «Інколи мені здається, що, будучи на місці моєї дружини, я з таким чоловіком не прожив би і дня. Але вона змирилася і живе. Можливо тому, що Анастасія – теж викладач за фахом». Від себе можна додати, що вона просто розуміє скільки часу необхідно віддавати науковим потугам і тільки жартома може «лихословити». Здається нам, що у вчених інших жінок не буває.

Дружина М.Вегеша Анастасія завжди привітна, щоразу пропонує запашну каву. Та й взагалі атмосфера в сім'ї приємна. В оселі вченого завжди жваво, заходять колеги, письменники, художники, журналісти. За доброю порадою не цураються зайти аспіранти й студенти. Одного разу, завітавши до професора і побачивши багато людей, подумалось, що потрапив у «громадську приймальню». Дружне життя подружжя доповнюють діти – двоє синів. Ігор та Іван Миколайовичі навчаються в Ужгородській загальноосвітній школі I–III ступенів №1 ім. Тараса Шевченка.

Перед тим, як повернутися до літописання творчого шляху і завершуючи невеличкий відступ, присвячений сімейному

життю Миколи Вегеша, хочеться сказати, що у всіх своїх починаннях він мав і має нині надійну підтримку і порадників у колі сім'ї.

Навчаючись в аспірантурі молодий вчений крок за кроком йшов невідомими стежинками історії і з кожним разом усвідомлював, що відоме до цього часу про Карпатську Україну та її лідерів не завжди подавалося правдиво, а подекуди й свідомо наплюжилось. Поєднуючи наукові дослідження з педагогічною діяльністю в школі, Микола Вегеш знаходив час і на написання статей. Так з'являються нариси спочатку в регіональній пресі, передусім міжгірській «Радянській Верховині», а згодом у центральній та зарубіжній. Символічно, що першою статтею, яка була написана пером історика, став нарис про президента Карпатської України Августина Волошина. Це тепер ми можемо спокійно реагувати на таку інформацію. Але тоді? У 1990 році далеко не кожний часопис, газетний чи журнальний, ризикнув би подати на своїх шпальтах «небезпечний» матеріал, тим більше пов'язаний із українським національним рухом та його звеличенням. Тому й газеті Міжгірщини «Радянська Верховина», а згодом під назвою «Верховина» належить одне із почесних місць в історії новітньої національно-визвольної боротьби. Будучи друкованим органом районного комітету Компартії України вона публікує глибокоаналітичні історико-краєзнавчі статті Миколи Вегеша, ім'я якого у той час ще не було відомим широкому загалу. Тільки у 1990 році на її сторінках побачили світ вісімнадцять статей-нарисів молодого історика! А їхні назви говорять самі за себе: «Августин Волошин: ким він був?», «Пролог у новий час краю», «А хто ж ми є?», «Велич і трагедія Августина Волошина», «За нашу і вашу свободу», «Перший літописець Карпатської України» та багато інших. Звичайно, що це подобалося не всім, особливо з плеяди ревних захисників радянщини. Серед них були й деякі дослідники-науковці. Проте, науковий «фанатизм», яким уже тоді жив Микола Вегеш, цілком природно відкидав будь-які напади на українську історію. Далі з'являються його статті в «Молоді Закарпаття», «За незалежність», «Новинах Закарпаття», «Закарпатській правді»...

Матеріали, опубліковані в пресі, попадають до рук відомих вчених в інших куточках України. Ім'я М. Вегеша стає відомим, з ним намагаються нав'язати творчі контакти. Показовим у цьому відношенні є текст телеграми, надісланої моло-

дому вченому редактором відділу науково-популярного журналу «Наука і суспільство» М.Кухарчуком: «Просимо стисло розповісти історію Карпатської України (на підтвердження тези про те, що Закарпаття – то Україна, а не якась окремішня «Русинія»)…, проілюструвати статтю картою 1938–39 рр., щоб читач мав конкретну уяву про тодішній адміністративно-територіальний поділ і район описуваних Вами подій». Тож бачимо тут факт визнання дослідника ще тоді, коли він був далеко до вершин наукового Олімпу.

Активна пошукова робота про діячів Карпатської України та оприлюднення багатьох раніше невідомих фактів їхньої біографії сприяли налагодженню контактів з українцями в еміграції. Микола Вегеш отримує запрошення співпрацювати з відомими своєю національно-радикальною позицією вільнодумними часописами Сполучених Штатів Америки («Український історик», «Америка»), Канади («Україна і світ»), Великобританії («Визвольний шлях»), Німеччини («Сучасність»). По світу через шпальти новинок звучать нариси про відомих громадсько-політичних і культурно-освітніх діячів українських Карпат. Особливе місце серед них займає ім'я «першого літописця» Карпатської України Василя Гренджі-Донського. Присвятивши велику кількість публікацій славній постаті закарпатця, Микола Вегеш зав'язав дружні зв'язки з еміграцією. Особливо він дорожить листуванням із дочкою «верховинського соловейка» Зіркою. Подаємо деякі фрагменти листування з Миколою Вегешом, в яких прослідковуються повага, щиросердечність і безмежна подяка дослідникові за його працю в контексті відродження чесного імені Василя Гренджі-Донського. Ось так, наприклад, закінчується лист Зірки Гренджі-Донської від 2 липня 1992 року: «Не мала дотепер нагоди подякувати Вам за ті гарні статті, які Ви написали дотепер про батька. Вдячна Вам, як і всім іншим Вашим землякам, що стараетесь популяризувати ім'я батька». Або в листі від 14 жовтня того ж року: «Я Вам щиро вдячна, що Ви стараетесь поміщувати Ваші статті про батька і в українських виданнях поза Закарпаттям...».

Коли побачила світ книжка «Велич і трагедія Карпатської України», написана Миколою Вегешом у співавторстві з ужгородським вченим Володимиром Задорожним, реакція громадськості була миттєвою, адже вперше з історією Карпато-Української держави можна було ознайомитися в такому комплексі. Особливо близьке серцю Миколи Вегеша привітання Зірки

Гренджі-Донської в листі від 28 липня 1993 року: «Вітаю Вас щиро з виданням Вашої праці. Сердечно вітаю також і п.Задорожного. Дуже рада, що Ви опрацювали цю тему і так вже більше людей ознайомиться з цією частиною нашої історії». Ще більш теплою була реакція Зірки Гренджі-Донської на вихід у світ книжки М.Вегеша про Василя Гренджу-Донського: «Вашу посилку – книжку і Вашу карточку – дістала і щиросердечно дякую Вам за неї. Була дуже приємно заскочена, бо не сподівалася побачити нову книжку про батька. Дякую Вам з глибини серця за Ваші турботи і старання обзнайомити все більше й більше наш народ з батьком...». Це фрагмент з тексту пізнішого листа пані Зірки від 8 серпня 2000 року. Повага до імені Василя Гренджі-Донського з боку його земляка-історика й справедливо званого «сучасним літописцем Карпатської України» знайшла своє відображення у тому, що в 1993 році він був удостоєний звання лауреата премії імені Василя Гренджі-Донського, отримавши відповідний диплом під №3. Безперечно, гідне визнання достойного земляка, хоча б з огляду кількості його публікацій про багатогранну життєдіяльність «верховинського соловейка». Але найприємнішим визнанням для Миколи Вегеша є все ж таки багаторічне дружнє листування з дочкою та хранителькою творчих багатств Василя Гренджі-Донського Зіркою.

Поряд з цим молодий вчений продовжував навчання в аспірантурі, успішно складав «кандидатські мінімуми». Як заочник він встигав зробити більше ніж стаціонарні аспіранти. Створення кафедри історії України Ужгородського державного університету ще більше заохотило М.Вегеша. Керівником його дисертаційного дослідження став доктор історичних наук, професор Володимир Задорожний. Перший високий науковий успіх прийшов досить швидко. У 1994 році Микола Вегеш успішно захистив дисертацію і став кандидатом історичних наук. Безмежна працьовитість і наполегливість вченого була винагороджена унікальним у своєму роді дослідженням з історії Карпато-Української держави. Тема дисертації – «Карпатська Україна в 1938–39 рр.: соціально-економічні і соціальні аспекти» – викликала жваві дискусії, обговорення, протиставлення епох тощо. Переміг об'єктивізм, науковість і Вчена Рада одноголосно виступила за те, щоб просити ВАК присудити Миколі Вегешу кандидатську ступінь.

Хвиля новизни, яка була присутня в дослідженні, складність і недоступність до аспектів розвитку Карпатської Украї-

ни не викликали сумніву, що опубліковані у вітчизняних і зарубіжних виданнях матеріали викличуть негайну реакцію. Крім відгуків про окремі видання Миколи Вегеша особливою увагою користувалися опубліковані матеріали в авторитетних часописах як України, так і зарубіжжя. У цей час Микола Вегеш уже працював викладачем кафедри історії України Ужгородського державного університету.

У 1996 році Микола Вегеш отримав чергову нагороду, що підтвердило його гасло: «Кредо – праця!». Цього разу за вагомий внесок у справу вивчення і популяризації історії українського народу та історико-краєзнавчої спадщини Івано-Франківська обласна організація Всеукраїнської спілки краєзнавців 25 червня 1996 року присудила кандидату історичних наук, доценту кафедри історії України Ужгородського державного університету Миколі Вегешу звання лауреата премії імені академіка Івана Крип'якевича. Ця премія присуджується в галузі науково-дослідницької пропагандистської діяльності з історії та культури України. Високу нагороду було вручено на пленарному засіданні Міжнародної наукової конференції, присвяченої 130-й річниці від дня народження академіка Михайла Грушевського 27 вересня 1996 року в приміщенні Прикарпатського університету ім. Стефаніка. Того дня Миколу Вегеша вітали ректор університету, академік Віталій Кононенко, завідувач кафедри історії України цього ж закладу академік Володимир Грабовецький та інші й підкреслили визначний внесок ученого у дослідження проблем історії України, Закарпаття, Східної Галичини.

З 1997 року Микола Вегеш перейшов на викладацьку роботу на кафедру політології історичного факультету УжДУ. У цей час, усвідомлюючи необхідність своєї праці, він працював над докторською дисертацією. Працюючи в архівах, осмислюючи й обґрунтовуючи досліджувані історичні події, вчений у повну силу поринув у світ політології, який здавався знайомим і таємним водночас. Та все ж працелюбність та невідступність від поставлених перед собою завдань «таранила» будь-які складності, що виникали на шляху до мети. Науковий доробок дослідника постійно зростає як кількісно, так і якісно.

Символічною вершиною наукової діяльності Миколи Вегеша став успішний захист докторської дисертації на тему «Закарпаття в контексті центральноєвропейської кризи напередодні Другої світової війни». Цей період в історії краю став

для нього найголовнішим в багаторічній науково-дослідній роботі. Дисертаційне дослідження вчений виконав на кафедрі політології Ужгородського університету. До того ж вона опрацьовувалася у відділі міжнародних зв'язків України і поєднала у своєму змісті проблеми як вітчизняної, так і всесвітньої історії. В основі дисертаційного дослідження тоді ще доцента вузу Миколи Вегеша постала історія Карпатської України в її всеосяжному виявленні. Тож від успішного захисту залежав рівень своєрідного підсумку в науковій життєдіяльності дослідника. Захист докторської дисертації відбувся спочатку на засіданні спеціалізованої Вченої Ради Д 50.17.01 в Інституті історії України Національної Академії Наук України 25 вересня 1998 року, а згодом – 26 квітня 1999 року – на засіданні спеціалізованої Вченої Ради Д 26.001.20 в Київському національному університеті ім. Т.Г.Шевченка. Останній науковий інститут зробив додатковий висновок щодо дисертаційного дослідження.

Офіційними опонентами історика М.Вегеша в процесі захисту виступали доктор історичних наук, заслужений діяч науки України, професор С.В.Кульчицький, доктор історичних наук, професор кафедри нової і новітньої історії та історіографії Ужгородського університету І.Ф.Король, доктор історичних наук, головний науковий співробітник Інституту соціології НАН України В.П.Трощинський. Науковим консультантом дисертанта був доктор історичних наук, завідувач відділом всесвітньої історії та міжнародних відносин Інституту історії України НАН України С.В.Віднянський. Провідною установою по захисту докторської дисертації було обрано Чернівецький державний університет ім. Ю.Федьковича. Участь у науковій дискусії взяли два академіка (В.А.Смолій, П.Т.Тронько), два члени-кореспонденти НАН України (І.М.Мельникова, П.С.Сохань), 36 докторів історичних наук і один кандидат історичних наук. На цей час обсяг загальної кількості опублікованих наукових матеріалів Миколи Вегеша становив близько 150 друкованих аркушів. Це вказує на серйозний підхід історика до досліджуваної ним проблеми.

Проте, як було сказано вище, дисертація підготовлена вченим проходила дві Вчені Ради, що практично означає два захисти. У чому ж причина цього? Справа полягала у тому, що 26 березня 1998 року вийшла постанова Вищої Атестаційної Комісії України про чітке визначення відповідного терміну між

захистом кандидатської і докторської дисертацій (не менше п'яти років), що і стало причиною надсилання роботи М.Вегеша на колективну рецензію. Оскільки докторська дисертація була виконана достроково, то Микола Миколайович був змушений зачекати декілька місяців. Адже перший захист відбувся саме у той час, коли згадана постанова тільки набирала статусу офіційного положення. Отже, другий етап захисту докторської дисертації відбувся в Київському національному університеті ім. Т.Г.Шевченка, де було вироблено додатковий висновок (колективну рецензію). Участь в обговоренні взяли двадцять двоє чоловік, двадцять один з яких був доктором історичних наук.

Зрозуміло, що успішний захист докторської дисертації став лише своєрідним підсумком науково-дослідницької діяльності вченого упродовж останнього десятиріччя ХХ століття. Період з 1994 року (захист кандидатської дисертації) до 1999 року (захист докторської дисертації) був пройдений ніби на одному диханні. Але ні в якому разі це не означало, що прийшов час ставити «кралку». Більше того, завершуючи черговий етап в науковому поступі, Микола Вегеш взявся за здолання подальших наукових вершин. Процес сходження на науковий Олімп продовжився.

В одному із недавніх інтерв'ю газеті «Ужгородський університет» на запитання кореспондента Степана Пойди про події з життя, які запам'яталися найбільше, Микола Вегеш відповів: «Таких подій було чимало, але назву тільки деякі: знайомство з майбутньою дружиною, яка весь час поряд зі мною, народження моїх синів, захист докторської дисертації, після чого я став одним із наймолодших докторів історичних наук в Україні». І дійсно вчений здолав «докторську» вершину, коли за плечима було всього-на-всього тридцять шість років. Зрозуміло, що цей факт привернув увагу багатьох людей, які знають і поважають Миколу Миколайовича не тільки як вченого, а й просто доброзичливу людину.

Одним із перших привітав Миколу Вегеша з успішним захистом докторської дисертації його вчитель-історик академік з Івано-Франківська Володимир Грабовецький. У вітальній телеграмі від 19 грудня 1998 року він писав: «Радію, що наша Прикарпатська історична школа так успішно росте». У кінці В.Грабовецький скромно підписався: «З повагою твій вчитель». Його радість можна цілком зрозуміти, адже перші кроки

в науку Микола Вегеш розпочинав робити під його безпосереднім керівництвом, завжди розраховуючи на цінну пораду та дружню підтримку.

Успіхи молодого доктора історичних наук запримітили не тільки в Україні, а й за кордоном. Цьому сприяла активна видавнича діяльність дослідника. Його наукові статті друкуються в багатьох загальновідомих часописах, виходять окремі видання. 27 вересня 1999 року на засіданні президії Міжнародної Слов'янської Академії Наук, президентом якої є академік К.О.Джеджула, відбулися чергові вибори дійсних членів та членів-кореспондентів. Серед новообраних академіків був і доктор історичних наук, доцент кафедри політології Ужгородського університету Микола Вегеш, якого було названо одним із найавторитетніших дослідників історії Закарпаття. Коментарі, на наш погляд, тут зайві. Не останню роль у визнанні вченого на такому високому рівні відіграли його заслуги в царині дослідження історії Карпатської України.

Таким чином, Микола Вегеш, як і чимало науковців Ужгородського університету, дістав визнання не тільки в Україні. На європейському, а то й на світовому рівні повага до вченого визначається його співпрацею із зарубіжними науково-освітніми центрами. А високий рівень наукового потенціалу закарпатських вчених вже давно є відомим фактом і сприймається з почуттям гордині за земляків. Не оминув участі заслуженого визнання на світовому рівні й професор Микола Вегеш. У 2001 році Рада директорів, Управлінська Рада редакторів і Рада видавців Американського Біографічного Інституту, честь очолювати який випала доктору Т.Колінзу, обрала М.Вегеша Почесним членом Дослідницького Бюро Радників вищезазначеного інституту. У дипломі, зокрема, відзначається, що закарпатський вчений досягнув видатних наукових результатів. Визнання Американського Біографічного Інституту заслуг Миколи Вегеша є, на нашу думку, цілком об'єктивною оцінкою його науково-дослідницької діяльності щодо висвітлення життєдіяльності багатьох відомих громадсько-політичних та культурно-освітніх діячів Закарпаття, таких як Августин Волшин, Василь Гренджа-Донський, Степан Клочурак, Михайло Колодзінський та багатьох інших. Невипадково Микола Миколайович очолює й Закарпатське відділення Всеукраїнського Біографічного Товариства. Його перу належать чисельні наукові публікації біографічного характеру, присвячені аналізу

життєвого шляху й наукової спадщини таких видатних постатей української історії, як Михайло Грушевський, Іван Крип'якевич, Михайло Драгоманов, Хведір Вовк, Андрій Шептицький, Володимир Антонович, Іван Лисяк-Рудницький, Володимир Грабовецький та багатьох інших. Багато зроблено вченим і в контексті джерелознавчого й історіографічного збагачення історичної науки. Трохи раніше, у 2000 році, Микола Вегеш був обраний Почесним членом музею Олекси Довбуша, що на Прикарпатті.

Наукові успіхи вченого знаходили відголоси й у приватних листах багатьох українських культурно-освітніх діячів. Ось фрагмент телеграми Ернеста Гейдела до Миколи Вегеша від 25 грудня 2000 року: «Бажаю Вам легкоздоланих труднощів, приемних перемог та всіякої підтримки у боротьбі з провінційністю нашої науки, у чому Ви чесно є першим серед рівних».

Знання справи й авторитет вченого сприяли тому, що провідні установи стали проявляти зацікавленість у співпраці з ним. Серед інших слід відзначити Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України (ЕСУ) НАН України. Микола Вегеш підготував близько сотні статей-гасел до 25-томного видання першої загальноукраїнської енциклопедії. В одному із листів історику від 31 січня 2001 року співголова Головної редакційної колегії ЕСУ професор Іван Дзюба писав: «Я не просто вдячний Вам, а просто зворушений тим, як Ви відгукнулися на потреби ЕСУ. Нам би в кожному регіоні такого співробітника, то не довелося б три роки мучитися, збираючи по крихті інформацію...». Тож не дивно, що Микола Вегеш став фактичним координатором ЕСУ від Закарпатської області. Регулярно контактує Ужгородський вчений і з відповідальним секретарем ЕСУ Миколою Железняком. До речі, з роботою енциклопедичного характеру вчений знайомий вже давно, оскільки за період своєї науково-дослідницької діяльності з цим доводилося зустрічатися неодноразово.

Отже, як бачимо, шлях Миколи Вегеша в науку був швидким і плідним. Але для того, щоб він був дійсно таким, потрібні були величезні моральні й фізичні зусилля, жмут людської енергії та самовіддачі. Завдяки цим та інших якостям фахівця науковець і педагог став у 2000 році директором Науково-дослідного інституту Карпатознавства, 2001 року – професором кафедри політології, а в 2002 році – завідувачем цієї ж кафедри Ужгородського національного університету, яку очолює і сьогодні.

Як людина, якій притаманна міра громадської відповідальності та політичної культури, а тим більше як фахівець з політичної історії Микола Вегеш намагається не стояти осторонь громадсько-політичного життя суспільства. Ще у часи національно-визвольної боротьби за незалежність України на рубежі 80–90-х років ХХ ст. він брав участь в діяльності різних національно-культурних громадських організацій: крайової «Просвіти» (член Ради), «Меморіал» (голова Закарпатської організації), «Карпатське братство» (співзасновник).

У політичному житті Микола Вегеш стоїть на національно-республіканських позиціях. У 1990 році займав посаду відповідального секретаря обласної Ради Української Республіканської Партії (УРП), згодом був головою секретаріату Закарпатської обласної організації Української Консервативної Республіканської Партії (УКРП). Упродовж 2000 – 2002 років учений перебував у лавах Партії «Реформи і порядок» (ПРП). Був заступником голови Закарпатської обласної організації ПРП та головою її міської організації, що на парламентських виборах 2002 року ввійшла до виборчого Блоку Віктора Ющенка «Наша Україна».

До того ж Микола Вегеш неодноразово спробував себе в ролі кандидата в депутати різних рівнів. У 1994 році його висунули члени воловецької «Просвіти» кандидатом в народні депутати України по Свалявському виборчому округу №173, а в 2002 році від Блоку «Наша Україна» – кандидатом в депутати Закарпатської обласної ради від Ужгорода. Подяка ректора Ужгородського національного університету професора В.Ю.Сливки за багаторічну сумлінну роботу в університеті, плідну науково-педагогічну діяльність, активну участь в громадському житті колективу та з нагоди ювілею від 28 листопада 2002 року черговий раз підтвердила авторитетність і повагу до своєї особи керівництва вузу. Тоді ж він став довіреною особою ректора УжНУ професора В.Ю.Сливки на виборах до Верховної Ради України. 28 липня 2004 року Голова Центральної виборчої комісії С.Ківалов підписав посвідчення, згідно з яким М.М.Вегеш став довіреною особою кандидата на пост Президента України В.А.Ющенка по територіальному виборчому округу № 72.

9 квітня 2005 року Миколу Вегеша обрано членом президії та ради Народного Союзу Наша Україна від Закарпатської області, а вже 14 травня 2005 року його одногосно обирають

головою Ужгородської міської організації політичної партії Народний Союз Наша Україна. У 2006 році Микола Вегеш обраний депутатом Закарпатської обласної ради від виборчого блоку «Наша Україна», членом Президії та головою коаліції в обласній раді. А у 2007 році Микола Вегеш – керівник міського виборчого штабу блоку «Наша Україна – Народна самооборона».

В одному з інтерв'ю кандидат в депутати обласної ради Микола Вегеш говорив: «Я професор кафедри політології, де сьогодні готують майбутніх фахівців-політологів. Вважаю, що потрібно не тільки говорити студентам про владу, а й бути причетним до влади». То ж не дивно, що Микола Миколайович є й принциповим політиком, людиною з чіткими громадсько-політичними переконаннями, що й підтверджується визнанням його заслуг на державному рівні. Так, 16 серпня 2001 року М.Вегеш отримав Подяку голови Закарпатської обласної державної адміністрації за вагомий внесок у розвиток державного будівництва, значні досягнення у професійній діяльності, активну участь у громадсько-політичному житті області та з нагоди відзначення десятої річниці незалежності України. Таку ж відзнаку (Почесну грамоту) від обласної влади він отримав у серпні та листопаді 2006 року. 30 квітня 2004 року Микола Вегеш нагороджений Грамотою Верховної Ради України «За заслуги перед Українським народом», а 28 лютого 2007 року – Почесною грамотою «За особливі заслуги перед Українським народом» (№ 217). 22 червня 2007 року Указом Президента України Миколу Миколайовича Вегеша було нагороджено орденом «За заслуги» III ступеня (№ 549, серія ОК № 020865, знак ордена № 8170).

Стрімкий злет як науковця не залишився без уваги й у питанні кар'єрного зростання. Завдяки своїм організаторським здібностям у 2004 році Микола Вегеш був обраний деканом історичного факультету Ужгородського університету. А вже 11 лютого 2005 року Міністр освіти і науки України С. М. Ніколаєнко призначив його виконуючим обов'язки ректора Ужгородського національного університету. 31 березня 2005 року на засіданні конференції трудового колективу професора Миколу Вегеша обрано ректором Ужгородського національного університету і вже 8 квітня 2005 року Міністр освіти і науки України підписав семирічний контракт з новообраним ректором УжНУ М. Вегешем. Хороші організаторські здібності Миколи Миколайовича проявилися і в тому, що він зумів мобілізувати

на співробітництво в сфері освіти і науки широке коло молодих учених, аспірантів, тих, хто тільки починає робити перші кроки в науці. Таким чином він зосередив навколо себе дійсних шанувальників історії та політології. Відчутні організаторські здібності й на посаді керівника УжНУ. За останні два роки відкрито нові спеціальності, зокрема навчання розпочато на новоутворених факультетах суспільних наук, стоматології, географії. Новаторські підходи є відчутними й у напрямку проведення вступних іспитів тощо.

Високі нагороди в освітньо-науковій діяльності отримав Микола Миколайович і за останні роки. Зокрема, 23 грудня 2006 року він був обраний академіком Академії наук вищої школи України, а 12 жовтня 2007 року Ухвалою Вченої ради Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника від 25 вересня 2007 року (протокол № 3) Миколі Вегешу присвоєно звання «Почесний доктор». Тому можна сміливо говорити, що одне із почесних місць серед сучасних продовжувачів славних освітніх і наукових традицій безперечно належить ректорові Ужгородського національного університету, доктору історичних наук, професору Миколі Вегешу, який показав себе талановитим організатором освіти і науки, успішним фахівцем-професіоналом з проблем карпатознавства, історії та політології. Його науковий доробок по нинішнім міркам є досить вагомим. Причому діапазон його творинь є широким і, що найголовніше, якісним: монографії, брошури, науково-популярні видання, навчально-методичні посібники, програми і плани семінарських занять, наукові, історико-краєзнавчі та літературознавчі статті, рецензії, прокламації, звернення, інтерв'ю. До цього слід додати організацію, проведення та участь у десятках наукових конференцій, серед яких є крайові, всеукраїнські й міжнародні.

Микола Вегеш є добрим педагогом, відповідальною й вимогливою людиною. Він виховує вже нове покоління вчених, яким невдовзі прийдеться продовжувати традиції закарпатської науки, гідно її представляти на різних рівнях.

ОБРИСИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

С таючи на ноги як дослідник-науковець, Микола Вегеш пам'ятав слова свого вчителя з Івано-Франківська академіка Володимира Грабовецького про те, що історик, попри головну, або краще сказати, улюблену тему своїх досліджень, повинен бути всебічно розвиненим, орієнтуватися в багатогранному історичному ареалі епох, об'єктивно-аналітично усвідомлювати кожен крок сходинками історичної еволюції. Символічну настанову відомого українського історика молодий вчений М. Вегеш сприйняв як свій обов'язок, що й яскраво відобразилося у його науково-дослідницькій діяльності. Упродовж багаторічної роботи в царині історії вчений вивчав різнобарвну палітру минулого як України, так і зарубіжжя. При цьому географія досліджень не носила однобічний, тимчасовий, а тим більше випадковий характер. У полі наукового зору професора Миколи Вегеша перебували періоди історії, які однозначно мали дух національно-визвольної боротьби українського народу протягом усєї його історичної ходи. І це є характерною рисою дослідника, який виріс в гірському районі Карпат, де дух свободи й віра в кращу долю були споконвічними супутниками багатьох поколінь. Цей дух, у хорошому розумінні слова з бунтівним присмаком, з самого раннього етапу науково-дослідницького шляху Миколи Вегеша незмінно манив і зачаровував його своєрідним шармом, можливістю в найскладніших історичних умовах сказати своє «Я».

Саме цим можна пояснити потяг історика до національно-визвольних змагань українців упродовж багатомісячної історії чи то в Наддніпрянщині, чи в Галичині, чи в Закарпатті. Явища патріотизму, національного самовизначення, реалізації широнародної влади в Україні стали наріжним каменем усіх наукових досліджень професора Миколи Вегеша. Тому й не дивно, що декілька наукових досліджень він присвятив історії Галицько-Волинської держави, а точніше – її політичній еліті в особах Данила Галицького й Лева Даниловича (стаття «Галицько-Волинська держава і Угорщина» та ін.). Після поступового

занепаду Київської Русі саме ця «окраїна» стала символічним «П'ємонтом» українського національно-визвольного відродження. І чи не найбільша заслуга в становленні на заході українських земель Галицько-Волинської держави належить її політичним лідерам Данилові та Левові, на чому наголошував у своїх статтях М. Вегеш.

Більше уваги в науково-дослідницьких працях вчений приділив козацько-гетьманській епосі. І знову центральними епізодами вивчення стали національно-визвольні сторінки історії українського народу. З-під пера історика вириваються героїчні часи козаччини, коли провідниками-бунтівниками українців були Дмитро Вишневецький, Богдан Хмельницький, Іван Мазепа, Пилип Орлик та інші видатні лицарі-гетьмани.

Зокрема, найяскравішій постаті національно-визвольної війни українського народу в 1648–1654 роках, козацькому гетьману Богдану Хмельницькому професор Микола Вегеш присвятив більше десятка цікавих публікацій, які друкувалися як у вітчизняних, так і зарубіжних часописах. Серед наукових статей про згадувану проблематику слід виділити ґрунтовні праці «Закарпаття, козаки», «Богдан Хмельницький і Закарпаття» (опубліковано в Словаччині), «Україна від Богдана Хмельницького до Кирило-Мефодіївців» (опубліковано в Румунії), «Національно-визвольна війна 1648–1654 рр. і Закарпаття», «Народно-визвольна війна українського народу під проводом Богдана Хмельницького в наукових студіях В.В.Грбовецького» тощо. Через усі історичні нариси, що стосуються доби Хмельниччини наскрізно проходять пошуки розв'язання проблеми впливу національно-визвольного руху гетьмана Богдана на населення західноукраїнських земель, його ставлення до визвольних змагань козаків, симпатії закарпатців. Центральною фігурою досліджень завжди є Богдан Хмельницький, хоча й іншим провідникам козацьких походів Микола Вегеш відвів достатню увагу. Не оминув історик і сторінок козацьких повстань під проводом представників середнього та нижчого козацтва.

У 1996 році в Ужгороді вийшла друком книжка Миколи Вегеша, написана у співавторстві з іншим закарпатським вченим Миколою Олашином «У бурі народно-визвольної війни 1648–1654 років». Праця викладачів Ужгородського університету вийшла, на наш погляд, вдало укладеною за змістом, оскільки в ній знайшли відображення цікаві проблеми. Зокрема, крім традиційних розділів, присвячених «Великому геть-

ману» й історіографії національно-визвольної війни, тут вміщено конкретизовані студії «Михайло Грушевський про Переяславську угоду 1654 року», «Венедикт М'якотін про українсько-російський союз 1654 року» та ін. Наскрізною темою праці вчених було співставлення відносинно-ситуаційних елементів у історико-географічній схемі «Запорізькі козаки – населення Закарпаття».

До того ж окремих аспектів (в основному політичних) козацько-гетьманської доби професор Микола Вегеш торкався в опублікованих навчальних посібниках для студентів вищих навчальних закладів, які готувалися спільно з викладачами кафедри політології Ужгородського університету.

Окремими дослідженнями Микола Вегеш привертав увагу до відомих і видатних культурно-освітніх діячів минулого Петра Могили та Григорія Сковороди. Декілька змістовних публікацій присвячено опришківському рухові й Олексі Довбушу зокрема.

Отже, ужгородським вченим за час своєї науково-дослідницької діяльності охоплено цілий спектр історичних проблем в історії України.

Професор Микола Вегеш є послідовним носієм освітньо-виховних традицій багатьох відомих українських істориків минулого й сучасності. Тому його науковий погляд неодноразово сягав бібліографічних надр українських історичних шкіл та найкращих їхніх представників. У своїх дослідженнях М. Вегеш не тільки намагався висвітлити життєвий шлях відомих вчених, але й ставив перед собою мету глибоко і всебічно вивчити творчі обрії представників культурно-освітньої еліти України, інтелігенції з великої літери. Упродовж багаторічної науково-педагогічної діяльності ужгородський вчений став автором нарисів про Володимира Антоновича, Михайла Драгоманова, Хведора Вовка, Дмитра Багалія, Михайла Грушевського, Івана Крип'якевича, В'ячеслава Липинського, Василя Пачовського, Петра Стерча, Івана Лисяк-Рудницького та ін. Цим відомим ученим Микола Вегеш присвятив понад тридцять праць, частина з яких публікувалася в зарубіжних виданнях. Окремою книжкою побачила світ праця «Михайло Грушевський: Деякі аспекти наукової та політичної діяльності» (співавт.: А.-І.Горват). Згаданій українській палітрі наукового світу Микола Миколайович приурочив і п'ятий том власних «Історичних досліджень» («Українська історична наука в порт-

ретах ХІХ–ХХ ст.) та видану у співавторстві із Любою Горват книжку «Українська історична наука в середині ХІХ – на початку ХХ століття» (обидві праці вийшли друком у 2000 році).

У двох останніх виданнях (а також у праці «Історична наука в Ужгородському державному університеті» (співавт.: А.-І.Горват) Микола Вегеш змалював творчі портрети й сучасних українських вчених, серед яких є чимало вихованців закарпатської історичної науки. У працях подані нариси про академіка Валерія Смолія, академіка Володимира Грабовецького, Степана Віднянського, Іллю Шульгу, Томаша Сопка, Василя Маркуша, Івана Гранчака, Григорія Павленка, Володимира Задорожного, Михайла Тиводара, Дмитра Данилюка, Павла Федяку. Окремі публікації в періодичних виданнях висвітлювали життєдіяльність відомих сучасних вчених краю Едуарда Балагурі, Василя Гомонная, Миколи Мушинки, Василя Худанича, Миколи Матьовки, Олександра Ороса, Василя Туряниці, Єлизавети Чаварги, Омеляна Довганича. Загалом пером професора М.Вегеша змальовано понад півсотні нарисів про сучасних представників історичної науки України. Окремими виданнями побачили світ праці «Григорій Васильович Павленко: Бібліографічний покажчик» (1996), «Вчитель і учень (Іля Шульга і Володимир Задорожний: історичні нариси)» (1998) (співавт.: А.-І.Горват), «Володимир Грабовецький – видатний історик України» (1996) та «Короткий життєпис академіка В.Грабовецького» (1998) (співавт.: А.-І.Горват). Про останні дві праці слід сказати окремо, оскільки ім'я Володимира Грабовецького в історичній портретистиці професора М.Вегеша займає особливе місце. Один із найталановитіших учнів відомого українського історика Івана Крип'якевича академік В.Грабовецький є автором близько 900 наукових праць. Саме він, викладаючи в Івано-Франківському інституті, закріпив у неабиякі пошукові здібності тодішнього студента Миколи Вегеша, а нині вправі пишатися своїм учнем. Обидві праці про В.Грабовецького ілюструють весь спектр науково-дослідної діяльності відомого вченого.

Є ще одна відома постать, оминути яку в своїх дослідженнях професор Микола Вегеш просто не міг. Мова йде про митрополита Андрія Шептицького. Усього вчений опублікував більше десятка різнобічних статей, присвячених долі широкого українського патріота. Вінцем цих досліджень стало видання книжки (у співавторстві з О.Хоменко та Ю.Остапцем) «Гро-

мадсько-політична, церковна і культурно-освітня діяльність митрополита Андрія Шептицького». Гортаючи сторінки видання, розумієш глибину людського таланту, душі, наповненої любов'ю до рідного народу, держави, вірності духовним, культурним та національним цінностям. Це все – образ Андрія Шептицького. Автори праці розкрили історіографічні аспекти, пов'язані з його іменем, дослідили життєвий шлях і громадсько-політичну діяльність митрополита, культурно-освітні, виховні та наукові потуги. Цінним джерелом є екуменічні ідеї А.Шептицького та активність по їх реалізації. Вчені також подали відомості про позицію митрополита щодо релігійної ситуації в Закарпатті.

Постаті Андрія Шептицького присвячено й більшу частину шостого тому «Історичних досліджень» Миколи Вегеша («Історія в портретах»).

Та все ж таки професор Микола Вегеш вважається фахівцем з історії України першої половини ХХ ст. І дійсно, цьому досить важко заперечити, адже більшість його наукових праць стали наслідком скрупульозного вивчення величезної кількості архівних джерел і аналітичного осмислення історичної ходи. І знову вчений захопився епізодами національно-визвольних змагань українців, цього разу міжвоєнного періоду ХХ ст. Наукові дослідження Миколи Вегеша можна поділити на кілька тематичних груп. До першої, на наш погляд, слід віднести загальну історію Закарпаття 1918–1938 років. До другої групи, в силу зацікавленості дослідника історичним процесом в сусідніх з краєм землях, можна виділити вивчення історії Галичини та Волині в контексті взаємних зв'язків із Закарпаттям, діяльність Організації Українських Націоналістів (ОУН) і Української Повстанської Армії (УПА) та румунсько-українські відносини міжвоєнного періоду. А до третьої групи досліджень входить найголовніша, очевидно, проблематика в творчому житті М.Вегеша – багатогранна історія Карпатської України 1938–1939 років, діяльність Організації Народної Оборони Карпатська Січ (ОНОКС) тощо.

Щодо історії міжвоєнного Закарпаття, то треба особливо відмітити, що професор Микола Вегеш намагався охопити декілька проблем. У цілому вченим даному періоду (1918–1938 рр.) присвячено близько сорока публікацій, в яких охоплено як громадсько-політичні аспекти, так і культурно-освітні та релігійні. Ужгородський історик у своїх статтях розкрив перипетії

еволюції політичних відносин в Закарпатті після завершення Першої світової війни, коли постала дилема вибору місцевими жителями власної державно-національної ідентичності. Прослідкував діяльність регіональних Народних Рад у цей період та, як і інші дослідники, підтвердив на науковому рівні прагнення закарпатських українців до возз'єднання з матірньою Україною. Проте обставини, які склалися в тогочасному світі унеможливили здійснення цієї мрії.

Під час багаторічних досліджень Микола Вегеш займався й вивченням історії закарпатської преси міжвоєнного періоду, зокрема, періодичних новинок «Свобода» і «Нова свобода», культурно-освітньої діяльності громадської організації українського спрямування «Просвіта», змальовував портрети-нариси найбільш активних діячів тогочасного Закарпаття тощо. Серед кількох десятків опублікованих матеріалів можна виділити праці «Про альтернативу включення Закарпаття до складу Чехословаччини», «Проблеми історії Закарпаття міжвоєнного періоду у дослідженнях Вікентія Шандора», «Нова свобода» очима сучасників», «Від «Просвіти» до Карпатської України» (у співавторстві з Павлом Федакою) та багато інших. Займався Микола Вегеш і дослідженням діяльності політичних партій Закарпаття міжвоєнного періоду. Зокрема, у першому томі Енциклопедії Сучасної України надруковані статті професора у співавторстві з автором цих рядків про політичну організацію Автономний Земледільський Союз (АЗС) та Аграрну партію.

Заслуговує на увагу й обширне за своїм географічним змістом видання Миколи Вегеша у співавторстві з київським вченим Степаном Віднянським «Країни Центрально-Східної Європи та українське питання (1918–1939)». Автори з наукової точки зору подали проблеми розвитку українських земель через призму міжнародних відносин в Європі між двома світовими війнами в ХХ ст. Таким чином, вони визначили центральним предметом дослідження українське питання. Розглянувши широкий спектр історіографії вони вивчили й подали крізь аналітичну форму актуальність українського питання у відносинах з Чехословаччиною, Угорщиною, Німеччиною, Польщею, Югославією. Неабиякий інтерес представляють і матеріали щодо життєдіяльності української еміграції.

До речі Микола Вегеш є автором близько десятка статей присвячених громадсько-політичній та культурно-освітній діяльності українських емігрантів у багатьох країнах світу.

Глибиною наукових досліджень виділяються й інші праці вченого. Особливо слід відзначити ґрунтовні матеріали, які побачили світ окремим виданням. У багатотомнику «Історичні дослідження» професор Микола Вегеш приділив згаданому періоду четвертий том, який дістав узагальнюючу назву «Закарпаття між двома світовими війнами». На серйозному науковому рівні автор проаналізував причини невдач національ-визвольних змагань українського народу 1918 – на початку 20-х років і довів їх велике значення для формування самосвідомості місцевого населення.

Особливої уваги заслуговує розділ «Закарпаття і Угорщина в 1918–1939 роках», де автор на основі нових архівних джерел довів згубну для ефективного політичного розвитку краю діяльність угорських політичних кіл, які безперервно упродовж двадцятиріччя проводили підривну політику антидержавної пропаганди серед місцевого населення. Підкріпивши свої висновки документальними матеріалами, дослідник чітко визначив роль угорської іреденти в провокаційних акціях. Цим самим він черговий раз довів безпідставність закидів деяких угорських дослідників про «споконвічну» приналежність краю до Угорщини. Микола Вегеш системно змалював етапи діяльності проугорських сил у регіоні, підтвердивши, що їх активність постійно «стимулювалася» Будапештом (матеріально-фінансова і кадрова допомога). До такої «співпраці» залучалися й русофільські діячі Андрій Бродій, Степан Фенцик, Йосиф Камінський та інші, чим саме знехтували реальними бажаннями місцевого населення.

В контексті проблем розвитку культури Закарпаття в 20–30-х роках ХХ ст. автор «Історичних досліджень» торкнувся різних аспектів від діяльності «Просвіти» і аматорських та професійних театрів до характеристики крайової літератури та періодики тих часів.

Проблемам взаємовідносин Угорщини і Закарпаття в міжвоєнний період була присвячена й праця Миколи Вегеша, Володимира Гирі та Івана Короля «Угорська іредента на Закарпатті між двома світовими війнами (1918–1939 рр.)». Автори розглянули досліджувану тему в комплексних трьох розділах, які характеризують політичний розвиток Закарпаття в 1918–20-х роках на фоні офіційної позиції Угорщини, активізацію їх зовнішньополітичних планів щодо регіону в другій половині 20-х – першій половині 30-х років і діяльність проугорської «п'ятої колони» в Закарпатті напередодні Другої світової війни в

1938–1939 роках. Перед читачами постають картини перших кроків угорської іреденти в Закарпатті, аналітичний погляд вчених на Акцію лорда Ротермера, активізацію античехословацької та антиукраїнської діяльності іноземних агентів. Автори зауважили, що, незважаючи на поразку в Першій світовій війні, політичні кола Угорщини «розпочали неприховану боротьбу за повернення в доно святостефанської корони закарпатських земель, які вони вважали «своїми з давніх часів». А для досягнення мети Угорщина «не цуралася найбільш брудних методів».

Усі використані архівні джерела, їхнє опрацювання й аналітичне осмислення привело до висновку, що «двадцятирічна боротьба закарпатських українців проти угорської іреденти свідчила про те, що місцеве населення вважало себе русинами-українцями, автохтонами, а реваншистську, ревізійністську політику Будапешту стосовно Закарпаття наші країни вважали загарбницькою.

У 2002 році побачила світ колективна монографія закарпатських вчених «Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців», у якій Микола Вегеш виклав власну авторитетну думку щодо захисту українцями краю своїх політичних прав і свобод. Цей матеріал вміщено у розділі, який дістав назву «Біля джерел майбутньої незалежності (1918–1919 рр.)». Науковий погляд історика на одну із яскравих сторінок історії Закарпаття цінний тим, що у повному масштабі ілюструє потяг місцевого населення, принаймні більшої частини жителів Підкарпатської Русі, до співжиття в єдиній національній родині, що зветься Україною. Прискіпливість вченого до документальних фактів стало наслідком об'єктивного й неупередженого ставлення до подій. Хронологічно прослідковуючи хід дій громадсько-культурної еліти краю, яка вже почала переростати в політичну, Микола Вегеш констатує, що пошук консолідації з українськими землями на новому етапі розпочався ще задовго до розвалу монархії Габсбургів, тобто в 1915 році. А це у свою чергу свідчило, що кінцеве рішення Народних Рад про возз'єднання з Україною не було випадковим. На загальному тлі тогочасних подій вчений подав проблематику взаємовідносин з Румунією та Угорщиною. Визначаються також основоположні підвалини Гуцульської Республіки.

На початку 1919 року ускладнилося міжнародне становище молодій Українській Народній Республіці (УНР), що невід-

кладно відобразилося й на обстановці в Закарпатті. Тому й висунуту тезу про приєднання краю до Чехословаччини Микола Вегеш вважає цілком виправданою. Подальші події підтвердили безальтернативність вибору, оскільки тільки в демократичному суспільстві з'являлася можливість боротися за автономні права і свободи українського населення Закарпаття. Дослідник звернув увагу і на обіцянку чехословацької влади надати краю широку автономію, яка виявилася формальною. М.Вегеш вказує, що головна причина відтягування надання краю автономних прав полягала в тому, що «Чехословаччина не могла змиритися з існуванням самостійного, незалежного Закарпаття. Цей край їй більше був потрібний як сировинний придаток. Тільки через двадцять років волелюбні жителі Срібної Землі знову заявили про себе, коли 14 березня 1939 р. А.Волошин проголосив незалежність Карпатської України».

Приступаючи до короткої характеристики другої групи досліджень Миколи Вегеша з історії першої половини ХХ ст., необхідно відмітити, що вони мають свої особливості. Центральною ідеєю їх вивчення є життя населення в географічно близьких для Закарпаття землях, де споконвічно проживали українці – Галичина, Волинь, Мараморощина. Проблемам, пов'язаним з історією згаданих регіонів Микола Миколайович присвятив понад двадцять різноматематичних публікацій, серед яких є і зарубіжні. Серед наукових студій про Галичину та Волинь слід назвати глибокопізнавальні статті «Політичні зв'язки Закарпаття і Галичини в 1918–1920 рр.», «Українська преса Східної Галичини про Карпатську Україну (1938–1939)», «Про масовий перехід кордону юнаками і дівчатами Східної Галичини на Закарпаття у 1938–1939 роках», «Солідарність українців Східної Галичини з національно-визвольною боротьбою закарпатських українців (1938–1939)», «Становище шкільної освіти на Волині під час німецько-фашистської окупації» та інші. Вчений торкався і проблем політичного розвитку Західно-Української Народної Республіки. Необхідно відзначити й праці, які вийшли окремими виданнями. Це авторська праця Микола Вегеша «Громадсько-політичні взаємовідносини Східної Галичини і Закарпаття в 1918–1919 роках» та, видана у співавторстві з К.Сміяном, книжка під назвою «Нариси історії національно-визвольного руху в Галичині та Волині напередодні та в роки Другої світової війни (1939–1944)». Остання праця детально ілюструє причини та характер виникнення

визвольного руху українців Галичини та Волині. Основний акцент автори зробили на розбудові та діяльності ОУН, УПА та їх зв'язках із Закарпаттям. До речі, професор Микола Вегеш є автором близько двадцяти праць про участь жителів Західної України в лавах ОУН-УПА. Серед досліджень є й книжкові видання «Біля джерел повстанської армії: історичні нариси» (співавт.: І. Король) та «Українська Повстанська Армія: сторінки історії (1942–1944)» (співавт.: Л.-І. Горват і Л. Ікавчук).

Серед праць Миколи Вегеша про румуно-українські відносини та різнобічне життя українців Мараморощини слід виділити праці «До питання про джерельну базу дослідження історії Мараморощини», «Мараморощина в історичній літературі другої половини ХІХ – першої половини ХХ ст.», «Проблема історичного розвитку Мараморощини в працях В.М. Маркуша», «Національно-визвольний рух на Мараморощині в 1918–1919 рр.» (всі у співавторстві з Любою Горват), «Румунія і Карпатська Україна» (співавтор Василь Марина) та інші. Окремими книжковими виданнями побачили світ праці «Українці Румунії (Мараморощини): проблеми соціально-економічного та політичного розвитку (1918–1944)», «Нариси історії українців Мараморощини (Румунія) в 1918–1945 роках», «Румунія і Карпатська Україна (1938–1939): Короткий історичний нарис» (усі у співавторстві з Любою Горват). Названі праці вчених досліджують історичні аспекти життєдіяльності українців Мараморощини, починаючи з ХІV ст. Основна увага відведена аналізу соціально-економічного, культурного і політичного становища жителів у міжвоєнний період, міжнародним відносинам Румунії та Чехословаччини, підтримці українцями Марамороша національно-визвольної боротьби закарпатських українців у 1938–1939 роках.

Окремими розділами висвітлюється розвиток Мараморощини в період Другої світової війни та рух за возз'єднання з Україною. Щодо останнього, то автори стверджують, що «рух за возз'єднання Мараморощини з Радянською Україною мав логічне завершення під час роботи Марамороського з'їзду 4 лютого 1945 року», на якому делегати прийняли «Маніфест» про возз'єднання. Проте, як об'єктивні, так і суб'єктивні причини завадили цьому і «справедливим вимогам українців Румунії не суджено було збутися».

Як видно із вищенаведеного, професор Микола Вегеш за майже десятирічний період своєї науково-дослідницької діяльності охопив досить великий спектр історичних проблем,

акцентуючи увагу на яскравих, подекуди маловідомих і не вивчених сторінках минулого не тільки Закарпаття, а й інших земель, де проживають українці.

Неможливо сьогодні уявити історика, який, народившись і вирішивши в тій чи іншій місцевості, упродовж своєї наукової діяльності не цікавився б минулим своєї «малої батьківщини». Можна навіть припустити, що краса й природна любов до рідних місць сама спонукає дослідників глянути оком на історію рідного села, міста, району, життєдіяльність місцевих жителів тощо. Не є виключенням і Микола Вегеш, який безмежно закоханий у рідну Міжгірщину, плеканий долею гірський край. Перу історика належать десятки різноматичних статей, нарисів, історичних оглядів, у яких доводяться маловідомі широкому загалу читачів факти із сільського життя мешканців мальовничого куточку Закарпаття. Окремі дослідження стосуються історії створення та діяльності місцевої «Просвіти» та її активістів, участі населення в національно-визвольній боротьбі за власні соціально-культурні та громадсько-політичні права і свободи, прослідковуються героїчні та трагічні долі патріотів, які пройшли через пекло угорського та радянського терору. У працях М. Вегеша знайдемо й нариси про Йосипа Дудкевича (провідника місцевих карпатських січовиків), отця Феодосія Горвата, інженера Михайла Ледиду, вчителя Миколу Пронюка, січовика Федора Бобера, в'язня сталінських таборів Михайла Желізняка та багатьох інших земляків професора.

Окремий розділ «Сторінки історії Міжгірщини» розміщений у четвертому томі багатотомного видання Миколи Вегеша «Історичні дослідження». На її сторінках, крім вищеназваних постатей, змальовані нариси про Степана Бобинця, Федора Цімботу, Гаврила Мися, Івана Савинця та інших. Це лише короткий перелік досліджуваних сторінок з історії Міжгірщини. Адже Микола Вегеш не міг оминати в своїх студіях долі легендарних земляків Августина Волошина й Василя Іренджі-Донського, про що буде сказано далі.

Дослідження професора Миколи Вегеша, які ми відносимо до третьої групи, є центральними в його науково-дослідницькій діяльності. Основним предметом вивчення вченого стала вся багатогранна історія Карпатської України періоду 1938–1939 років. Науковий доробок історика з проблем Карпато-Української державності сягає найбільшої кількості праць, про що йтиметься в наступному розділі.

СУЧАСНИЙ ЛІТОПИСЕЦЬ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

Назва цього розділу бібліографічного нарису про професора Миколу Вегеша народилася не випадково і, на наш погляд, є цілком виправданою. Земляк Миколи Миколайовича, відомий закарпатський письменник, культурно-освітній і громадсько-політичний діяч Василь Гренджа-Донський описував події Карпатської України через призму власних спостережень, за що по праву дістав народне визнання і ймення «Літописця Карпатської України». Описані ним у щоденнику «Щастя і горе Карпатської України» будні й свята української держави в Карпатах є безцінним джерелом для вивчення історії краю 1938–1939 років.

Микола Вегеш в останнє десятиліття ХХ ст. зробив усе можливе, щоб справдилися слова В.Гренджі-Донського: «вірю, що мій народ мене так скоро не забуде». Його стараннями одна за одною поверталися до сучасників сторінки становлення та боротьби за свободу Карпатської України. Ним досліджено величезну кількість як вітчизняних, так і зарубіжних документів, написано і опубліковано десятки книжкових видань і сотні наукових статей, повернено народній пам'яті імена будівничих Карпато-Української державності. Тож тільки за цей, далеко не малий, внесок Микола Вегеш отримав від громадськості краю та когорти закарпатських вчених символічне прізвисько «Сучасного літописця Карпатської України».

Проблему історії Карпатської України дослідник розпочав вивчати в нелегкі часи. Це був своєрідний рубіж величних епох, межа доленосних «цивілізацій» – кінець 80-х – початок 90-х років ХХ ст. Радянський Союз знаходився в умовах паралічу, який вже мав діагноз смертельного кінця. Саме тоді молодий історик починає публікувати перші розвідки про Карпатську Україну, що, уявіть собі, було дуже невчасно для номенклатурної верхівки як владної, так і наукової.

Незважаючи на цю ситуацію, публікації з'являються на шпальтах крайової преси як центральної, так і регіональної (зокрема міжгірської). Все більше заглиблюючись в архівні справи, до вивчення яких приступив Микола Вегеш, ставало

зрозуміло, що його покликання знайти відповіді на запитання: чому про Карпатську Україну заборонено говорити? Поклавши перед собою завдання розкрити «білі плями» історії краю в 1938–1939 роках, дослідник годинами просиджував у архівних фондах, скрупульозно вивчаючи дух історичної ходи державотворення, ретельно виокремлював усі позитивні та негативні сторони цього непростого процесу, занотовував чинники, які мали безпосередній вплив на еволюцію подій. Микола Вегеш настільки проникнувся духом тієї епохи, що в прямому розумінні слова «жив Карпатською Україною», переживав разом з її героями, боровся пліч-о-пліч з ними...

Наслідком плідної роботи вченого стали перші праці про історію Карпатської України, які побачили світ окремими книжковими виданнями. Першою ластівкою, що «сповістила весну» для зацікавлених читачів – шанувальників крайової історії стала книжка «Велич і трагедія Карпатської України». Вона була видана у 1993 році. Значення цієї праці важко переоцінити навіть з огляду сучасної історичної критики. Маємо на увазі символізм появи праці, зміст якої ще донедавна знаходився під грифом «табу». Пізніше, в одному з інтерв'ю, даному журналістові газети «Ужгородський університет» Степанові Пойді, професор Микола Вегеш зізнається: «Серед численних моїх праць особливо дорога серцю перша невеличка за обсягом книжечка «Велич і трагедія Карпатської України», написана у співавторстві з моїм учителем Володимиром Євгеновичем Задорожним. Хоча після її виходу в світ я видав сотні більш глобальних робіт, однак ця книга зробила мене тим, ким я зараз є» (Микола Вегеш: «У політиці треба бути реалістом»: Інтерв'ю з кандидатом у депутати Закарпатської обласної ради від міста Ужгорода // Ужгородський університет. – 2002. – 21 берез.).

Історико-популярний нарис «Велич і трагедія Карпатської України» вперше з позицій історичного об'єктивізму висвітлив сторінки історії Закарпаття наприкінці 30-х років ХХ ст. Хронологічно побудована розповідь авторів уміло показує ситуацію на фоні європейської міжнародної політики, в якій опинився Карпатський край. У розділі «Напередодні вторгнення» дослідники логічно акцентували увагу на прихованій дипломатичній грі фашистської Німеччини, яка провела в життя ідею Мюнхенської змови таким чином, що навіть політичний лідер Великобританії У.Черчілль був змушений визнати: «Ми без війни потерпіли поразку, наслідки якої будемо відчувати дуже довго...». Микола Вегеш і Володимир Задорожний проаналізували також

внутрішньополітичну «погоду» під час та після Мюнхенської змови в інших європейських країнах Сходу та Заходу, визначили можливість змін їхніх зовнішньополітичних смаків та безпосереднє ставлення до Закарпаття, волі його народу бути повноправним суб'єктом тогочасного політичного життя.

Розділ «Карпатська Україна: пролог у новий час краю» став чи не центральним у праці вчених. Автори відкрито вступили в полеміку з істориками, які залишилися на стереотипних позиціях безапеляційного плюндрування дієписних сторінок буття Карпатської України. Далі перед читачами, чи не вперше в історіографії, розкриваються доленосні події кінця 1938 – початку 1939 років, а саме формування двох урядів Підкарпатської Русі, Віденський арбітраж, «Маніфест уряду Карпатської України до всіх громадян Карпатської України», створення проурядової партії Українське Національне Об'єднання, проведення виборів до Союму та його засідань. Особливої уваги заслуговує поданий текст законопроекту про незалежність Карпатської України, її символіку та устрій тощо.

Книжка «Велич і трагедія Карпатської України» вперше комплексно, хоч і не цілісно знайомить читачів із провідними постатями тогочасної історії, будівничими Карпато-Української державності. Центральне місце справедливо відведено вченими Августином Волошину, образ якого змальований на кардинально новій основі, з позицій націонал-патріотичного бачення свого призначення у житті. Автори, зокрема, вказують: «Донедавна Августин Волошин зображувався як український буржуазний націоналіст, людина слабкої волі і виконувач наказів тих, хто в даному випадку знаходився при владі. За винятком останніх публікацій ми не мали праць, в яких би об'єктивно була висвітлена постать президента карпато-української держави. потрібні дослідження, ґрунтовані на архівних джерелах, які б показали Волошина-політика, Волошина-освітянина, літератора і науковця і взагалі Волошина-людину». Потрібно відмітити, що це завдання з часом сам Микола Вегеш і виконав. А в цій праці дослідники охопили майже всю багатогранну палітру Августина Волошина, розповівши також і про трагічну долю, останні дні президента Карпатської України.

На рівні з А.Волошином подаються й постаті літописця Карпатської України Василя Ґренджі-Донського, Олександра Блєстїва, Федора Тащинця та інших провідників і захисників Карпатської України. Завершується праця теж цікавим матеріалом «Вічно в пам'яті народній», де автори в хронологічному

порядку фіксують події вже початку 90-х років ХХ ст., які безповоротно свідчили про те, що Карпатська Україна, пам'ять про її подвиг оживає і чим далі охоплює серця сучасних закарпатців. Останні рядки авторів стали пророчими. У цьому, хоч і через майже десять років, але вже з більшою мірою можемо пересвідчитися: «На наших очах відбувається хоч і запізнілий у часі, але закономірний процес повернення нам Августина Волошина і Карпатської України. Президент незалежного Закарпаття і його мужні захисники це заслужили. Вони вічно будуть жити в пам'яті людей, бо справа, за яку вони боролись і за яку віддали життя, – була справедлива – побудова Карпато-Української Незалежної Держави».

Подальше дослідження проблемних аспектів у історії Карпатської України змушували Миколу Вегеша все прискіпливіше займатися архівними документами й по ниточці в'язати наукові візерунки, які дедалі ставали яскравішими й витонченими. З під пера вченого виходять ґрунтовні й глибоко-аналітичні наукові розвідки, які із задоволенням публікують редактори відомих світових періодичних видань «Український історик» (США), «Україна і світ» (Канада), «Визвольний шлях» (Великобританія), «Сучасність» (Німеччина) та ін. Опубліковані статті Миколи Вегеша викликали широкий резонанс серед української діаспори, сприяли листуванню з автором тощо.

За короткий час історик зумів дослідити і вивчити цілий спектр життєдіяльності закарпатських українців у кінці 30-х років ХХ ст.: внутрішньополітичне становище та міжнародна ситуація в 1938–39 роках, розвиток культури, освіти, міжконфесійних відносин, стан в галузях промисловості, сільського господарства й торгівлі, передумови становлення та безпосередня діяльність автономних урядів тогочасної Підкарпатської Русі, державно-правові основи політичного керівництва, взаємостосунки українців з представниками русофільської орієнтації, протистояння з угорським іредентським рухом та ін. Та все ж таки більшої уваги у своїх дослідженнях професор Микола Вегеш приділив періоду державотворення Карпатської України, його політичному наскрізному виявленню. Зокрема, окремими публікаціями побачили світ матеріали про виникнення і діяльність Організації Народної Оборони Карпатська Січ, роль українців Галичини, Буковини та Наддніпрянщини в процесі розбудови Карпатської держави, боротьбу карпатських січовиків з терористичними групами угорських і польських

нападників, які нищпорили в лісах і долинах закарпатського краю.

Микола Вегеш постійно поглиблював досліджувані проблеми, розкриваючи всю багатоаспектність життя Карпатської України. Внаслідок скрупульозного вивчення політичних процесів на початку 1939 року досліднику вдалося об'єктивно підійти до процесу підготовки та проведення виборів до Союму Карпатської України, він зумів реально оцінити усі тонкощі підведених наслідків, можливості пропагандистської кампанії тощо. Окремо досліджувалася й діяльність державотворчої політичної партії УНО. Змалювавши об'єктивну картину розвитку подій в 1938–1939 роках, Микола Вегеш проаналізував вплив на їх перебіг багатьох тогочасних політиків і громадсько-культурних діячів. Серед них почесні місця належать А.Волошину, В.Гренджі-Донському, С.Клочураку, Ф.Реваю, М.Бращайку, Ю.Бращайку, М.Колодзінському та багатьом іншим.

У 1993 році побачила світ книжка Миколи Вегеша «Карпатська Україна (1938–1939): (Соціально-економічний і політичний розвиток)». Це була перша спроба комплексного дослідження історії Карпатської України, оскільки в ній розглянуто не окремі епізоди процесу державотворення, а запропоновано цілісну картину тогочасної життєдіяльності закарпатських українців. Якщо у радянські часи дослідниками окремі аспекти розвитку Карпатської України подавалися у спотвореному вигляді, то тут читачам пропонується послідовний перегляд поетапної еволюції історичних подій, що відбувалися упродовж другої половини 1938 року – першої половини 1939 року. Цим самим автор довів, висмикування тільки «потрібних» епізодів не є прикладом об'єктивного історизму і не може слугувати основою для ілюстрування цілісної картини історичного буття. Карпатська Україна, змалювана Миколою Вегешом у даній праці, це зріз цілої епохи у всій її наскрізній формі.

Перший розділ комплексного дослідження автор присвятив соціально-економічному розвитку Карпатської України наприкінці 30-х років ХХ ст. Тут у доступній, легкосприйнятній формі розкривається процес розвитку промисловості, сільського господарства й торгівлі Карпатського регіону, аналізується соціальне становище закарпатського населення, вказується на міжнародну підтримку уряду Карпатської України світовою громадськістю. Важливо, що історик залучив до висвітлення даних моментів велику кількість архівних джерел,

що поза всяким сумнівом визначило цінність і об'єктивність викладеного матеріалу.

Політичному розвитку Карпатської України Микола Вегеш присвятив два наступні розділи, в першому з яких зупинився на внутрішньополітичному становищі автономії, а в другому – на громадсько-політичних відносинах Східної Галичини і Закарпаття наприкінці 30-х років ХХ ст. Щодо внутрішньополітичного життя краю в згадуваний період, то автор цілком слушно розділив описово-хронологічний аспект подій від конкретно-аналітичної проблематики, яка акцентована ним на співвідношенні класичної демократизації суспільного життя краю і можливостях акумулювання державотворчих сил в уряді Карпатської України. Особливо було важко врівноважити поняття свободи й сили в часи підготовки та проведення виборів до Союму у лютому 1939 року. Перший крок влади, який дослідник вважає поворотним у антидемократичних діях уряду А.Волошина (хоч і в деякій мір, виправданих), був спрямований на відмежування від русофільських політичних сил, які мали досить потужні можливості для розгортання власної громадсько-політичної кампанії: «Вважаємо, що повне відвернення Волошина на практиці від такого масового напрямку, яким був русофільський, було не оправданим і помилковим... Замість того, щоб прийняти компромісне рішення, прем'єр-міністр посилив проти себе опозицію». До цього можна додати заборону діяльності в краї всіх політичних організацій.

Другим елементом, який на думку дослідника М.Вегеша суперечив із демократичними нормами з боку уряду, це заборона реєстрації списків кандидатів від інших політичних сил: «Цей акт уряду А.Волошина слід розцінювати, як суттєве порушення елементарних демократичних прав місцевого населення».

Ще одним кроком уряду, але вже більш логічно необхідним, було ізолювання території автономії від сусідніх держав: «Незважаючи на вжиті заходи по боротьбі з нападами угорських і польських терористів, А.Волошин добре розумів всю їх небезпеку. Саме з цієї причини він видав наказ про тимчасове закриття кордонів». На основі використаної періодичної преси як закарпатської, так і галицької, Микола Вегеш зауважив, що партії в Карпатській Україні знаходилися в постійному інформаційному полі зору. У пресі Галичини детально описувалися перипетії боротьби закарпатських українців за свободу. У книжці знайшла своє відображення й солідарність українців Галичини з національно-визвольною боротьбою закарпатських

українців. Дослідник не оминув і ролі Організації Українських Націоналістів у розвитку політичних партій 1938–1939 років у Карпатській Україні.

Отже, історик Микола Вегеш уже в 1993 році заявив своїми виданнями і про себе, як талановитого дослідника крайової історії, і про славний період Карпатської України, за повернення із забуття якої був готовий віддати науковій потуги й багато часу.

Історія Карпатської України нерозривно пов'язана із діяльністю Карпатської Січі, яка носила офіційну назву Організації Народної Оборони Карпатська Січ (ОНОКС). Тому у своїх дослідженнях Микола Вегеш аж ніяк не міг уникнути цієї теми. Присвячені цій напіввійськовій організації статті зробили добрий внесок у встановлення справедливої ролі ОНОКС в державотворчих змаганнях. Радянська історіографія незмінно подавала її як фашистську і таке інше. Праці Миколи Вегеша доводять протилежне.

Крім окремих статей, присвячених діяльності Карпатської Січі та її провідників, у 1996 році дослідник підготував і видав книжку, яка дістала назву «Карпатська Січ: сторінки історії (1938–1939 рр.)». Це стало виданням, яке повністю приурочене цьому допоміжному інституту владі. Автор дослідив процес виникнення ОНОКС, визначив, на свій погляд, реальний кількісний склад організації, можливості її озброєння тощо. Важливу роль відіграла Карпатська Січ в боротьбі з польськими та угорськими терористичними групами. Микола Вегеш розповів на сторінках книжки і про участь галичан в діяльності Карпатської Січі.

Особливої уваги заслуговує вивчення фактів і спроба аналізу подій 13–14 березня 1939 року в Хусті, які є однією із темних сторінок в історії Карпатської України. Професор Микола Вегеш подав і короткий опис оборонних боїв січовиків та їх трагічне завершення, зауваживши при цьому, що вояки ОНОКС стали першими в тогочасному світі, хто здійснив організований воєнний опір профашистським угорським військам.

Серед інших досліджень з історії Карпатської України, які вийшли окремими виданнями, слід ще вказати працю «Карпатська Україна в міжнародних відносинах (1938–1939)». Бона була видана у 1997 році. Співавтором праці є Володимир Боднар. Це перше видання окремою книжкою присвячене суто місцю Карпато-Української держави в міжнародних відносинах напередодні Другої світової війни. Власне, автори мо-

нографії виділили чотири основні, на їх думку, групи проблем, які у тій чи іншій мірі можуть розкрити поставлену проблему.

До першої групи дослідники віднесли вивчення вітчизняними й зарубіжними істориками міжнародного становища Карпатської України в кінці 30-х років ХХ ст. Тут дано скрупульозний аналіз історіографічної літератури, яка засвідчує, що проблема «Карпатська Україна – світ» цікавила вчених багатьох зарубіжних країн (Польща, Румунія, Чехія, Словаччина, Угорщина, Німеччина, Росія, Канада, США та ін.).

Центральним розділом у книжці слід вважати другий, де безпосередня увага зосереджена на міжнародному становищі Карпатської України в період вересня 1938 – середини березня 1939 р. Автори вміло подали фон «великої міжнародної політики», керманичами якої в тогочасній Європі були Німеччина й Італія. Не останню роль відігравали й смаки гортистської Угорщини, яка після Першого світового воєнного «ляпасу» заглядала на шматок Срібної Землі з неабияким апетитом. Тож, звичайно, що Мюнхенська змова й Віденський арбітраж були досить великою перемогою для вищезгаданих країн. У книжці автори подали текст першого Віденського арбітражного рішення від 2 листопада 1938 року, який цілісно змальовує безапеляційність і політичну нетактовність суб'єктів міжнародного права щодо Чехословаччини й Закарпаття зокрема. Людські долі й воля народів тут були зайвими. А що ж далі?

Ужгородські вчені Микола Вегеш і Володимир Боднар пішли аналітичним шляхом і констатували: «Яким буде подальший розвиток політичних подій в Європі, вирішальною мірою залежало від Німеччини. Це добре розуміли всі керівники європейських держав. Добре це усвідомлював і уряд Карпатської України. Уже з перших днів свого прем'єрства А. Волошин почав орієнтуватися на Німеччину – єдину велику країну, яка обіцяла йому своє покровительство».

Навколо цієї тези постійно починають виникати непорозуміння і в наші дні. Саме цікаве те, що піднявши це питання на поверхню із-за кордону, деякі історики зникають з «ефіру», не довівши справу до кінця. А тим часом її ревно розкручують місцеві «об'єктивісти», серед яких немає жодного фахового історика! У світовій практиці у таких випадках коментарі зайві...

Професор Микола Вегеш, якому випала доля це питання прискіпливо вивчати, притримується однієї думки, яка знайшла своє відображення в кількох десятках наукових статей і окремих видань. Навіть спеціальна брошура, присвячена суто

контактам Карпатської України й Німеччини, яка побачила світ у 1996 році, в доступній формі як для професійного історика, так і для невибагливого читача фіксує: «Враховуючи той факт, що жодна з великих країн того часу цього не робила (мова йде про негайну підтримку Карпатської України – авт.), політичну орієнтацію кабінету А.Волошина на Німеччину слід вважати оправданою і такою, що була спрямована на забезпечення територіальної цілості кордонів молодої держави. Орієнтуючись на Німеччину, Августин Волошин і його однодумці думали про Україну. Це підтверджується меморандумом делегації Карпатської України до канцлера Німеччини від 24 жовтня 1938 р. «Карпатська Україна, – говориться в ньому, – складова частина території українського народу. Тому її населення усвідомлює свої обов'язки, що постають перед ним у даний момент не лише стосовно своєї країни, але також стосовно всього українства».

Незважаючи на це, спекуляції щодо стосунків керівництва Карпатської України з політичною верхівкою фашистської Німеччини час від часу виникають. Особливо пригадується час, коли ім'я Августина Волошина посмертно було запропоновано на внесення до пантеону Героїв України. Безсмертне звання Героя України Президент Карпатської України Августин Волошин цілком заслужено отримав! Народне визнання було в березні 2002 року підкріплене високим державним визнанням. І цим, здається, все сказано. Наука також сказала своє остаточне слово! І в цьому не остання заслуга авторитетного вченого професора Миколи Вегеша.

Автори праці «Карпатська Україна в міжнародних відносинах (1938–1939)» проаналізували цілу низку вірогідних варіантів розвитку міжнародних подій. Базуючись на архівних джерелах, вони зуміли визначити місце Карпато-Української держави в умовах міжнародної кризи напередодні Другої світової війни. Ставши жертвою зовнішньополітичних планів «великих світу цього», Карпатська держава залишилася наодинці із своєю долею.

Цінний матеріал міститься також в наступних розділах, де автори розповіли про взаємовідносини організації української діаспори з Карпатською Україною. Подібні організації, що діяли в США, Канаді, Бразилії, Аргентині, Чехословаччині, Німеччині, Франції та, навіть, на Далекому Сході, тісно контактували із закарпатськими українцями й у часи Карпато-Українського державотворення надавали дієву допомогу.

Останній розділ присвячений авторами стосункам між національно свідомими представниками Галичини і закарпатськими українцями та аналізові посильної допомоги галичан Карпатській Україні.

Головний висновок авторів щодо участі Карпатської України в міжнародних відносинах напередодні Другої світової війни, на жаль, невтішний: «Аналіз міжнародних відносин кінця 30-х років у Центральній Європі дає можливість стверджувати, що Карпатська Україна не мала можливості існувати як самостійна держава».

Багаторічне вивчення Миколою Вегешом історії Карпатської України у 1997 році дало наступні творчі плоди. Виходить у світ двотомне комплексне дослідження «Карпатська Україна 1938–1939 років у загальноєвропейському історичному контексті». Автор, крім аналізу міжнародного становища Чехословаччини і Карпатської України напередодні Другої світової війни, висвітлює соціально-економічний, політичний і культурний розвиток краю в умовах гострої європейської політичної кризи. А значення двотомного видання полягає в тому, що воно стало першим комплексним виданням, яке охопило як внутрішнє багатогранне життя Карпатської України, так і зовнішньополітичне. Отже, читачі отримали можливість ознайомитися з історією Карпатської держави в одній праці, автором якої є найпопулярніший її дослідник.

Неможливо оминати чергове комплексне багатотомне видання професора Миколи Вегеша «Історичні дослідження», яке вийшло з друку в Ужгороді у 2000 році. Перші два томи присвячені автором саме історії Карпатської України 1938–1939 років. Матеріали досліджень, порівняно з попередніми, є набагато глибшими, розширено межі вивчення Карпато-Української державності. У цьому немає нічого дивного, адже це видання стало своєрідним підсумком десятирічного скрупульозного «лікування» «білих плям» найвеличнішого періоду в історії Закарпаття ХХ ст. Найголовніші підсумки в науково-дослідній роботі вченого, а саме творчі успіхи в науковому дослідженні життєдіяльності Карпатської України, дали позитивні імпульси завдяки безкорисній відданості професора М. Вегеша науковим принципам історичної об'єктивності. За короткий час широкому загалу читачів стали відомі героїчні та водночас трагічні події одного із найбільш замовчуваних і сфальсифікованих радянською історіографією періодів у історії Закарпаття минулого століття.

На основі детального й прискіпливого опрацювання цілої низки оригінальних джерел, більшість із яких були введені вперше до наукового обігу, Микола Вегеш зробив власний внесок у фундаментальне вивчення і наукове обґрунтування історії Карпатської України. Цінність такого дослідження полягає у його багатогранно-комплексному висвітленні. Шанувальникам минулого надано можливість ознайомитися із загальним спектром тогочасних проблем суспільства. Це і міжнародне становище Карпатської України у кінці 1938 – на початку 1939 років, і громадсько-політичні взаємини закарпатських українців з Галичиною та українською еміграцією, і соціально-економічний, суспільно-політичний, культурно-національний та духовно-релігійний розвиток краю взагалі. Іншими словами автори вдалося відобразити цілісну картину життя закарпатців напередодні Другої світової війни. Дослідження має без перебільшення загальноукраїнське значення, адже воно змусило переглянути й переоцінити багато історичних явищ і подій, які довгий час залишалися за межами доступного пізнання сучасниками. Микола Вегеш взявся за встановлення історичної справедливості і, завдяки копіткій багаторічній праці, необхідно визнати, йому це вдалося зробити.

Аналізуючи внутрішньополітичне життя краю наприкінці 30-х років ХХ ст., історик доводить, що на його розвиток безпосередній вплив мала міжнародна обстановка в Європі, а також неабияка зацікавленість сусідніх держав у територіальних придбаннях за рахунок Закарпаття.

Акцентуючи увагу на основних напрямках діяльності двох автономних урядів, автор безапеляційно, але обґрунтовано довів полярність їх політичних орієнтацій та небажання співпрацювати одна з одною. Комплексно змалювавши перебіг подій в тогочасній Підкарпатській Русі, на основі документального обґрунтування він першим у вітчизняній історіографії детально проаналізував роботу другого автономного уряду, який з 26 жовтня 1938 року очолював лідер українського політикуму Августин Волошин. Прослідкувавши діяльність уряду аж до часу офіційного проголошення незалежності Карпатської України 15 березня 1939 року, автор дійшов висновку, що А.Волошин добре розумів тогочасну міжнародну ситуацію і цілком логічно займався пошуком союзників заради єдиної мети – зберегти територіальну цілісність краю, захистити його населення від агресії гортистської Угорщини. Таким чином, на думку вченого, прем'єр-міністр автономного уряду, а згодом –

президент Карпатської України був «політиком-реалістом». Визнаючи, що його владна політика носила авторитарний характер (ліквідація багатопартійності, введення цензури, закриття періодичних видань, проведення безальтернативних виборів до Сойму), вона була цілком виправданою з точки зору необхідності стабілізації політичної ситуації в краї та уникнення суспільної анархії.

Заслугує на повагу й позиція М.Вегеша щодо того, що висвітлюючи суспільні проблеми життєдіяльності Карпато-Української держави, він сміливо критикує односторонність поглядів на перебіг тогочасних подій як істориків радянського періоду, так і сучасних науковців. Зокрема, у полеміці з останніми проявилася ще одна характерна риса дослідника історії Карпатської України – неупереджений підхід до вивчення проблеми та всебічне її висвітлення. У цьому відношенні, крім використання архівних джерел, опублікованих матеріалів та іншої історичної літератури, автор взяв до уваги й чисельні спогади безпосередніх очевидців і активних учасників тих подій, що дало змогу вченому більш реально підійти до змалювання цілісної картини крайової історії.

У своїй праці «Історія Карпатської України (1938–1939)», яка вмістилася у першому і другому томах «Історичних досліджень» (близько 570 сторінок), Микола Вегеш звернув увагу і на такі важливі моменти, як регулярні провокації та напади угорських і польських терористів, посилена антиукраїнська й античеська пропаганда. Не оминув дослідник і маловідомі факти про політичну опозицію в урядових колах автономії, відносини між владою та партією УНО тощо.

У цілому утворення держави Карпатська Україна професор Микола Вегеш цілком справедливо розцінює як другу після визвольних змагань 1918–1920 років спробу «заявити перед цілим світом, що українська нація живе і готова до державного життя». Адже загальновідомо, що внаслідок бурхливого розвитку політичних подій до Карпатської України була прикута увага всієї світової громадськості.

До того ж багато уваги дослідник приділив взаємовідносинам Карпатської України з Угорщиною, Румунією, Німеччиною та іншими європейськими країнами. Зокрема, вчений, на основі чималої кількості нових архівних джерел, довів згубну для політичного розвитку краю діяльність угорських політичних кіл, які горіли бажанням повернути Закарпаття у лоно «Святостефанської коронної держави». Підкріплюючи свої ви-

сновки документальними матеріалами, дослідник уміло показав істинні причини «політичного ажіотажу» навколо Закарпаття, роль угорської іреденти в антидержавних акціях тощо.

Отже, доповнене видання історії Карпатської України, як комплексно-цілісне дослідження, стало першим за більше ніж шістдесят років.

Вивчаючи історію Карпатської України, неможливо оминати долі її провідників, а особливо постаті Августина Волошина – президента Карпато-Української держави. Упродовж десятирічного дослідження історії краю першої половини ХХ ст. професор Микола Вегеш опублікував понад чотири десятки спеціальних матеріалів, які стосувалися багатогранного життя й діяльності найвідомішої політичної особистості минулого століття. Більше того, похід молодого історика по шпальтах періодичних видань розпочався у 1990 році саме з розвідки про А.Волошина. Згодом статті Миколи Вегеша публікувалися як у вітчизняних, так і зарубіжних виданнях.

До висвітлення харизматичної постаті Августина Волошина професору Миколі Вегешу вдалося залучити цілу низку відомих у краї вчених: Василя Гомонная, Івана Чаваргу, Василя Туряницю, Миколу Зимомрю та інших. Уже в 1994 році у співпраці з ужгородськими науковцями побачили світ такі видання як «Августин Волошин: До 120-річчя від дня народження видатного громадського, культурного та церковного діяча України» (співавт.: В.В.Гомоннай, М.І.Зимомря), «Августин Волошин (1874–1945): Бібліографічний покажчик» (співавт.: В.В.Туряниця). Наступного року історик Микола Вегеш ініціює видання трьох наукових праць, присвячених постаті Августина Волошина. Цього разу побачили світ книжки вченого «Августин Волошин» (співавт.: В.В.Гомоннай, М.І.Зимомря), «Короткий життєпис Августина Волошина (1874–1945)» (співавт.: В.В.Туряниця) та «Смерть президента Карпатської України Августина Волошина» (співавт.: В.В.Туряниця, І.М.Чаварга). Вказані вище праці стали цінним джерелом пізнання Людини з великої літери, постаті високоосвіченої й глибоко релігійної, патріота рідної Срібної Землі, лідера українського закарпатського політикуму кінця 30-х років ХХ ст.

Поява видань про Августина Волошина відразу ж викликала широку хвилю зацікавлення як у наукових колах, так і серед звичайних читачів – шанувальників краєзнавства, оскільки до цього часу відомості про президента Карпатської України виглядали «острівцями» в буремному морі історичних

знань. Невідомими залишалися чисельні факти про життя та багатогранну діяльність А.Волошина. Його жертвовність та самовідданість національно-державницьким ідеалам, стремління до свободи й всезагального щастя народу пробуджували заспані історією сторінки майбуття. Тому й значення подвижницької праці ужгородських вчених, серед яких чільне місце належить професорові Миколі Вегешу, необхідно визнати як величній «прорив» у поверненні легендарних постатей народній пам'яті, визнання їхніх заслуг перед малою батьківщиною. Тож процес повернення до історичної правди став неминучим. У одній із монографій дослідники цілком справедливо наголошували: «Августин Волошин, ім'я якого було несправедливо забуте, утверджував красу рідного краю у півдних творчих змаганнях, котрі невіддільні від нашої сучасної доби». Із цими словами важко не погодитися, оскільки й сьогодні багато аспектів нашої життєдіяльності близькі до даного прикладу й служать, принаймні повинні служити, своєрідним маятником буденних справ.

Професор Микола Вегеш, вивчаючи життєві віхи карпатського героя, неодноразово змалював його у стилі повчального моменту для теперішніх і майбутніх поколінь. І у цьому його неабияка заслуга.

Чільне місце політичному лідерові Карпатської України відведено й у багатотомнику М.Вегеша «Історичні дослідження» (третьій том). Тут вперше у вітчизняній історіографії життя й діяльність найвідомішої людини краю ХХ ст. досліджується в багатогранному комплексі, охоплюючи його життєпис, педагогічну, національно-культурну і громадсько-політичну спадщину. На основі архівних документів (як вітчизняних, так і зарубіжних), більшість із яких довгий час знаходилася під грифом «цілком таємно», автор змалював цілісний портрет Августина Волошина на тлі тогочасної епохи. Саме завдяки копіткій роботі сучасних дослідників, у тому числі й професора М.Вегеша, з імені Августина Волошина було знято тавро «вічного ворога», яке йому прищепили комуно-радянські ідеологи. У праці знаходимо й підтвердження того, що з іменем А.Волошина пов'язані найвизначніші політичні й культурні здобутки закарпатських українців у першій половині ХХ ст.

У своїй узагальнюючій праці про Августина Волошина вчений простежив основні етапи становлення і розвитку вітчизняної та зарубіжної історіографії у питанні дослідження різнобічної спадщини героя Карпатської України. У цьому від-

ношенні автор використав і зробив об'єктивний аналіз мемуарної літератури. Завдяки цьому А.Волошин постає перед читачем як професійний педагог, людина високоосвічена, духовно і національно незламна. Його педагогічна діяльність залишила добрий слід в освітньо-виховному розвитку закарпатців. Особливо відзначено внесок А.Волошина у процес захисту рідної мови, що мало у той час не менш важливе значення ніж сьогодні. Автор «Історичних досліджень» вміло показав завзяту боротьбу проти мадяризації та чехізації, проти згубного впливу москвофільства, засмічення мови. Усі ці аспекти діяльності Августина Волошина змальовані автором на основі детального опрацювання творів педагога, його публіцистики, виступів на шпальтах періодичних видань, а також аналізу матеріалів, які раніше публікувалися.

Особливої уваги сучасників заслуговує розділ, де висвітлюються політична діяльність А.Волошина, його погляди на розвиток внутрішньополітичного життя краю, аналіз міжнародної обстановки тощо. Ця проблема до останнього часу була найменше дослідженою і виділялася на фоні історії «білими плямами». Микола Вегеш, послідовно аналізуючи перипетії політичного розвитку Закарпаття наприкінці 30-х років ХХ ст., аргументовано доводить, що політика уряду А.Волошина, враховуючи зовнішньополітичні чинники, з одного боку, та кризові явища внутрішньої політики – з іншого, була достатньо виваженою та політично виправданою. А.Волошин як політик пройшов добру школу політичного життя. Він стояв біля колиски розбудови багатопартійної системи в Закарпатті, організувавши на початку 20-х років минулого століття Руську Хліборобську (Земледільську) Партію, а згодом – Християнсько-Народну (очолював 14 років) та партію УНО. Щоправда, А.Волошин був причетний і до згорання демократичної багатопартійності в тогочасній Підкарпатській Русі, однак на це у кінці 30-х років були свої причини (про це йшлося вище). Незважаючи на це, його особиста заслуга полягала у реалізації автономії краю в 1938 році. Історик М.Вегеш у своєму дослідженні використав і матеріали допитів Августина Волошина після його арешту співробітниками радянських спецслужб, як свідчать про розмаїту політичну діяльність президента Карпатської України. Йдеться й про останні дні життя А.Волошина.

У цілому Миколі Вегешу вдалося на науковому рівні простежити всі аспекти багатогранного життя Августина Воло-

шина, цим самим віддати належне його активній діяльності на благо Батьківщини.

Крім постаті державного лідера Карпатської України у полі наукового зору Миколи Вегеша потрапляли й інші будівничі карпатської незалежності. Справедливості заради слід зазначити, що без прискіпливого погляду дослідника не залишилися й рядові захисники Срібної Землі.

На одному щаблі з Августином Волошином у дослідженнях Миколи Вегеша стоїть ще один його земляк – відомий культурно-освітній і громадсько-політичний діяч Карпатської України Василь Гренджа-Донський. Першому літописцеві Карпато-Української держави історик присвятив десятки наукових та історико-краєзнавчих статей, опублікованих не тільки у вітчизняних виданнях, а й у багатьох зарубіжних. Завдяки старанням професора М.Вегеша ім'я карпатського героя досить часто привертало народну пам'ять до величних і трагічних водночас сторінок закарпатської історії наприкінці 30-х років ХХ ст. У своїх дослідженнях вчений торкнувся цілої палітри різнобічного життя й діяльності В.Гренджі-Донського. Перед читачами у повній красі змальовується постать «Карпатського соловейка» як талановитого письменника й поета, публіциста й редактора, просвітянина й політичного активіста. Загальний спектр життєдіяльності літописця Карпатської України, немов своєрідна мозаїка, укладена істориком Миколою Вегешом. Він на науковому рівні дав відповідь на запитання: «Якої України хотів Василь Гренджа-Донський?».

У 1995 році спільно з ужгородським вченим Василем Туряницею професор М.Вегеш видав невеличку книжечку «У вінок шани і визнання». До її змісту увійшли матеріали про дослідження творчого шляху В.Гренджі-Донського вченими Ужгородського університету, його роботу на посаді редактора журналу «Наша земля», публіцистичне літописання історії «Просвіти» та інше. А в 2000 році дослідження життєдіяльності Василя Гренджі-Донського переросло в більш змістовну працю, яка дістала назву «Громадсько-політична і культурно-освітня діяльність Василя Гренджі-Донського (1897–1974)». Цього разу допомогу при підготовці видання професорові М.Вегешу надала вчена-історик з Румунії Люба-Ірина Горват. Дана праця вийшла більш комплексною, оскільки автори прослідкували життєвий і творчий шлях героя Карпатської України, проаналізували рівень вивчення постаті в історіографії та з наукової точки зору оглянули його творчість. Таким чином, під аналі-

тичний зріз авторів потрапили винесені проблеми: «Олександр Духнович в публіцистиці В.Ґренджі-Донського», «Щоденник «Щастя і горе Карпатської України» Василя Ґренджі-Донського – історичне джерело», «Президія Карпатської України в оцінці Василя Ґренджі-Донського» тощо.

Дослідник Микола Вегеш з повагою історика-науковця віднісся й до інших особистостей, які жили і творили в часи Карпатської України. Зокрема, в методичному посібнику для студентів історичного факультету, що вивчають краєзнавство (видано у співавторстві з Л.-І.Горват), подано нариси про активних діячів Срібної Землі Юліана та Федора Реваїв, Михайла Бращайка, Степана Клочурака, Михайла Колодзінського, Олега Ольжича, Івана Рогача, Вікентія Шандора, Омеляна Невницького, Федора Тацинця, Степана Фігуру, Якова Завальницького, Йосипа Дудикевича, Миколу Шимоню, Степана Маріконя. До того ж в окремих статтях Микола Вегеш торкався долі інших відомих людей краю (Антон Бращайко та ін.).

Символічною вершиною досліджень історії Карпатської України можна вважати видану в 2002 році колективну монографію ужгородських вчених (М.Вегеш, М.Делеган, О.Довганич, В.Міщанин, М.Токар, П.Федака, І.Хланта, О.Хланта, В.Худанич, П.Чучка) під редакцією доктора історичних наук, професора Миколи Вегеша «Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців». Дана праця є найбільш комплексним науковим виданням про згадуваний період, яке коли-небудь з'являлося книжкою у світ. На основі введених у науковий обіг нових архівних документів, праця вчених ставить доленосну місію Карпатської України на якісно новий рівень. Попри детальний аналіз наукового висвітлення досліджуваної проблеми, хотілося б зупинитися на декількох конкретних моментах, які остаточно відкидають дилетантські домисли різних епізодів тогочасного життя.

Насамперед, зупинимося на питанні масових розстрілів карпатських січовиків поблизу Верецького перевалу польськими та угорськими військовими. Залучивши до вивчення проблеми, крім архівних джерел, велику кількість мемуарної літератури, автори яких були безпосередніми очевидцями тих трагічних подій, Микола Вегеш з колегами переконливо довів, що факти розстрілів мали місце і цим самим змусили державні органи влади переглянути свої позиції щодо цього. Досто-

вірні підтвердження вимагають остаточно припинити спекуляції навколо цих трагічних фактів.

Другим важливим кроком у поверненні об'єктивності подій Карпатської України є вивчення та наукове обґрунтування проблем виникнення та структурно-організаційної діяльності Організації Народної Оборони Карпатська Січ (ОНОКС). Дослідження професора Миколи Вегеша ґрунтовно доводять причини створення Карпатської Січі, в першу чергу, пов'язуючи їх із дестабілізацією суспільно-політичного життя краю безперервними нападами угорських та польських терористичних груп, діяльністю угорської «п'ятої колонії», антиурядовими провокаціями. Логічні доводи авторитетних дослідників абсолютно відкидають нічим не аргументовану істерію місцевих «об'єктивістів» з числа різних представників «політичного русинізму» щодо уявлення Карпатської Січі як внутрішньополітичного репресивного агрегату, карального інституту тощо. У такому ж аспекті говориться про створення концентраційного табору Думен поблизу Рахова, де про факти страт порушників законів у Карпатській Україні говорити просто абсурдно.

Отже, унікальна у своєму роді фундаментальна праця «Вони боронили Карпатську Україну» спростувала цілу низку дискусійних проблем, навколо яких час від часу виникали «непорозуміння». Власне робота над цим виданням орієнтувала авторів на розв'язання таких питань. А Микола Вегеш, який став автором значної частини колективної монографії в черговий раз довів свою наукову принциповість та документальну аргументованість, що в сучасній науці повинно бути властиве кожному.

Підсумовуючи вищесказане треба відмітити, що Микола Вегеш в цілому є автором понад двохсот праць, присвячених сторінкам Карпато-Української державності. Необхідно погодитися з тим, що такий вагомий науковий доробок в сучасних умовах під силу не кожному вченому.

Проблема ж історії Карпатської України й понині турбує професора Миколу Вегеша, що означає бажання її найпопліднішого дослідника продовжувати висвітлення багатогранного тогочасного життя закарпатських українців. Багаточисленні дослідження Миколи Вегеша стали цінним надбанням для наукового загалу читачів, які цікавляться історичним минулим. Саме завдяки таким працям заповнюються прогалини в недосліджених проблемах, а то й виправляються помилки, викликані не професійним підходом до їх вирішення.

В ЦАРИНІ ПОЛІТОЛОГІЇ

Уже в середині 90-х років ХХ ст., зробивши вагомі кроки до наукових вершин своїми історичними дослідженнями, Микола Вегеш зацікавився історичним розвитком та різноманітністю багатогранністю молоді в нашій країні науки – політології. Цьому сприяли, на наш погляд, два немаловажні фактори. По-перше, Микола Миколайович як і у попередніх дослідженнях з історії України та Закарпаття, так і в наукових студіях із сучасної історії робив головний акцент на розвитку політичних аспектів, вважаючи їх основоположними в еволюції будь-яких державотворчих процесів. Цю характерну рису можна прослідкувати, детально проаналізувавши опубліковані наукові здобутки вченого упродовж науково-дослідницької діяльності. По-друге, молодому вченому запропонували продовжити педагогічну діяльність на кафедрі політології, що функціонує при історичному факультеті Ужгородського національного університету.

Згадані основні фактори, здається, і визначили символічний поворот у творчому житті професора, позитивно вплинули на його подальшу науково-педагогічну діяльність. З того часу, не полишаючи, звичайно, історико-краєзнавчої тематики, потуги вченого спрямовуються й на вивчення та наукове обґрунтування політологічних аспектів буття сучасного світу. Таким чином розпочався шлях професора Миколи Вегеша у світ політології.

Викладацьку роботу на кафедрі політології Ужгородського національного університету Микола Вегеш розпочав у 1997 році, ставши самим молодим її викладачем. У цей час на посаді завідувача кафедри перебував Володимир Лаврентійович Боднар, який у 1991 році став першим завідувачем кафедри політології – навчально-методичного осередку політичної науки в УжНУ. Якщо зробити невеличкий екскурс у минуле кафедри, то її появу на багатогалузевій карті підготовки спеціалістів в Ужгородському університеті слід пов'язувати із становленням незалежної української державності. Пройшовши складний шлях до визнання в радянські часи, тільки у 90-х роках минулого століття політологія в Україні почала вивчати-

ся за загальноприйнятими у світовій практиці стандартами. Кафедра політології стала загальноуніверситетською, а курс «Основи політології» було введено для обов'язкового вивчення на всіх факультетах університету.

У 1998 році стараннями викладачів кафедри політології, у тому числі й Миколи Вегеша, було досягнуто чергової вершини на шляху до становлення політології як повноцінної навчальної дисципліни. На історичному факультеті УжНУ відкрито спеціальність «Політологія», що дало змогу здійснити перший набір студентів з даної спеціальності. Професор Микола Вегеш згадує, що ідея випускати власних фахівців-політологів визрівала в Ужгороді давно, більше того, з огляду на те, що Закарпатський край зазвичай відзначається неабиякою політичною активністю. Перші плоди кафедра політології збирала вже цього року, коли відбувся перший випуск бакалаврів-політологів на історичному факультеті УжНУ.

На кафедрі політології Ужгородського університету Микола Вегеш пройшов від посади доцента до професора. У 2001 році пригадується відкрита лекція педагога, який давав її в одній із найбільших аудиторій університетського корпусу. Вона була присвячена партіям та партійним системам. Студенти та запрошені викладачі дістали задоволення від легкодоступного викладу матеріалу з використанням різних навчально-методичних форм пояснень. На обговоренні відкритої лекції професори-історики високо оцінили її проведення і висловилися за поповнення своїх рядів ще одним професором. Таким чином, у 2001 році Микола Вегеш став професором кафедри політології Ужгородського національного університету.

Проводячи належну навчально-методичну роботу, професор М. Вегеш завжди готовий надати студентам консультацію, до нього часто звертаються з приводу різних як професійних, так і життєвих проблем. Особливо добрим порадиником він є для молодих вчених, аспірантів. Його слово користується високим авторитетом серед наукового загалу.

Займаючи активну позицію щодо ведення вченими видавничої діяльності, Микола Вегеш продовжує публікуватися в різних часописах, готувати до видання власні наукові творіння. Віддаючи левову частку досліджень історико-краєзнавчим аспектам, науковець, як викладач кафедри політології, зазвичай, не може уникнути проблемно-тематичних важелів політології, причому як теоретичних, так і практичних. Тому видавнича діяльність у сфері політичної науки носить більш складний характер і має у своїй більшості навчально-методичне

призначення. Загалом професор Вегеш причетний до близько двадцяти видань згаданого характеру. До їх вивчення вчений приступив ще перебуваючи на посаді доцента кафедри історії України Ужгородського університету.

У 1996 році спільно з відомим громадсько-політичним діячем краю Олександром Оросом Микола Вегеш видав книжку «В боротьбі за свободу України: Політичні замітки про минуле і майбутнє українського народу». Зміст цієї праці засвідчує потяг авторів до дослідження політичних аспектів у далеко нелегкі часи, коли минуле комуно-радянське насилля з боязливістю піддавалось об'єктивній критиці, а вільнодумне й незалежницьке майбуття українського народу так само пробувало піддаватися прогнозуванню. У цьому відношенні книжка Олександра Ороса й Миколи Вегеша стала вдалим інструментом у руках закарпатської інтелігенції, яка відчайдушно піднялася на захист молодой української держави й безапеляційно відкидала спроби місцевих «комунарів» виправдатися за своє «Я».

Перша частина праці «Чому нас, українців, тільки сорок мільйонів?», автором якої є Олександр Орос, розклала по полицях усі політичні «гріхи» радянської системи, на які вона могла відповісти авторові тільки загрозою жорстких переслідувань.

У другій частині праці чи не вперше широкому загалу читачів-закарпатців стали відомі сторінки виникнення й діяльності «легендарної» Української Гельсінської Спілки (УГС) в Україні та в Закарпатті. Детальний опис подій та акцій, проведених обласною організацією УГС, свідчить про активність національно-визвольного руху на межі 80–90-х років минулого століття в краї та спротив національно-патріотичним силам з боку владних силових структур. Цінним джерелом політичної думки того часу є короткий опис процесу трансформації УГС в політичну організацію Українська Республіканська Партія (УРП), яка стала символічним флагманом політичної боротьби українського народу за державну незалежність. Умови, в яких відбувалася ця боротьба, описані авторами, не змушують сумніватися в тому, що націонал-патріотичні сили Закарпаття відіграли неабияку роль у поваленні комуністичного режиму й на рівні з усім українським народом відстояли право на незалежність України.

Тож згадана книжка сьогодні є цінним джерелом для вивчення політичної історії Закарпаття новітнього часу, періоду становлення Української Державності! За своїм змістом вона цілком відрізняється від інших праць з політологічним ухилом, над якими працював Микола Вегеш.

Першою спробою ужгородських вчених розглянути еволюцію української політичної думки в її історичному контексті слід вважати виданий у 1995 році навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, коледжів, ліцеїв та гімназій «Становлення і розвиток політичної думки в Україні». Його авторами стали вчені В.Боднар, В.Худанич і М.Вегеш. Вони розглянули розвиток політичної думки починаючи з Київської Русі і завершуючи геополітичним положенням сучасної України та її взаємовідносинами із сусідніми державами. Цікаво, що до пропонованих для вивчення тем стараннями Миколи Вегеша було включено розділ «Державотворчі процеси в Карпатській Україні (1938–1939 рр.)», в якому події кінця 30-х років ХХ ст. на території тогочасного Закарпаття подані крізь політологічну призму.

Загальним проблемам української державності присвячені, крім вищевказаної, ще дві праці – «Історія української державності» (співавт.: В.Боднар, В.Худанич) та «Українська державність у ХХ столітті» (співавт.: Л.-І.Горват). Усього професор Микола Вегеш є автором та співавтором понад двадцяти навчально-методичних посібників, програм та планів семінарських занять. Серед них є матеріали як для спеціальних факультетів, так і для студентів усіх форм навчання на неспеціальних відділеннях. Заслужують на особливу увагу окремі посібники з політології, в яких для вивчення пропонуються історичні аспекти розвитку політичної думки в різних країнах світу, загальна теорія політологічної науки тощо. Це видані у 1998 році «Основи політології» (автори: В.Боднар, М.Вегеш, В.Худанич), у 1999 році «Політологія. Конспект лекцій» (М.Вегеш, Ю.Остапець), у 2000 році – «Основи політології» (друге видання) (В.Боднар, М.Вегеш, В.Худанич). Усі вони мають пізнавальне значення і адаптовані до навчальних програм українських вузів.

У процесі підготовки майбутніх спеціалістів-політологів викладачі кафедри використовують різноманітні навчальні курси. У розробці програм для багатьох із них брав участь і професор Микола Вегеш. Серед них можна назвати: «Політологія. Соціологія: Програми нормативних курсів і спецкурсів, плани семінарських занять» (співавт.: В.Боднар, В.Худанич, І.Корнійчук, В.Буркало, Ю.Остапець, В.Гиря, М.Лендьел), «Основи політології: навчальна програма нормативної дисципліни. Плани семінарських занять» (співавт.: В.Боднар, В.Буркало, В.Гиря, І.Корнійчук, Ю.Остапець, Я.Томко, В.Худанич), «Зовнішня політика України: програма і плани семінарських за-

нять з нормативного курсу для студентів-політологів», «Загальна теорія політології: навчальна програма нормативної дисципліни і плани семінарських занять» та ін.

Окремі аспекти політологічних досліджень знайшли своє відображення в наукових статтях Миколи Вегеша, які побачили світ у різних збірниках і журналах. Більшість із них стосуються сучасної еволюції політичних процесів, різновидності їх виявлення тощо. Досліджувані проблеми є вельми актуальними в сучасному українському суспільстві і вказують на особливості їх розв'язання як на загальнодержавному, так і регіональному рівні. Про це свідчать назви таких статей як: «Політичні партії в Україні 1991–2002 рр.» (співавт.: Ю.Остапець), «Політичні вибори: начерк до теорії електорального процесу» (співавт.: Ю.Остапець), «Роль засобів масової інформації в сучасній Україні: політологічний аспект» (співавт.: В.Боднар), «Регіональні особливості електорального процесу в Закарпатській області 1991–2002 рр.» (співавт.: Ю.Остапець) та ін. Вивчався й досвід зарубіжних країн (наприклад, стаття «Про деякі питання викладання курсу політології в Угорській і Чеській Республіках» у співавторстві з Володимиром Боднаром).

Політологічним проблемам минулого і сьогодення, пов'язаним насамперед із політико-партійним життям і виборчими процесами, присвячений спеціальний випуск (№16) наукового збірника «Карпатика», який був підготовлений під керівництвом М.Вегеша у 2002 році колектив НДІ Карпатознавства спільно з викладачами кафедри політології УжНУ («Політичні партії і вибори в Україні та країнах Центральної і Південно-Східної Європи»). Отже, дослідження в галузі політології займають достойне місце в наукових студіях професора Миколи Вегеша. І на досягнутих здобутках він зупинитися не збирається. Вже восени 2002 р. підготовлені до видання програми нормативних курсів для студентів Ужгородського університету, ведеться робота над підручником з політології.

Як людина, якій притаманна міра громадської відповідальності та політичної культури, а тим більше як фахівець з політичної історії Микола Вегеш намагається не стояти осторонь громадсько-політичного життя суспільства. Ще у часи національно-визвольної боротьби за незалежність України на рубежі 80–90-х років ХХ ст. він брав участь в діяльності різних національно-культурних громадських організацій: крайової «Просвіти» (член Ради), «Меморіал» (голова Закарпатської організації), «Карпатське братство» (співзасновник).

У політичному житті Микола Вегеш стоїть на національно-республіканських позиціях. У 1990 році займав посаду відповідального секретаря обласної Ради Української Республіканської Партії (УРП), згодом був головою секретаріату Закарпатської обласної організації Української Консервативної Республіканської Партії (УКРП). Упродовж 2000–2002 років учений перебував у лавах Партії «Реформи і порядок» (ПРП). Був заступником голови Закарпатської обласної організації ПРП та головою її міської організації, що на парламентських виборах 2002 року ввійшла до виборчого Блоку Віктора Ющенка «Наша Україна».

До того ж Микола Вегеш двічі спробував себе в ролі кандидата в депутати. У 1994 році його висунули члени воловецької «Просвіти» кандидатом в народні депутати України по Свалявському виборчому округу №173, а в 2002 році від Блоку «Наша Україна» – кандидатом в депутати Закарпатської обласної ради від м.Ужгорода.

В одному із цьогорічних інтерв'ю кандидат в депутати облради Микола Вегеш говорив: «Я професор кафедри політології, де сьогодні готують майбутніх фахівців-політологів. Вважаю, що потрібно не тільки говорити студентам про владу, а й бути причетним до влади».

У травні 2002 року професор Микола Вегеш був призначений виконуючим обов'язки завідувача кафедри політології УжНУ. А 1 липня цього ж року на засіданні кафедри всі присутні викладачі одногосно висловили довіру новому завідувачу, що свідчить про визнання авторитету вченого. У вересні це підтвердила своїм рішенням і велика Вчена Рада УжНУ. До виконання своїх обов'язків він приступив відразу ж, сплановуючи організаційну, навчально-методичну роботу членів кафедри. Енергія молодого керівника здається далеко невичерпною. Більше того, вона має здатність передаватися колегам. Професор Микола Вегеш завжди виступає своєрідним генератором різнопланових науково-методичних ідей, реалізатором цікавих проєктів. Продовжується розробка нових програм, видано комплексний навчальний посібник «Політологія» для студентів вищих навчальних закладів. Регулярно видається «Вісник Ужгородського університету. Серія: Політологія. Соціологія. Філософія». На черзі також видання збірника навчальних програм та планів семінарських робіт. З ініціативи Миколи Вегеша ведеться підготовка до видання бібліографічного покажчика наукових праць професорсько-викладацького складу кафедри політології.

ДОСЛІДЖЕННЯ КАРПАТИСТИКИ

Дослідження історичного минулого Закарпаття в його різнобічному виявленні завжди займало важливе місце в науковій життєдіяльності вчених карпатського краю. Історико-краєзнавчі аспекти, традиції, звичаї, національно-культурні барви різних куточків регіону тощо – все це охоплює цілий комплекс карпатознавства, основи якого повинні бути доступними всім, особливо представникам учнівської молоді. Саме з краєзнавства розпочинається похід людини у світ історії та культури. Це добре розуміє Микола Вегеш, який ще працюючи вчителем історії в школі на Міжгірщині, багато уваги приділяв розповідям про минувшину рідного краю. На цьому він наголошував і будучи керівником методичного об'єднання міжгірських істориків, що зробило позитивний поштовх до вивчення в школах району історико-краєзнавчих цінностей.

Вже згодом, ставши авторитетним вченим, Миколу Вегеша не полишала думка про створення своєрідної краєзнавчої лабораторії, де працювала б група вчених, які взялися б за детальне вивчення історії краю й спромоглися об'єктивно її висвітлити в окремому виданні, зібравши кращі зразки історико-культурної спадщини кожного району. Свій внесок у цей процес професор Микола Вегеш зробив, опублікувавши десятки матеріалів з історії Міжгірщини. До того ж історико-краєзнавчі дослідження займають в наукових здобутках вченого пріоритетне місце.

Миколу Вегеша вважають одним із провідних фахівців з історії Закарпаття, тому його залучення до активної діяльності в Науково-дослідному інституті Карпатознавства, що діє при Ужгородському національному університеті, є цілком логічним і справедливим. Адже в колі таких знавців закарпатської історії, як Едуард Балагурі, Михайло Тиводар, Григорій Павленко, Іван Гранчак та інших молодий історик М. Вегеш розкрився як справжній дослідник карпатознавства, що врешті-решт й відіграло головну роль при призначенні його на посаду директора інституту.

Історія створення Науково-дослідного інституту Карпато-знавства сягає десятилітнього минулого. Становлення незалежної держави України покликало загальнодержавне пробудження історичної науки, яка розпочала більш глибоке вивчення минулого власного народу, виправлення помилок, закладених радянською системою у висвітленні величезної кількості історичних епізодів тощо. Зміни, які відбувалися в суспільстві, торкнулися й високих установ, що відповідали за стан освіти і науки в Україні. Один за одним з'являлися накази щодо покращення науково-дослідницької діяльності в навчальних установах. Один із таких наказів було видано Міністерством вищих учбових закладів України 31 березня 1992 року. Саме його зміст викликав негайну реакцію керівництва Ужгородського університету. Так з'явився наказ №252-05 від 8 травня 1992 року за підписом ректора Ужгородського, тоді ще державного, університету професора Володимира Сливки «Про створення НДІ Карпатознавства Ужгородського державного університету Мінвузу України».

Потреба в такому науково-дослідному центрі назрівала давно. Історія Закарпаття до цього часу не мала можливостей вивчатися комплексно і за участю цілої групи провідних фахівців. Проблема виглядала глобальною, оскільки ставилося завдання досліджувати різні сфери у безмежно хронологічних рамках – з давніх давен до сьогодення. Тому й мета діяльності НДІ Карпатознавства була чітко визначена в уже згаданому наказі ректора університету стосовно «ефективнішого використання інтелектуального потенціалу, фінансових, матеріальних і трудових ресурсів УжДУ для дослідження комплексних проблем карпатознавства, політичного, культурного і економічного розвитку Закарпаття і всього Карпатського регіону з найдавніших часів до наших днів...». Зрозуміло, що очолити такий підрозділ є великою честю, але й не меншою відповідальністю водночас. Адже, крім розробок тих чи інших досліджуваних проектів, необхідно підібрати фахово підготовлених вчених, які б скрупульозно займалися науковим вивченням історико-краєзнавчих аспектів минулого і сьогодення. Більше того, дані дослідження після наукового опрацювання треба знайти можливість опублікувати. Для останнього в НДІ Карпатознавства було започатковано видавництво наукового збірника «Карпатика».

Упродовж свого існування НДІ Карпатознавства очолювали історики Іван Поп, доктор історичних наук, професор та

Микола Макара, кандидат історичних наук, доцент. За цей час пріоритетними науковим напрямками, крім загальної історії, були археологія, етнографія, фольклористика, мовознавство, літературознавство, мистецтвознавство. Незважаючи на це, поле діяльності інституту було дещо обмеженим, а результати досліджень, які публікувалися в окремих виданнях і на шпальтах «Карпатики» були досить скромними (крім видання двох томів «Нарисів історії Закарпаття»). За період з 1992 року по 1999 рік включно у світ вийшло шість номерів наукового збірника «Карпатика». Це само за себе говорить про реальні потуги інституту та їх можливості розгортання комплексних досліджень в різних галузях, зокрема з історії Закарпаття. Тому й наукові здобутки НДІ Карпатознавства під керівництвом згаданих дослідників можна оцінювати по-різному, однак, аналізуючи основні напрямки його діяльності, треба сказати, що вивчення та опрацювання окремих досліджень, на наш погляд, межували з «науковим популізмом», що аж ніяк не могло личити одному із провідних вузівських науково-дослідних центрів. Щорічні наукові збірники «Карпатики» великою популярністю не користувалися, оскільки кількість залучених авторів була обмеженою, а тематика достатньо «бідною».

Кардинальні зміни відбулися в 2000 році, коли до діяльності НДІ Карпатознавства стали залучатися нові кадри, передусім, серед молодих вчених. Маючи хороші потенційні можливості та бажання працювати на благо науки, вони неначе надали науково-дослідному центру другого дихання. Різномічні дослідження почали публікуватися, тим самим робивши й відповідну рекламу діяльності інституту. Одним із дослідників, хто активно взявся за пропаганду досліджень в царині карпатознавства став Микола Вегеш. Його наукові здобутки вже давно привертати до себе увагу, а авторитетна думка історика-дослідника завжди мала вагу в наукових дискусіях. Отже, коли постало питання про призначення на посаду директора НДІ Карпатознавства молодой, енергійной, вченої людини, майже не виникало сумнівів, що керівництво Ужгородського університету запропонує очолити інститут Миколі Вегешу.

Недовго роздумуючи, вчений погодився стати на чолі одного з найперспективніших науково-дослідних центрів Закарпаття, що відразу ж було закріплено текстом наказу №19-02 від 25 січня 2000 року за підписом ректора Ужгородського університету Володимира Сливки: «Доцента кафедри політоло-

гії, д.і.н. Вегеша Миколу Миколайовича призначити на посаду директора НДІ Карпатознавства з 1.01.2000 р.».

У цьому призначенні немає нічого дивного. Будучи одним із провідних дослідників історії Закарпаття ХХ ст., Микола Вегеш привернув до себе увагу всієї наукової еліти. Саме авторитет професора серед вчених і відіграв вирішальну роль при визначенні подальшої діяльності Науково-дослідного інституту Карпатознавства. Звичайно, любитель і знавець історії рідного краю сприйняв пропозицію ректора як почесне й гідне визнання. Володіючи невичерпним жмутом енергії, він відразу ж поринув до виконання своїх обов'язків. Одним із перших позитивних кроків нового керівника було залучення до співпраці з інститутом великої кількості вчених не тільки з Ужгорода, а й за його меж. Поступово встановлюються та міцнішають зв'язки із науковцями Києва, Львова, Івано-Франківська та інших міст нашої держави. Цьому сприяли й особисті контакти професора М.Вегеша з вітчизняною та зарубіжною науковою елітою.

Хороші організаторські здібності Миколи Миколайовича проявилися і в тому, що він зумів мобілізувати на співробітництво з НДІ Карпатознавства широке коло молодих вчених, аспірантів, тих, хто тільки починає робити перші кроки в науці. Таким чином він зосередив навколо себе дійсних шанувальників краєзнавчої історії.

Ще одним напрямом діяльності інституту є проведення наукових конференцій із залученням солідної кількості як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Враховуючи вирішальний за останні два роки авторитет НДІ Карпатознавства, до Миколи Вегеша звертаються керівники інших науково-освітніх закладів з пропозиціями проведення спільних наукових форумів. Показовою у цьому відношенні була широкопредставницька зустріч вчених в Ужгороді у вересні 2001 року. Організатором міжнародної конференції «Українсько-словацькі взаємини в галузі мови, літератури та історії» виступив саме інститут, очолюваний Миколою Вегешом. Провівши спільно з викладачем кафедри словацької філології УжНУ Ярославом Джогаником оперативну організаційну роботу, до участі в науковому форумі вдалося залучити близько півсотні вчених із Словаччини, Угорщини та декількох областей України. Серед них варто назвати таких науковців як академік НАН України Микола Мушинка, почесний доктор Ужгородського національного університету, кандидат історичних наук Міхал Данілак, кандидати історичних наук Петер Шворц

(всі із Словаччини), історик Омелян Русин (з Угорщини) та багато інших. Ужгородський науковий потенціал підтримували представники професорсько-викладацького складу: професори Василь Худанич, Дмитро Данилюк, Григорій Павленко, Василь Поп, Павло Чучка та інші вчені Закарпаття.

Серед інших масових заходів, що проводилися під егідою НДІ Карпатознавства слід назвати й червневу (2002) міжнародну конференцію «Закарпаття в XXI столітті: розвиток і перспективи в політиці, економіці та культурі». Крім традиційних представників Угорщини і Словаччини, участь у її роботі взяли гості із Сполучених Штатів Америки – іноземний член НАН України, професор університету Лайоли (Чикаго), редактор Енциклопедії Української Діаспори Василь Маркус та професор із Ньючейвена Осип Данко. Словаччину цього разу представляв відомий як і в Словаччині та Україні, так і в далекому зарубіжжі професор Іван Ванат.

Як бачимо, лише декілька імен, які відгукнулися на запрошення НДІ Карпатознавства, говорять про високий його авторитет у світових наукових колах. Отже, його діяльність відома далеко за межами України. Своїми досягненнями на науково-дослідній ниві цей заклад за останні роки сконцентрував власний науковий потенціал на розкритті проблемних аспектів у галузі археології, етнографії, культурології, філософії, економіки, політології, загальної та крайової історії. За словами директора НДІ Карпатознавства професора Миколи Вегеша, поле наукових досліджень стає все більше багатограним і залучає до співпраці вчених із багатьох регіонів України, а також зарубіжних науковців.

Важливу увагу керівництво інституту приділяє міжнародним зв'язкам, зокрема співпраці із подібними іноземними науково-дослідними центрами та навчальними закладами Словаччини, Чехії, Румунії, Угорщини, Німеччини. Серед таких можна назвати Історичний музей м. Сату Маре (Румунія), Інститут історії дунайських швабів (м. Тюбінгем, Німеччина), Німецький демократичний форум Румунії, Музей Йоша Андраша (Угорщина), Інститут фракології Міністерства освіти Румунії, Інститут етнографії Академії Наук Чеської Республіки, університети Пряшева, Банської Бистриці (Словаччина) та ін.

Професор Микола Вегеш брав участь у підписанні багатьох договорів про наукове співробітництво і, треба сказати, що в останні роки міжнародні контакти неабияк поживалися.

Складовою частиною діяльності НДІ Карпатознавства є ведення видавничої справи. З приходом на керівну посаду в інституті Миколи Вегеша цей важливий компонент науково-дослідницької роботи став на якісно новий рівень. Перш за все було значно розширено тематику проблематики та географію досліджень. Це у свою чергу залучило більшу кількість вчених, які із задоволенням почали подавати наслідки своїх досліджень широкому колу читачів через сторінки наукового збірника «Карпатика». І у цій справі рівних інституту в області немає. Принаймні, не було упродовж 2000–2002 років. Судіть самі: 2000 рік – один збірник, 2001 рік – шість збірників, 2002 рік – сім збірників. Отже, чотирнадцять випусків «Карпатики» побачили світ за час керівництва інститутом професора Миколи Вегеша. У даному випадку відкидати факт причетності до успіхів людського фактору було б абсурдно. До того ж у переважній більшості згаданих випусків вчений виступав як упорядник, редактор та відповідальний за випуск. В основному серійна «Карпатика» виходила коштом авторів. Але початкова матеріально-технічна відповідальність та фінансові витрати повністю лежали на плечах директора НДІ Карпатознавства. Інколи про це забувають. Тому Микола Вегеш може вважатися й видавцем. Однак, своєрідний науковий «альтруїзм», який безперечно присутній у творчій натурі професора, інколи бере верх.

Опубліковані результати науково-дослідної роботи є особливо помітними. А серія наукових збірників «Карпатики» останнім часом викликає значний інтерес. Крім того, що кожен випуск є змістовним, він є і досить об'ємним – у середньому близько 350 сторінок.

Зрозуміло, що втішні наслідки науково-дослідної роботи були б неможливими без активності причетних до видання упорядників та окремих членів редколегії. Серед цих імен гідне й цілком заслужене місце займає ім'я директора НДІ Карпатознавства професора Миколи Вегеша.

Одне із головних завдань розвитку інституту, за визначенням його директора, – не стояти осторонь сучасного політичного життя в Україні й Закарпатті зокрема. Тому останні тематичні збірники «Карпатики» є вдалими, актуальними. Так, один із випусків (№16) присвячений проблемам виборчих процесів та партійній структурно-організаційній розбудові. Інші акцентують увагу на релігійних проблемах тощо. Такий підхід

до упорядкування й видання збірника цікавий тим, що надає можливість розглянути проблему в глибину, тобто дослідити її комплексно й суто в рамках основоположних критеріїв, а не подавати поверхнево. Загальне враження від видавничої діяльності інституту з 2000 року є присмним. Популярність «Карпатики» є великою не тільки в краї, Україні, а й за кордоном, про що свідчать чисельні позитивні відгуки світової наукової громадськості. Отже, науковий збірник «Карпатики» став справжнім «обличчям» інституту Карпатознавства, а його директор, прагнучи збагатити тематичну палітру збірника, покладається на дослідження різнофахових вчених.

Під грифом Науково-дослідного інституту Карпатознавства вийшли десятки наукових монографій. У більшості з них директор цього закладу Микола Вегеш виступав науковим редактором, надаючи авторам працю цінні поради, акцентуючи увагу на науковості викладу матеріалу. Необхідно відзначити, що тематика наукових видань є актуальною, оскільки до цього часу майже не вивчалася. Останнім часом побачили світ такі праці як: «Дистрикт Галичина (1941–1944)» Василя Офіцинського, «Аграрна політика на Закарпатті (1944–1950 рр.)» Василя Міщанина, «Українські політичні партії Закарпаття в 1919–1939 роках» та «Партії національних меншин Закарпаття (20–30-ті роки XX ст.)» Маріана Токаря, «Історична наука на Закарпатті (кінець XVIII – перша половина XX ст.)» Дмитра Данилюка тощо.

Редагування праць не є формальним для Миколи Миколайовича. До цього він ставиться відповідально й добросовісно. Адже будь-яке видання повинно відповідати науковому вираженню вченого, мати кваліфікований стиль.

Згадуючи про Науково-дослідний інститут Карпатознавства часів Миколи Вегеша неможливо оминати роботу над колективною монографією «Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців», що побачила світ під грифом інституту у 2002 році. Полишаючи осторонь той факт, що Микола Вегеш став головним редактором видання і автором лівової частки вміщених у ньому матеріалів, хочеться вказати інше. Авторів цього нариса довелося місяць-два спільно з професором займатися упорядкуванням, «шліфуванням», уніфікацією, оформленням матеріалів. Працюючи цілими днями в приміщенні інституту Карпатознавства, було у повну силу видно неприхований «фанатизм» історика. Його характерні риси настільки розкрива-

лися, що граничили з безмежною самовіддачею науці, жертовності праці тощо. Наукова скрупульозність, уважність, багаторазова перевірка конкретних моментів – здавалося, що ось-ось все це повинно людині набриднути. Та ні. Коли Микола Вегеш відчував, що ми дещо не встигаємо, робив паузу. І далі знову до роботи. Проникнувшись таким «скаженим» темпом, дедалі ставало легше. Запал та енергія моментально передавалися іншим. Врешті-решт це було приємно. До того ж, поряд із серйозним ставленням до виконуваної роботи, вчений не втрачав здатності жартувати.

І знову ж таки науковий «альтруїзм» Миколи Вегеша проявився в повну силу. Переживаючи, як ніхто інший, за кінцевий результат, він взяв на себе частину матеріально-фінансових витрат, що безумовно прискорило процес підготовки цієї унікальної у своєму роді праці до видання. На початку XXI століття це виглядає, принаймні у нас в Україні, своєрідним феноменом.

Далеко не всі якості керівника, які притаманні натурі романтика-дослідника історії рідного краю, нам вдалося показати у цьому нарисі.

Весною 2007 року Науково-дослідний інститут Карпатознавства відсвяткував свій 15-літній ювілей. За цей час здійснено десятки науково-дослідницьких експедицій, проведено сотні різнопланових акцій (конференцій, круглих столів, презентацій тощо), видано двадцять наукових збірників «Карпатики» та десятки різнотематичних монографій. Інститутові дійсно є чим пишатися. Адже його здобутки це показник високого наукового потенціалу багатьох вчених, які упродовж десяти років активно працювали в царині карпатознавства. Одне із почесних місць серед творців авторитетності інституту в наукових колах належить його директорові, доктору історичних наук, професору Миколі Вегешу, який показав себе талановитим організатором науки й успішним фахівцем-професіоналом з проблем карпатознавства.

Завершуючи нарис про життєвий і творчий шлях професора Миколи Вегеша, залишається сподіватися, що вдалося об'єктивно й реально відобразити основні його етапи. Спроба такого характеру є природною реакцією на активну трудову діяльність одного із відомих українських вчених, який за короткий час своєю науково-педагогічною працею привернув увагу громадськості і змусив про себе говорити як про авторитетного дослідника історії та царини політології.

БІБЛІОГРАФІЯ ПУБЛІКАЦІЙ МИКОЛИ ВЕГЕША З ІСТОРІЇ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

ОКРЕМІ ВИДАННЯ

1993

1. Велич і трагедія Карпатської України: історико-популярний нарис / Закарпатське товариство «Знання», консалтинг-центр «Перспектива». – Ужгород, 1993. – 84 с., 2000 пр. – Співавтор: *В.Є.Задорожний*. Рец.: *Пилипчинець В.* У пошуках правди // Срібна Земля. – 1993. – 8 черв.; *Ковач А.* Сторінки нашої історії // Нове життя. – 1993. – 28 серп.; *Петрище П.* Велике бачиться на відстані // Карпатська Україна. – 1993. – 13 трав.; *Мищанин В.* Велич і трагедія Карпатської України // Верховина. – 1993. – 19 червн.; *Фуцак М.* Нова краєзнавча література // Закарпатська правда. – 1993. – 15 черв.; *Халус П.* Заради правди // Новини Закарпаття. – 1994. – 15 берез.
2. Карпатська Україна (1938–1939): Соціально-економічний і політичний розвиток / Ужгородський державний університет, кафедра історії України, консалтинг-центр «Перспектива». – Ужгород, 1993. – 136 с. – 1500 пр. Рец.: *Феніч В.* Дослідження з історії Карпатської України // Молодь – Україні: Наукові записки молодих учених Ужгородського державного університету. – Ужгород, 1995. – Т.5–6. – С.381–384; *Анталовський В.* Шляхом боротьби і подвигу... // Верховина. – 1995. – 13 трав.

1994

3. Августин Волошин (1874–1945): Бібліографічний покажчик // Ужгородський державний університет. – Ужгород, 1994. – 25 с., 100 пр. – співавт.: *В.В.Туряниця*. Рец.: *Анталовський І., Анталовський В.* ...Він є сином своєї нації // Верховина. – 1995. – 1 квіт.; *Олашин М.* Корисний по-

кажчик // Новини Закарпаття. – 1995. – 30 берез.

4. Августин Волошин: До 120-річчя від дня народження видатного громадського, культурного та церковного діяча України. – Слупськ – Ужгород, 1994. – 126 с., 200 пр. – Співавт.: *В.В.Гомоннай, М.І.Зимомря*.
5. Карпатська Україна в 1938–1939 рр.: соціально-економічні і політичні аспекти. Автореферат дис. ...канд. іст. наук / Ужгородський державний університет. – Ужгород, 1994. – 20 с., 100 пр.

1995

6. Августин Волошин / Інститут методики навчання і виховання, підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, Закарпатське обласне відділення Педагогічного товариства України. – Ужгород: Закарпаття, 1995. – 101 с., 3000 пр. – Співавт.: *В.В.Гомоннай, М.І.Зимомря*. Рец.: *Довганич М.* Вдячний за працю // Новини Закарпаття. – 1995. – 23 берез.; *Анталовський І., Анталовський В.* Правда стезинка до нашої історії // Верховина. – 1995. – 18 берез.
7. Короткий життєпис Августина Волошина (1874–1945) / Ужгородський державний університет. – Ужгород, 1995. – 29 с., 500 пр. – Співавт.: *В.В.Туряниця*. Рец.: *Олашин М.* Короткий життєпис // Новини Закарпаття. – 1995. – 1 серп.; *Анталовський І., Анталовський В.* «...Він є сином своєї нації» // Верховина. – 1995. – 1 квіт.
8. Смерть президента: Останні дні життя і смерть президента Карпатської України Августина Волошина / Ужгородський державний університет. – Ужгород, 1995. – 40 с., 500 пр. – Співавт.: *В.В.Туряниця, І.М.Чаварга*. Рец.: *Олашин О.М.* «Смерть президента» // Новини Закарпаття. – 1995. – 2 серп.
9. У вінок шани і визнання / Ужгородський державний університет. – Ужгород, 1995. – 36 с., 500 пр. – Співавт.: *В.В.Туряниця*. Рец.: *Белень В.* Бунтівний духом // Верховина. – 1996. – 3 серп.

1996

10. Історія української державності: (Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, коледжів, ліцеїв)

/ Ужгородський державний університет. – Ужгород, 1996. – 203 с., 300 пр. – Співавт.: *В.Л.Боднар, В.І.Худанич*. Рец.: *Довганич М.* Кожний повинен знати // Новини Закарпаття. – 1997. – 28 черв.

11. Карпатська Січ: сторінки історії (1938–1939 рр.) / Ужгородський державний університет, кафедра історії України. – Ужгород, 1996. – 23 с., 500 пр.
12. Карпатська Україна і Німеччина (1938–1939 рр.). – Ужгород, 1996. – 22 с., 500 пр.

1997

13. Карпатська Україна 1938–1939 років у загальноєвропейському історичному контексті / Ужгородський державний університет. – Ужгород, 1997. – Т.1. – 235 с., 500 пр.
14. Карпатська Україна 1938–1939 років у загальноєвропейському історичному контексті / Ужгородський державний університет. – Ужгород, 1997. – Т.2. – 198 с., 500 пр. Рец.: *Ліхтей І.* Карпатська Україна у загальноєвропейському історичному контексті // Зб.: Актуальні та малодосліджені проблеми історії України. – Випуск другий. – Ужгород, 1998. – С.92–96.
15. Карпатська Україна у міжнародних відносинах (1938–1939) / Ужгородський державний університет. – Ужгород, 1997. – 136 с., 200 пр. – Співавт.: *А.-І.Горват*. Рец.: *Мудра Ю., Олашин М.* Нове дослідження з історії Карпатської України // Зб.: Актуальні та малодосліджені проблеми історії України. – Випуск другий. – Ужгород, 1998. – С.80–81.
16. Міжнародне становище Карпатської України (1938–1939 рр.) / Ужгородський державний університет. – Ужгород, 1997. – 136 с., 100 пр. – Співавт.: *О.А.Богіє*.

1998

17. Закарпаття в контексті центральноєвропейської політичної кризи напередодні Другої світової війни. Автореферат дис. ...доктора іст. наук / Національна Академія Наук України, Інститут історії України. – Київ, 1998. – 30 с., 100 пр.
18. Історичні монографії та дослідження: Закарпаття в контексті центральноєвропейської політичної кризи напередодні

- Другої світової війни / Національна Академія Наук України, Інститут історії України, Ужгородський державний університет. – Київ – Ужгород: Колір Прінт, 1998. – Т.І. – 380 с., 200 пр. Рец.: *Федака С.* Про Карпатську Україну знатимемо більше // *Срібна Земля – Фест.* – 1999. – 23 січ.; *Король І.Ф., Лабунець Н.Ю.* Рецензія на монографію М.М.Вегеша «Історичні монографії та дослідження». Том І. Закарпаття в контексті центральноєвропейської кризи напередодні Другої світової війни. – Київ – Ужгород, 1998 // *Науковий вісник Ужгородського державного університету: Серія історія.* – Вип.5: До 55-річчя заснування Ужгородського державного університету та історичного факультету. – Ужгород: Вид-во В.Падяка, 2000. – С.83–87; *Лазоришин І.* Вегеш М.М. Закарпаття в контексті центральноєвропейської кризи напередодні Другої світової війни // *Carpatica – Карпатика.* – Вип.8: Актуальні проблеми вітчизняної і зарубіжної історії та культури. – Ужгород: Вид-во «Два кольори», 2001. – С.342–347.
19. Країни Центрально-Східної Європи та українське питання (1918–1939) / Національна Академія Наук України, Інститут історії України, Ужгородський державний університет. – Київ – Ужгород, 1998. – 257 с., 150 пр. – Співавт.: *С.В.Віднянський.* Рец.: *Гаврош О.* Травневі тези закарпатських науковців // *Ужгород.* – 1999. – 22 трав.
20. Нариси історії національно-визвольного руху в Галичині та Волині напередодні і уроки Другої світової війни (1939–1944) / Ужгородський державний університет. – Ужгород: Колір Прінт, 1998. – 102 с., 200 пр. – Співавт.: *К.П.Сміян.* Рец.: *Анталовський І., Анталовський В.* Обґрунтовано історичною правдою // *Верховина.* – 1998. – 16 лип.; Книга нарисів // *Ужгородський університет.* – 1998. – 8 трав.
21. Угорська іредента на Закарпатті між двома світовими війнами 1918–1939 рр. / Ужгородський державний університет. – Ужгород: Колір Прінт, 1998. – 130 с., 500 пр. – Співавт. *В.І.Гиря, І.Ф.Король.* Рец.: *Болдижар М.* Про угорську іреденту на Закарпатті // *Новини Закарпаття.* – 1998. – 22 верес.; *Костюк І.* Наш край у період угорської окупації // *Верховина.* – 1998. – 12 серп.; *Болдижар М.* Про угорську іреденту на Закарпатті // *Болдижар М., Болдижар С.* Державність на Закарпатті: події, факти, оцінки. – Ужгород, 2003. – С. 161–163.

1999

22. Карпатська Україна у міжнародних відносинах (1938–1939): Виступ на пленарному засіданні міжнародної наукової конференції «Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. (м.Ужгород, 11 березня 1999 р.). – Ужгород: Колір Прінт, 1999. – 12 с. – 100 пр.
23. Румунія і Карпатська Україна (1938–1939). Короткий історичний нарис / Ужгородський державний університет. – Ужгород, 1999. – 20 с., 100 пр. – Співавт.: *Л.В.Горват*.

2000

24. Громадсько-політична і культурно-освітня діяльність Василя Ґренджі-Донського (1897–1974): (Матеріали до спецкурсу «Історія української культури ХХ століття») / Ужгородський державний університет, Науково-дослідний інститут Карпатознавства. – Ужгород, 2000. – 106 с. – Співавт.: *Л.В.Горват*. Рец.: *Гаврош О.* З наукової скрині: Огляд книжкового ринку // Ужгород. – 2000. – 5 серп.; *Анталовський В., Анталовський І.* Присвячено Дню Незалежності України // Верховина. – 2000. – 16 серп.; *Хланта О.* Слово про Василя Ґренджу-Донського // Срібна Земля. – 2000. – 9 груд.; *Фединишенець В.* Земляк про земляка й по-земляцькому: Штрих про одну книгу проф. Миколи Вегеша // Крайові літературні здвиги. – Ужгород, 2000. – С.160; *Ковальчук Г.* Аби краще пізнати рідний край: (До відділу краєзнавчої Закарпатської обласної універсальної наукової бібліотеки надійшла література, яка зацікавить шанувальників краєзнавства // Новини Закарпаття. – 2001. – 22 лют.
25. Історичні дослідження: Августин Волошин: педагог, політик, людина / Ужгородський державний університет, Науково-дослідний інститут Карпатознавства. – Ужгород, 2000. Т.Ш. – 357 с., 300 пр.
26. Історичні дослідження: Закарпаття між двома світовими війнами / Ужгородський державний університет. – Ужгород, 2000. Т.IV. – 339 с., 300 пр.
27. Історичні дослідження: Історія Карпатської України (1938–1939) / Ужгородський державний університет. – Ужгород, 2000. Т.I. – 311 с., 300 пр.

28. Історичні дослідження: Історія Карпатської України (1938–1939) / Ужгородський державний університет. – Ужгород, 2000. Т. II. – 282 с., 300 пр.
29. Карпатська Україна 1938–1939 років в портретах: (Методичний посібник для студентів історичного факультету, що вивчають «Краєзнавство» / Ужгородський державний університет, Науково-дослідний інститут Карпатознавства. – Ужгород, 2000. – 101 с. – Співавт.: *Л.В.Горват*. Рец.: *Анталовський В., Анталовський І.* З когорти борців за волю // *Верховина*. – 2000. – 23 верес.
30. Українська державність у ХХ столітті: (Матеріали до лекцій для студентів історичного факультету) / Ужгородський державний університет, Кафедра історії України, кафедра політології. – Ужгород, 2000. – 98 с., 150 пр. – Співавт.: *Л.В.Горват*.

2001

31. Історичні дослідження: Історія в портретах / Ужгородський державний університет. – Ужгород, 2001. Т. VI. – 425 с., 300 пр.
32. Історичні дослідження: Українська історія та культура: минуле і сучасне (рецензії, інтерв'ю) / Ужгородський державний університет. – Ужгород, 2001. – Т. VII. – 344 с. – 300 пр.

2002

33. Славна сторінка в історії українського народу (Карпатська Січ – захисник незалежності Карпато-Української держави: 1938-1939 рр.): Навчальний посібник / Ужгородський національний університет, Львівський військовий інститут імені гетьмана Петра Сагайдачного при Національному університеті «Львівська Політехніка». – Ужгород-Львів, 2002. – 60 с., 150 пр. – Співавт.: *І.В.Буковський*.

2003

34. Національно-визвольні змагання українців Східної Галичини і Закарпаття в 1918-1950 рр. ХХ ст. / Ужгородський національний університет, Науково-дослідний інститут карпатознавства. – Ужгород, 2003. – 195 с. – 300 пр. – Співавт.: *Н.Греченюк*. Рец.: *Лазоришин І.* «Рух ОУН-УПА мав місце на Закарпатті...» // *Срібна Земля*. – 2003. – 20 вересня.

35. Сторінки історії Закарпаття: історичні статті, есе, історико-біографічні нариси / Союз Українців Румунії. – Бухарест: Видавництво Мустанг, 2003. – 407 с. – 2500 пр. – Співавтор: Люба-Ірина Горват.

2004

36. Августин Волошин і Карпатська Україна. – Львів: ЗУКЦ, 2004. – 414 с. Рец.: Микола Вегеш. Августин Волошин і Карпатська Україна // Слово вчителя. – 2004. – 31 березня; Тарасюк В. «Августин Волошин і Карпатська Україна» Миколи Вегеша // Погляд. – 2004. – 28 квітня; Лазоршин І. «Августин Волошин...» у Болонії // До світла. Християнський часопис українців в Італії. – 2005. – №4. – С. 23.
37. Карпатська Україна. Документи і факти. – Ужгород: Видавництво «Карпати», 2004. – 432 с. – 1000 пр.
Рец.: 1. Токар М. Нові видання істориків [Вегеш М. Карпатська Україна. Документи і факти. – Ужгород : Карпати, 2004] // Трибуна. Незалежна громадсько-політична газета. – 2005. – 22 січня;
2. Токар М. Карпатська Україна. Документи і факти // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія. – Випуск 13 / Міністерство освіти і науки України; Ужгородський національний університет; Редкол.: М.Вегеш (гол. ред.), С.Віднянський, Д.Данилюк та ін. – Ужгород: СМП «Вісник Карпат», 2005. – С. 197-198;
3. Вегеш М.М. Карпатська Україна: Документи і факти // Книга Закарпаття: Анотований каталог видань 2004 року: (з фондів Закарпатської обласної універсальної бібліотеки) / ЗОУНБ; Укладач Л.О.Ільченко; Науковий редактор В.І.Падяк; Відповідальна за випуск Л.З.Григаш. – Ужгород: Видавництво В.Падяка, 2005. – С. 8;
4. Любичь М. Друга світова почалася у Карпатах [Микола Вегеш. Карпатська Україна. Документи і факти. – Ужгород: Карпати, 2004. – 432 с.] // Друг читача. – 2006. – 12-26 травня;
5. Цуга В. Про велич і трагедію Карпатської України // Трибуна. – 2006. – 23 вересня.

2005

38. Історія і політика: В чотирьох томах. – Т. 2. Історія Карпатської України. Августин Волошин – президент Карпатсь-

кої України. Будівничі Карпатської України. Василь Гренджа-Донський розповідає... – Ужгород, 2005. – 552 с., 100 пр.

2006

39. Августин Волошин. Нові документи і матеріали про життя і смерть президента Карпатської України. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2006. – 152 с. – Співавтори: В.І.Басараб, В.І.Сергійчук.
Рец.: 1. Августин Волошин в документах // Бюлетень прес-служби Ужгородського національного університету. Інформаційне видання. – 2006. – № 13. – С. 16.

2007

40. Велич і трагедія Карпатської України. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – 296 с.
Рец.: 1. Вегеш М. Велич і трагедія Карпатської України (Ужгород, 2007) // Бюлетень прес-служби Ужгородського національного університету. Інформаційне видання. – 2007. – № 4. – С. 16.
41. Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – 376 с.

2008

42. Карпатська Україна в контексті українського державотворення : Навчальний посібник. – Ужгород: Карпати, 2008. – 256 с. – Співавтори : М.М.Басараб, М.Ю.Токар.
Рец.: 1. *Петрецький В.* Готуємось до відзначення ювілею / Віктор Петрецький // Бюлетень прес-служби Ужгородського національного університету. Інформаційне видання. – 2008. – № 31. – С. 15;
2. Карпатська Україна в контексті українського державотворення // Слово вчителя. – 2008. – 22 вересня. – С.3;
3. *Ломага Н.* Феномен Карпатської України в історії державотворення // Новини Закарпаття. – 2008. – 4 листопада. – С. 8;
4. *Петрецький В.* До подій, пов'язаних із проголошенням Карпатської України // Трибуна. – 2008. – 8 листопада. – С. 12;
5. Нові видання // Просвіта. – 2008. – листопад. – № 12. – С.8.

СТАТТІ

1990

43. Августин Волошин: ким він був? // Радянська Верховина. – 1990. – 24 берез.
44. Без минулого нема майбутнього: [Про розстріл угорськими окупантами представників міжгірської інтелігенції в 1939 році] // Радянська Верховина. – 1990. – 28 черв.
45. Велич і трагедія Августина Волошина // Радянська Верховина. – 1990. – 9 серп.
46. За нашу і вашу свободу: [Солідарність українців Східної Галичини з національно-визвольною боротьбою закарпатських українців у 1938–1939 рр.] // За незалежність. – 1990. – 8 верес.
47. Іменем права на пам'ять: [Вшанування пам'яті загиблих карпатських січовиків] // Радянська Верховина. – 1990. – 12 трав.
48. Любов народна і міжнародна. Августин Волошин: педагог і людина // Молодь Закарпаття. – 1990. – 29 верес.
49. Міжгірщина в роки фашистської окупації: Безстрашний січовик: [Про поручника Карпатської Січі Ф.Тацинця] // Радянська Верховина. – 1990. – 22 верес.
50. Міжгірщина в роки фашистської окупації: Будителі: [Про просвітницьку діяльність на Міжгірщині С.Фігури і Я.Завальницького в 20–30-х роках] // Радянська Верховина. – 1990. – 11 верес.
51. Перший літописець Карпатської України: [Про В.С.Гренджу-Донського] // Радянська Верховина. – 1990. – 22 лист.
52. Політичний портрет Михайла Брацайка // Радянська Верховина. – 1990. – 1 груд.
53. Прслог у новий час краю: [Карпатська Україна – незалежна держава] // Радянська Верховина. – 1990. – 14 квіт.
54. Сльози пам'яті: [Вшанування пам'яті загиблих карпатських січовиків] // Молодь Закарпаття. – 1990. – 22 верес.

1991

55. Августин Волошин і Карпатська Україна // Дзвін. – 1991. – №3. – С.85–90.
56. Безстрашний січовик: [Поручик Карпатської Січі Федір Тацинець] // Карпатський край. – 1991. – 30 лип.

57. Біля витоків відроди: [Політичний портрет діяча Карпатської України Михайла Бращайка] // Карпатський край. – 1991. – 14 лип.
58. В обороні Карпатської України // Новини Закарпаття. – 1991. – 14 берез.
59. В.Ґренджа-Донський розповідає...: [Про перебування відомого закарпатського письменника в угорському концтаборі] // Закарпатська правда. – 1991. – 30 жов.
60. Волошин – в'язень Лефортівської тюрми // Радянська Верховина. – 1991. – 13 лип.
61. Галичина на Закарпатті: В.Ґренджа-Донський розповідає... // Заповіт. – 1991. – 3 жовт.
62. Герої не вмирають: Безстрашний стрілець: [Про героя Карпатської України Ф.Тацинця] // Карпатський край. – 1991. – 6 серп.
63. Земляк про земляка: [В.Ґренджа-Донський про А.Волошина] // Радянська Верховина. – 1991. – 21 верес.
64. Кривава казка: [Про В.С.Ґренджу-Донського] // За вільну Україну. – 1991. – 1 жовт. – Співавт.: *В.Й.Пилипчинець*.
65. Наш край назавжди залишиться українським! [Про національно-визвольну боротьбу закарпатських українців у 1938–1939 роках] // Наука і суспільство. – 1991. – №2. – С.26–29.
66. Плацдарм «Рутенія»: [Про становище Закарпаття напередодні Другої світової війни] // Новини Закарпаття. – 1991. – 22 черв.
67. Свідки – представники діаспори: [Карпатська Україна в спогадах очевидця подій 1938–1939 років Й.Рушцака] // Радянська Верховина. – 1991. – 28 лют. – Співавт.: *В.О.Белень*.
68. Трагедія в Тішні: [Про розстріл угорськими окупантами міжгірських патріотів С.Фігури і Я.Завальницького] // Закарпатська правда. – 1991. – 6 квіт. – Співавт.: *І.М.Мокрянин*.
69. У міжнародній грі: [Про громадсько-політичні взаємозв'язки Закарпаття і Східної Галичини в 1918–1919 роках] // Карпатський край. – 1991. – 19 лист.

1992

70. А вдома їх чекала в'язниця: [Про участь галичан в обороні Карпатської України] // Новини Закарпаття. – 1992. – 8 лип.

71. Августин Волошин і Карпатська Україна // Сторінки історії України ХХ століття: Посібник для вчителя [За ред. С.В.Кульчицького; Упоряд: В.П.Шевчук, А.А.Чуб, Н.А.Дехтярьова]. – К.: Освіта, 1992. – С.307–318.
72. Галичани на Закарпатті: [В.С.Ґренджа-Донський про солідарність українців Східної Галичини з національно-визвольною боротьбою закарпатців у 1938–1939 роках] // Україна і світ (Торонто, Канада). – 1992. – 26 лист.
73. Галичани про Ґренджу-Донського // Радянська Верховина. – 1992. – 22 січ.
74. За велінням серця: [Про нелегальні переходи кордону українцями Східної Галичини в Карпатську Україну;] // Радянська Верховина. – 1992. – 23 трав.
75. Карпатська Україна очима галичанина (по сторінках преси Галичини 1938–1939 рр.): 1. В пошуках історичної правди; 2. У міжнародній грі // Карпатська Україна. – 1992. – 5 лист.
76. Карпатська Україна очима галичанина (по сторінках преси Галичини 1938–1939 рр.): 3. Чи вистойть Закарпаття; 4. Андрій Бродій – зрадник? // Карпатська Україна. – 1992. – 19 лист.
77. Карпатська Україна очима галичанина (по сторінках преси Галичини 1938–1939 рр.): 5. За велінням серця; 6. Пошесть саранчі // Карпатська Україна. – 1992. – 26 лист.
78. Карпатська Україна очима галичанина (по сторінках преси Галичини 1938–1939 рр.): 7. Власкор «Діла» передає із Закарпаття // Карпатська Україна. – 1992. – 3 груд.
79. Карпатська Україна очима галичанина (по сторінках преси Галичини 1938–1939 рр.): 8. Карпатська Січ дає бій; 9. Трагедія Карпатської України // Карпатська Україна. – 1992. – 10 груд.
80. Карпатська Україна у спогадах січовика: [Про М.І.Шимоню] // Верховина. – 1992. – 18 серп.
81. Комендант Колочавської Січі: [Про М.І.Шимоню] // Карпатська Україна. – 1992. – 15 жовт.
82. Лекції про Василя Ґренджу-Донського // Ґренджа-Донський В. Твори. Бібліографія. Зібрана і впоряд. Зірка Ґренджа-Донська. – Вашингтон: Карпатський Союз, 1992. – Т.ХІІ. Додаткові твори. – С.268–269. – Співавт.: *І.М.Мокрянин*.
83. Лицарі абсурду. Надзвичайний стан у Карпатській Україні // Закарпатська правда. – 1992. – 15 груд. – Співавт.: *В.Є.Задорожний*.

84. Перший літописець Карпатської України: [Про щоденник В.С.Ґренджі-Донського «Щастя і горе Карпатської України»] // *Ґренджа-Донський В.* Твори. Бібліографія. Зібрана і впоряд. *Зірка Ґренджа-Донська*. – Вашингтон: Карпатський Союз, 1992. – Т.ХІІ. Додаткові твори. – С.257–262.
85. Преса Східної Галичини про національно-визвольну боротьбу закарпатських українців в 1938–1939 рр. // Тези доповідей наукової конференції «Суспільно-політичні відносини на Закарпатті в 20–30 рр. ХХ ст.» / Мініст. освіти України, Ужгород. держ. ун-т, кафедра історії України. – Ужгород, 1922. – С.42–49. – Співавт.: *В.І.Лько*.
86. Про масовий перехід кордону юнаками і дівчатами Східної Галичини на Закарпаття у 1938–1939 роках // Матеріали наукової конференції, присвяченої пам'яті Івана Панькевича (23–24 жовтня 1992 р.) / Закарпатський краєзнавчий музей. – Ужгород, 1992. – С.274–276. – Співавт.: *В.І.Лько*.
87. Січовик Федір Бобер // Радянська Верховина. – 1992. – 14 лип.
88. Цвіт історії – не опадає!...: [Про карпатського січовика Степана Маріконя] // Карпатська Україна. – 1992. – 19 лис.

1993

89. Ворожа діяльність проуторської «п'ятої колони» у Карпатській Україні (1938–1939 рр.) // Срібна Земля. – 1993. – 16 жовт. – Співавт.: *В.В.Мищанин*.
90. Галичани на Закарпатті. Василь Ґренджа-Донський розповідає... // *Визвольний шлях* (Лондон, Великобританія). – 1993. – Кн.8. – С.1016–1020
91. Голова національної ради: Йосип Дудикевич – голова національної ради у Воловому // Верховина. – 1993. – 13 віт. – Співавт.: *В.В.Мищанин*.
92. До питання про участь ОУН в обороні Карпатської України // Матеріали наукової конференції Всеукраїнського братства вояків УПА «Організація Українських Націоналістів і Українська Повстанська Армія: історія, уроки, сучасність» (16–17 січня 1993 р.). – Івано-Франківськ – Стрий, 1993. – С.36–40.
93. Економіка Міжгірщини періоду Карпатської України // Верховина. – 1993. – 30 жовт. – Співавт.: *В.В.Мищанин*.

94. Історію не вигадати: (До питання про громадсько-політичні взаємини українців Закарпаття і Східної Галичини в 1938–1939 рр.) // Карпатська Україна. – 1993. – 18 берез.
95. Карпатська Україна у світлі нових документів // Сучасність. – 1993. – №4. – С.62–67. Співавт.: В.Є.Задорожний.
96. Матеріальна підтримка уряду Карпатської України світової громадськістю // Срібна Земля. – 1993. – 11 верес.
97. Міжгірщина напередодні окупації // Верховина. – 1993. – 9 лют.
98. Нелегальні переходи польсько-чеського кордону українцями Східної Галичини в 1938–1939 рр. і реакція польського уряду // Шоста Всеукраїнська наукова конференція з історичного краєзнавства (м.Луцьк, вересень-жовтень 1993 р.) / Академія Наук України, Інститут історії України, Націон. комісія з питань повернення в Україну культурних цінностей при Кабінеті Міністрів України, Мініст. культури України, Мініст. освіти України, Всеукраїн. спілка краєзнавців, Україн. фонд культури, Україн. т-во охорони пам'яток історії та культури, Волинський держ. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк, 1993. – С. 121–122.
99. Нові матеріали – нова книга: [Рец. на кн.: Болдижар М. Закарпаття між двома світовими війнами. – Ужгород, 1993] // Новини Закарпаття. – 1993. – 20 трав. – Співавт.: П.А.Петрище.
100. ОУН і Карпатська Україна // Новини Закарпаття. – 1993. – 11 трав.
101. Полковник Михайло Колодзінський-Гузар у Карпатській Україні // Визвольний шлях (Лондон, Великобританія). – 1993. – Кн.8. – С. 955–957.
102. Полковник Михайло Колодзінський-Гузар у Карпатській Україні // Срібна Земля. – 1993. – 8 черв.
103. Терористи на Верховині // Верховина. – 1993. – 2 лист. – Співавт.: В.В.Мищанин.
104. Угорські і польські терористи у Карпатській Україні // Срібна Земля. – 1993. – 27 лип. – Співавт.: В.В.Мищанин.
105. Хуст – нова столиця Карпатської України // Актуальні проблеми розвитку міст та міського самоврядування: історія і сучасність: (Тези міжнародної науково-практичної конференції. – Рівне, 1993. – С.159–161.
106. Якої України хотів Василь Іренджа-Донський? // Календар «Просвіти» на 1993 рік / Закарп. крайове т-во «Просвіта»; [Упорядн.: П.Федака]. – Ужгород, 1993. – С.120–122.

1994

107. Августин Волошин (1874–1945) // Календар «Просвіти» на 1994 рік / Закарп. крайове т-во «Просвіта»; [Упорядн.: *Й.Баглай, П.Федака*]. – Ужгород: ВВК «Патент», 1994. – С.70–73.
108. Василь Гренджа-Донський у спогадах друзів: (До 20-ї річниці від дня смерті поета) // Вісті Ужгородщини. – 1994. – 26 лист. – Співавт.: *В.В.Турянця*.
109. Ворожа діяльність проугорської «п'ятої колони» у Карпатській Україні (1938–1939 рр) // Голос нації – 1994. – 11-12 квіт. – Співавт.: *В.В.Мищанин*.
110. Економічне становище Карпатської України в 1938–1939 роках // Верховина. – 1994. – 20 лип. – Співавт.: *В.В.Мищанин*.
111. Іван Рогач у Карпатській Україні // Карпатська Україна. – 1994. – 26 трав.
112. Карпатська Січ на Міжгірщині // Верховина. – 1994. – 29 берез.
113. Карпатська Україна (1938–1939) // Календар «Просвіти» на 1994 рік / Закарп. крайове т-во «Просвіта»; [Упорядн.: *Й.Баглай, П.Федака*]. – Ужгород: ВВК «Патент», 1994. – С.53–56.
114. Напади угорських і польських терористів на Карпатську Україну в 1938–1939 рр. // Культура Українських Карпат: традиції і сучасність: Матеріали міжнародної наукової конференції (Ужгород, 1–4 вересня 1993 р.) – Ужгород: МПП «Гражда», 1994. – С.123–129.
115. Організація Українських Націоналістів і Карпатська Україна (1938–1939 рр.) // Матеріали наукової конференції викладачів історичного факультету (1993 р.) / Ужгород. держ. ун-т., Закарп. центр соціальної служби для молоді. – Ужгород, 1994. – С.20–27.
116. Солідарність українців Східної Галичини з національно-визвольною боротьбою закарпатських українців (1938–1939) // Молодь – Україні: (Наукові записки молодих учених Ужгород. держ. ун-ту) / Закарп. Молодіж. Демократ. Союз, Закарп. центр соціал. служби для молоді, Україн. асоціація студентів-істориків, Ужгород. держ. ун-т., істор. ф-т, кафедра історії України. – Ужгород, 1994. – Т.3. – С.108–121.

117. Соціальне становище населення Карпатської України в 1938–1939 роках: сторінки історії // Верховина. – 1994. – 13 серп. – Співавт.: *В.В.Мищанин*.
118. Українська преса Східної Галичини про Карпатську Україну (1938–1939) // Молодь – Україні: (Наукові записки молодих учених Ужгород. держ. ун-ту) / Закарп. Молодіж. Демократ. Союз, Закарп. центр соціал. служби для молоді, Україн. асоціація студентів-істориків, Ужгород. держ. ун-т., істор. ф-т, кафедра історії України. – Ужгород, 1994. – Т.3. – С.97–116.
119. Українська преса Східної Галичини про Карпатську Україну (1938–1939 рр.). // Дзвін. – 1994. – №10. – С.131–137.
120. Хуст – столиця Карпатської України // Карпатська Україна. – 1994. – 31 берез. – Співавт.: *В.В.Мищанин*.
121. Хуст – столиця Карпатської України: До 55-ої річниці проголошення незалежності Карпатської України // Верховина. – 1994. – 15 берез. – Співавт.: *В.В.Мищанин*.

1995

122. Августин Волошин: християнська етика – шлях до цивілізованих націй // Срібна Земля. – 1995. – 4 лис.
123. Василь Гренджа-Донський у вітчизняній і зарубіжній історіографії // Тези доповідей то повідомлень першої наукової конференції, присвяченої життю і діяльності видатного поета і культурно-громадського діяча Василя Степановича Гренджі-Донського (1897–1974) (16 грудня 1994 р., м.Ужгород) / Закарп. обл. рада народн. Депутатів, Ужгород. держ. ун-т. – Ужгород, 1995. – С.14–19. – Співавт.: *В.В.Данилюк, В.В.Турияния*.
124. Вшанування першого президента Карпатської України: [Про наукову конференцію, присвячену Августину Волошину] // Новини Закарпаття. – 1995. – 14 верес.
125. Діяльність автономних урядів Підкарпатської Русі (Карпатської України) в галузі економіки і культури // Нариси історії Закарпаття (1918–1945) / Ужгород. держ. ун-т., Інститут Карпатознавства, Закарп. обл. організ. т-ва охорони пам'яток історії та культури; [Відп. ред. і керівл. автор. колект.: *І.М.Гранчак*]. – Ужгород: Вид-во «Закарпаття», 1995. – Т.ІІ. – С.297–301.
126. До питання про діяльність уряду Карпатської України в екзилі (1939–1941 рр.) // Закарпатська Україна. 1945 рік:

- Матеріали наукової конференції, присвяченої 50-річчю Перемоги над фашизмом та 50-річчю воз'єднання Закарпаття з Україною (Ужгород, 26 травня 1995 р.) / Закарп. обл. рада народн. депутатів, Ужгород. держ. ун-т. – Ужгород, 1995. – С.22–28.
127. Життєвий і творчий шлях Василя Ґренджі-Донського // Тези доповідей та повідомлень першої наукової конференції, присвяченої життю і діяльності видатного поета і культурно-громадського діяча Василя Степановича Ґренджі-Донського (1897–1974) (16 грудня 1994 р., м.Ужгород) / Закарп. обл. рада народн. депутатів, Ужгород. держ. ун-т. – Ужгород, 1995. – С.7–12.
128. Звернення до учасників міжнародної наукової конференції, присвяченої 50-й річниці з дня смерті А.Волошина // Срібна Земля. – 1995. – 4 лист. – Співавт.: П.Федака, В.Бедь, Й.Баглай, В.Задорожний, М.Зимомря, О.Опаленик, В.Гомоннай, В.Ганчин, О.Орос, О.Хланта, І.Король, В.Пальок, П.Кампов, М.Ердеалі, О.Довганич, М.Баяновська, В.Марина, Ю.Турияниця, О.Малець, О.Пайкош, Ф.Сас, М.Джанда, О.Герасимчук, В.Турияниця, І.Чаварга, В.Делеган, Г.Корж, П.Скунць, С.Федака, М.Басараб, Е.Гоца, І.Сербин, В.Шерегії, І.Ґаврилів, В.Белей.
129. Карпатська Україна – пролог у новий час краю // Закарпатська Україна. Осінь 1944 року: Матеріали наукової конференції, присвяченої 50-річчю визволення Закарпаття від фашизму та 50-річчю Першого з'їзду Народних Комітетів Закарпатської України (Ужгород, 18 листопада 1994 р.) / Закарп. обл. рада народн. депутатів, Ужгород. держ. ун-т. – Ужгород, 1995. – С.124–130.
130. Карпатська Україна 1938–1939 рр. у світлі європейської періодики // Карпатська Україна і Августин Волошин: Матеріали міжнародної наукової конференції «Карпатська Україна – пролог відродження української державності» (Ужгород, 11–12 березня 1994 р.). – Ужгород, 1995. – С.48–60. – Співавт.: В.Є.Задорожний.
131. Карпатська Україна в 1938–1939 рр.: деякі аспекти соціально-економічного і політичного розвитку // Український історичний журнал. – 1995. – №2. – С.42–51. – Співавт.: В.Є.Задорсжний.
132. Література Закарпаття в 20–30 роках // Нариси історії Закарпаття (1918–1945) / Ужгород. держ. ун-т., Інститут

- Карпатознавства, Закарп. обл. організ. т-ва охорони пам'яток історії та культури; [Відп. ред. і керівн. автор. Колект.: *І.М.Гранчак*]. – Ужгород: Вид-во «Закарпаття», 1995. – С.373–284. – Співавт.: *М.І.Кляп*.
133. Нові матеріали про останні дні президента Карпатської України А. Волошина // Закарпатська Україна. 1945: Матеріали наукової конференції, присвяченої 50-річчю Перемоги над фашизмом та 50-річчю возз'єднання Закарпаття з Україною (Ужгород, 26 травня 1995 р.) / Закарп. обл. рада народн. депутатів, Ужгород. держ. ун-т. – Ужгород, 1995. – С.68–72. – Співавт.: *В.В.Туряниця, І.М.Чаварга*.
134. Останні дні Президента Карпатської України Августина Волошина // Клич. – 1995. – №27.
135. Останні дні президента Карпатської України: (19 липня 1995 року минає 50 років з дня смерті Августина Волошина // Верховина. – 1995. – 15 лип. – Співавт.: *В.В.Туряниця, І.М.Чаварга*.
136. Останні дні президента: [Про А.Волошина]. – Календар «Просвіти» на 1995 рік / Закарп. крайове т-во «Просвіта»; [Упорядн.: *П.Федака, Й.Баглай*]. – Ужгород: МПП «Гражда», 1995. – С.135–138.
137. Пам'яті Августина Волошина: [Інформація про підготовку міжнародної наукової конференції, присвяченої А.Волошину] // Карпатська Україна. – 1995. – 22 серп.
138. Події 13–14 березня 1939 р. в Карпатській Україні // Молодь – Україні: (Наукові записки молодих вчених Ужгород. держ. ун-ту). До 50-річчя Ужгородського державного університету // Закарп. Молод. Демократ. Союз, Закарп. центр соціальн. служби для молоді, Україн. Асоціація студентів-істориків, Ужгород. держ. ун-т., Історичний факультет, Кафедра історії України, Юридичний факультет, Кафедра історії та теорії держави і права. – Ужгород, 1995. – Т.5–6. – С.189–190. – Співавт.: *В.В.Мищанин*.
139. Політичні зв'язки Закарпаття і Галичини в 1918–1920 рр. // Науковий вісник Ужгородського університету / Ужгород. держ. ун-т., Історичний факультет. – Ужгород, 1995. – Вип.1. – С.39–45.
140. Проугорська «п'ята колона» у Карпатській Україні (1938–1939 рр.) // Молодь – Україні: (Наукові записки молодих вчених Ужгород. держ. ун-ту). До 50-річчя Ужгородського державного університету / Закарп. Молод. Демократ. Со-

- юз, Закарп. центр соціальн. служби для молоді, Україн. асоціація студентів-істориків, Ужгород. держ. ун-т., Історичний факультет, Кафедра історії України, Юридичний факультет, Кафедра історії та теорії держави і права. – Ужгород, 1995. – С.181–185. – Співавт.: *В.В.Мищанин*.
141. Румунія і Карпатська Україна: Особливості політичного розвитку і співробітництва // Карпатська Україна і Августин Волошин: Матеріали міжнародної наукової конференції «Карпатська Україна – пролог відродження української державності (Ужгород, 11–12 березня 1994 р.). – Ужгород, 1995. – С.61–69. – Співавт.: *В.В.Марина*.
142. Степан Клочурак // Календар «Просвіти» на 1995 рік / Закарп. крайове т-во «Просвіта»; [Упорядн.: *П.Федака, Й.Баглай*]. – Ужгород: МПП «Гражда», 1995. – С.50–51.
143. Степан Клочурак // Карпатська Україна. – 1995. – 7 берез.
144. Театри Закарпаття 20–30-х років // Нариси історії Закарпаття (1918–1945) // Ужгород. держ. ун-т., Інститут Карпатознавства, Закарп. обл. організ. т-ва охорони пам'яток історії та культури; [Відп. ред і керізн. автор. Колект. *І.М.Гранчак*]. – Ужгород: Вид-во «Закарпаття», 1995. – С.386–394.
145. Ухвала міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої життю та діяльності видатного громадсько-політичного і культурно-освітнього діяча Августина Волошина // Срібна Земля. – 1995. – 28 жовт. – Співавт.: *П.Федака, В.Бедь, Й.Баглай, П.Скунць*.
146. Чого прагнув Августин Волошин? Нові документи про діяльність уряду Карпатської України в еміграції (1939–1941 рр.) // Орбіта. – 1995. – 23 лист.
147. Щастя і горе Карпатської України В.Ґренджі-Донського – історичне джерело // Тези доповідей і повідомлень наукової конференції, присвяченої життю і діяльності видатного поета і культурно-громадського діяча Василя Степановича Ґренджі-Донського (1897–1974) (16 грудня 1994 р., м.Ужгород) / Закарп. обл. рада народн. депутатів, Ужгород. держ. ун-т. – Ужгород, 1995. – С.51–53. – Співавт.: *В.Є.Задорожний*.

1996

148. Вікентій Шандор // Вчені, письменники і політичні діячі про Україну: (Збірник наукових праць) / Ужгород. держ.

- ун-т., Ужгород. культ.-осв. і благодійницьке т-во «Карпатське братство». – Ужгород, 1996. – Вип.1. – С.94–97.
149. До питання про виникнення та діяльність Організації Національної Оборони Карпатська Січ (1938–1939 рр.) // Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді. – Ужгород: Крайове товариство «Просвіта», 1996. – Річник I(XV). – С.147–159.
150. Історія Карпатської України 1938–1939 років у оцінці Олега Ольжича // Малинщина у просторі і часі: Матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції (25–27 вересня 1996 р.) / Малинська районна держ. Адміністрація, Виконком Малинської міської ради народн. Депутатів, Житомирське науково-краєзнавче т-во дослідників Волині, Житомирський обл. інститут удосконалення вчителів, Малинське літературно-мистецьке об'єднання «Поліська ластівка». – Малин, 1996. – С.114–116.
151. Йосип Дудикевич // Історія України в історичних портретах: (Збірник наукових праць) / Ужгород. держ. ун-т., Кафедра історії України. – Ужгород, 1996. – С.98–101. – Співавт.: *В.В.Мищанин*.
152. Нові архівні матеріали про останні дні життя і смерть президента Карпатської України Августина Волошина // Срібна Земля. – 1996. – 16 берез.
153. Олег Ольжич (1907–1944) // Вчені, письменники і політичні діячі про Україну: (Збірник наукових праць) / Ужгород. держ. ун-т., Ужгород. культ.-осв. і благодійне т-во «Карпатське братство». – Ужгород, 1996. – Вип.2. – С.101–105.
154. Петро Стерчо (1919–1987) // Вчені, письменники і політичні діячі про Україну: (Збірник наукових праць) / Ужгород. держ. ун-т., Ужгород. культ.-осв. і благодійне т-во «Карпатське братство». – Ужгород, 1996. – С.83–86.
155. Промисловість, сільське господарство і торгівля Карпатської України наприкінці 30-х років // Проблеми історії, філософії та літературознавства України: (Наукові записки вчених Ужгород. держ. ун-ту) / Ужгород. держ. ун-т. – Ужгород, 1996. – Вип.1. – С.81–105.
156. Федір Ревай (1892 – р. смерті невідомий) // Історія України в історичних портретах: (Збірник наукових праць) / Ужгород. держ. ун-т., Кафедра історії України. – Ужгород, 1996. – С.84–88.

157. Юліан Ревай (1899–1979) // Історія України в історичних портретах: (Збірник наукових праць) / Ужгород. держ. ун-т., Кафедра історії України. – Ужгород, 1996. – С.89–93.

1997

158. Августин Волошин: Зміна орієнтацій (продовж.) // Пороги (Прага, Чеська Республіка). – 1997. – №3. – С.19–20.
159. Августин Волошин: Зміна орієнтацій // Пороги (Прага, Чеська Республіка). – 1997. – №2. – С.21–22.
160. Волошин Августин (1874–1945) // Малий словник історії України / Мініст. освіти України: [Редколег.: *В.Смолій, С.Кульчицький, О.Майборода* та ін.]. – Київ: Либідь, 1997. – С.97–98. – Співавт.: *С.В.Віднянський*.
161. Карпатська Січ // Малий словник історії України / Мініст. освіти України; [Редколег.: *В.Смолій, С.Кульчицький, О.Майборода* та ін.]. – Київ: Либідь, 1997. – С.184. – Співавт.: *С.В.Віднянський*.
162. Карпатська Україна // Там само. – С.184. – Співавт.: *С.В.Віднянський*.
163. Карпатська Україна 1938–1939 в українській історіографії // Український історик. – 1997. – Т.XXXIV: На пошану Любомира Винара, основника «Українського історика» і Українського Історичного Товариства. З нагоди 65-ліття. – С.137–144.
164. Карпатська Україна в 1938–1939 роках: еволюція оцінок // Соціально-економічні та етнополітичні зміни в країнах Центральної і Південно-Східної Європи (друга половина 80-х – перша половина 90-х років ХХ ст.): Матеріали міжнародної наукової конференції (26–27 вересня 1996 р., м.Ужгород) / Ужгород. держ. ун-т., Кафедра нової та новітньої історії та історіографії, Науково-дослідний інститут Карпатознавства, Закарп. регіон. цент соціально-економічних і гуманітарних досліджень НАН України. – Ужгород, 1997. – С.96–102.
165. Карпатська Україна у міжнародних відносинах (1938–1939): Від Мюнхена до Комарно // Ріо-інформ. – 1997. – 18 берез. – Співавт.: *О.Л.Малець*.
166. Кривава казка: У 100-ліття з дня народження Василя Гренджі-Донського // Америка (Філадельфія, США). – 1997. – 19 лют.

167. Останні дні президента Карпатської України // Сучасність. – 1997. – №7–8. – С.159–164.
168. Проблеми історії Закарпаття у науковій спадщині І.Гранчака // Професор Іван Гранчак: (До 70-річчя від дня народження). – Ужгород, 1997. – С.55–61. – Співавт.: Д.Д.Данилюк.
169. Ревай Федір // Малий словник історії України / Мініст. освіти України; [Редколег.: В.Смолій, С.Кульчицький, О.Майборода та ін.]. – Київ: Либідь, 1997. – С.334. – Співавт.: С.В.Віднянський.
170. Ревай Юліян // Там само. – С.334–335. – Співавт.: С.В.Віднянський.
171. Розвиток політичних подій в Карпатській Україні (вересень 1938 р. – друга половина березня 1939 р.) // Проблеми історії, філософії та літературознавства України: (Наукові записки вчених Ужгород. держ. ун-ту). – Ужгород, 1997. – Вип.3. – С.50–89.
172. Українці в Югославії і Карпатська Україна (1938–1939) // Ріо-інформ. – 1997. – 7 черв.

1998

173. Антиукраїнська і античеська діяльність угорських агентів у Карпатській Україні наприкінці 30-х років // Сучасність. – 1998. – №6. – С.78–84. – Співавт.: С.В.Віднянський.
174. Антон Брацайко // Актуальні та малодосліджені проблеми історії України / Ужгород. держ. ун-т., Кафедра політології. – Ужгород, 1998. – Вип.3. – С.54–55.
175. Василь Пачовський і Закарпаття // Актуальні та малодосліджені проблеми історії України / Ужгород. держ. ун-т., Кафедра політології. – Ужгород, 1998. – Вип.2. – С.9–13.
176. Велич і трагедія Карпатської України // Белень М. Карпатська Україна в портретах. – Ужгород, 1998. – С.5–19.
177. До питання про діяльність першого автономного уряду Підкарпатської Русі (11–26 жовтня 1938 р.) // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: історія / Мініст. освіти України, Ужгород. держ. ун-т; [Редколег.: І.Ф.Король (голова) та ін.]. – Цей випуск присвячено 90-річчю від дня народж. відомого вченого історика М.М.Лелекача і 50-річчю першої наук. конф. проф.-виклад. колективу істфаку Ужгород. держ. ун-ту. – Ужгород, 1998. – Вип.2. – С.63–66.

178. Збройні сили Карпатської держави: 60-річчю Карпатської Січі та дню Карпатської України присвячується // Срібна Земля. – 1998. – 14 берез. – Співавт.: *О.Л.Малець*.
179. Карпатська Україна та Румунія: З досвіду історичних взаємин// Срібна Земля-Фест. – 1998. – 15–21 жовт. – Співавт.: *Л.В.Горват*.
180. Нова свобода очима сучасників // Актуальні та малодосліджені проблеми історії України / Ужгород. держ. ун-т., Кафедра політології. – Ужгород, 1998. – Вип.3. – С.50–53.
181. Організації української діаспори США і Канади та Карпатська Україна // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: історія / Мініст. освіти України, Ужгород. держ. ун-т; [Редколег.: *І.Ф.Король* (голова) та ін.]. – Ужгород, 1998. – Вип.2. – С.67–70. – Співавт.: *І.Ф.Король*.
182. Преса в Карпатській Україні (1938–1939) // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: історія / Мініст. освіти України, Ужгород. держ. ун-т; [Редколег.: *І.Ф.Король* (голова) та ін.]. – Ужгород, 1998. – Вип.2. – С.29–31.
183. Про Карпатську Січ та її команданта: [Рец. на кн.: Дмитро Климуш – головний командант «Карпатської Січі». – Ужгород, 1997] // Актуальні та малодосліджені проблеми історії України / Ужгородський державний університет, Кафедра політології. – Ужгород, 1998. – Вип.2. – С.87–89. – Співавт.: *М.В.Олашин*.
184. Розвиток освіти в Карпатській Україні (1938–1939) // Актуальні та малодосліджені проблеми історії України / Ужгород. держ. ун-т., Кафедра політології. – Ужгород, 1998. – Вип.2. – С.23–28.
185. Розвій української літератури в Карпатській Україні (1938–1939) // Актуальні та малодосліджені проблеми історії України / Ужгород. держ. ун-т., Кафедра політології. – Ужгород, 1998. – С.32–35.
186. Роль митрополита Андрея Шептицького у налагодженні громадсько-культурних взаємин Закарпаття і Галичини в міжвоєнний період // Актуальні та малодосліджені проблеми історії України / Ужгород. держ. ун-т., Кафедра політології. – Ужгород, 1998. – Вип.1. – С.12–14. – Співавт.: *Ю.О.Остапець*.
187. Угорська дипломатія і розвідка в Карпатській Україні (1938–1939) // Актуальні та малодосліджені проблеми історії України / Ужгород. держ. ун-т., Кафедра політології. – Ужгород, 1998. – Вип.2. – С.17–22.

1999

188. Августин Волошин в оцінці Гренджі-Донського // Календар «Просвіти» на 1999 рік / Закарп. крайове т-во «Просвіта»; [Упорядн.: *П.Федака*]. – Ужгород, 1999. – С.73–74.
189. Велич і трагедія Карпатської України // Наш рідний край. – 1999. – №6–7. – С.35–36.
190. Виповнилось 125 років від дня народження Августина Волошина: Що нового про його життя повідають архіви // Срібна Земля-Фест. – 1999. – – Співавт.: *Л.В.Горват*.
191. Йосип Дудикевич – голова окружної Національної Ради у Воловому // Красне Поле: Про Карпатську Україну. У 3-х част.; [Упорядн.: *Ю.П.Зейкан, В.І.Копейко*]. – Ужгород: Патент, 1999. – Ч.1. – С.114–116.
192. Карпатська Україна в боротьбі з угорською «п'ятою колоною» // Календар «Просвіти» на 1999 рік / Закарп. Крайове т-во «Просвіта»; [Упорядн.: *П.Федака*]. – Ужгород, 1995. – С.52–53.
193. Карпатська Україна: як це було? Непрості відповіді на непрості запитання: інтерв'ю кореспонденту «Старого Замку» *О.Гаврошу* // Старий Замок. – 1999. – 11 берез.
194. Найвидатніший історик Карпатської України: До 80-річчя з дня народження *Петра Стерча* // Старий Замок. – 1999. – 22 квіт.
195. Прем'єр-міністр Карпатської України: Штрихи до портрета *Юліана Ревая* // Срібна Земля-Фест. – 1999. – 11–17 берез. – Співавт.: *О.Я.Малець*.
196. Проблеми історії Закарпаття міжвоєнного періоду у дослідженнях *Вікентія Шандора* // Науковий збірник товариства «Просвіта» в Ужгороді: На пошану д-ра *Вікентія Шандора*; [Редколег.: *Й.Баглай, Д.Данилюк, О.Довганич, В.Задорожний, В.Лько, І.Сенько, П.Федака, О.Хланта, В.Худанич*]. – Ужгород: Закарп. крайове т-во «Просвіта», 1999. – Річник II–III (XVI–XVII). – С.64–67.
197. Релігія і церква в Карпатській Україні (1938–1939) // Історична школа професора *Володимира Задорожного*: (Науковий збірник) / Мініст. освіти України, Ужгород. держ. ун-т, Кафедра історії України. – Ужгород: Патент, 1999. – С.164–178.
198. Релігія і церква на Закарпатті: (Напередодні Другої світової війни) (1938–1939 рр.). // Орбіта-Логос. – 1999. – 25 берез.

199. Румунія і Карпатська Україна: З історії українсько-румунського економічного та політичного співробітництва напередодні Другої світової війни 1938–1939 рр. // *Relatii romanou-ucrainie, istorie si contemporaneitate*. Румунсько-українські відносини: історія і сучасність. – Satu Mare: Editura Muzeului Satmarean, 1999. – С.343–347. – Спів-авт.: *В.Л.Боднар*.
200. Угорська дипломатія і розвідка в Карпатській Україні // *Срібна Земля*. – 1999. – 27 лют. – Співавт.: *О.Я.Малець*.
201. Угорщина і Карпатська Україна // *Самостійна Україна*. – 1999. – №7–8. – Співавт.: *О.Я.Малець*.
202. Угорщина і Карпатська Україна: [Продовження] // *Самостійна Україна*. – 1999. – №9–10. – Співавт.: *О.Я.Малець*.
203. Українська еміграція в країнах Центральної і Східної Європи і Карпатська Україна (1938–1939 рр.) // *Повернення культурного надбання України: проблеми, завдання, перспективи: Матеріали науково-практичної конференції «Симон Наріжний та українська еміграція 20–30-х рр. ХХ ст. у Празі» (Полтава, жовтень 1998 р.) / Національна комісія з питань повернення в Україну культурних цінностей, Інститут історії України НАН України*. – Київ, 1999. – С.136–151. – Співавт.: *В.С.Віднянський*.
204. Форум, якого Ужгород ще не бачив: [Про наукову конференцію, присвячену А.Волошину і Карпатській Україні] // *Погляд*. – 1999. – 30 берез.
205. Щодо постаті Августина Волошина // *Погляд*. – 1999. – 27 квіт.
206. Як гартувалася свобода. Учора минуло 60 років з дня проголошення Карпатської України: Інтерв'ю газеті «Україна молода» // *Україна молода*. – 1999. – 16 берез.

2000

207. Августин Волошин – президент Карпатської України: [Уривки] (продовж.) // *Наш голос: Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії*. – 2000. – Ч.61–62. – С.19–20. – Співавт.: *А.В.Горват*.
208. Августин Волошин – президент Карпатської України: [Уривки] // *Наш голос: Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії*. – 2000. – Ч.59–60. – С.19–20. – Співавт.: *А.В.Горват*.

209. Будемо знати більше: [Рец. на кн.: *Богів О., Задорожний В.* Карпатська Україна (Підкарпатська Русь) у міжнародних відносинах. – Ужгород: Патент, 1999] // Соціал-демократ. – 2000. – 11 берез.
210. Від «Просвіти» до Карпатської України: (З історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців у 1918–1939 рр.) // Література до 60-річчя Карпатської України. (Із фондів Наукової бібліотеки Ужгородського державного університету): Вибрана бібліографія. – Ужгород, 2000. – С.3–17. – Співавт.: *П.М.Федака*.
211. Галичина і Карпатська Україна у 1938–1939 роках // Україна. Культурна спадщина. Національна свідомість. Державність: Збірник на пошану професора Юрія Сливки / Національна Академія Наук України, Інститут Українознавства ім. І.Крип'якевича. – Львів, 2000. – Вип.7. – С.428–444. – Співавт.: *О.Я.Богів, В.Є.Задорожний*.
212. Державно-правовий статус Закарпаття наприкінці 30-х рр. ХХ ст. // Конституційне будівництво в Україні: теорія та практика: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 4-й річниці Конституції України (1–3 червня 2000 р.). / Управління освіти Закарп. обл. держ. адміністр., Вища школа права при Інституті держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, Закарп. відділення Фонду підтримки науки. – Ужгород: Вид-во «Закарпаття», 2000. – С.106–114. – Співавт.: *В.Є.Задорожний*.
213. Життєвий і творчий шлях Василя Іренджі-Донського // Верховина. – 2000. – 18 лист. – Співавт.: *Л.В.Горват*.
214. Карпатська Україна – незалежна держава: 1. Міжнародний фактор // Новини Закарпаття. – 2000. – 17 черв. – Співавт.: *В.Є.Задорожний*.
215. Карпатська Україна – незалежна держава: 2. Внутрішній фактор // Новини Закарпаття. – 2000. – 24 черв. – Співавт.: *В.Є.Задорожний*.
216. Карпатська Україна у міжнародних відносинах (1938–1939) // Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді: Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії: Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (Ужгород, 11–12 березня 1999 р.). – Ужгород, 2000. – Річник IV (XVIII). – С.28–32.

217. На українській землі українська держава: [Про діяльність проводу ОУН-УПА на Закарпатті] // Ужгородський університет. – 2000. – 6 трав.
218. Румунсько-українські відносини: історія і сучасність. – Сату Марє, 1999. – 578 с. // Carpatica-Карпатика: Історія і культура Закарпаття ХХ століття (До 55-річчя возз'єднання Закарпаття з Україною) / Ужгородський державний університет, Науково-дослідний інститут Карпатознавства. – Ужгород, 2000. – Вип.7. – С.307-319. – Співавт.: *А.В.Горват, В.В.Марина*.
219. Сторінки історії ОУН-УПА в Закарпатті (1929-50-ті рр.) / Передмова П.Скунця // Срібна Земля. – 2000. – 7 жовт.– Співавт.: *О.М.Ситник*.
220. Сторінки історії ОУН-УПА в Закарпатті (1929-50-ті рр.) // Carpatica –Карпатика: Історія і культура Закарпаття ХХ століття: (До 55-річчя возз'єднання Закарпаття з Україною) / Ужгородський державний університет, НДІ Карпатознавства. – Ужгород, 2000. – Вип.7. – С.51-1000.
221. Сторінки історії ОУН-УПА в Закарпатті (1929-50-ті рр.) // Срібна Земля. – 2000. – 14 жовт.– Співавт.: *О.М.Ситник*.
222. Сторінки історії ОУН-УПА в Закарпатті (1929-50-ті рр.): [Продовження] // Срібна Земля. – 2000. – 21 жовт. – Співавт.: *О.М.Ситник*.
223. Сторінки історії ОУН-УПА в Закарпатті (1929-50-ті рр.): [Продовження] // Срібна Земля. – 2000. – 28 жовт. – Співавт.: *О.М.Ситник*.
224. Сторінки історії ОУН-УПА в Закарпатті (1929-50-ті рр.): [Продовження] // Срібна Земля. – 2000. – 4 лист. – Співавт.: *О.М.Ситник*.

2001

225. Автономний Земледільський Союз (АЗС) // Енциклопедія Сучасної України / Національна Академія Наук України, Наукове т-во ім. Т.Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [М.М.Дзюба, А.І.Жуковський, О.М.Романів – співголови]. – Київ, 2001. – Т.І (А). – С.128. – Співавт.: *М.Ю.Токар*.
226. Аграрна партія (АП) // Енциклопедія Сучасної України / Національна Академія Наук України, Наукове т-во ім. Т.Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної

- України НАН України; [М.М.Дзюба, А.І.Жуковський, О.М.Романів – співголови]. – Київ, 2001. – Т.І (А). – С.153. – Співавт.: М.Ю.Токар.
227. Березень 1939-го року в Карпатській Україні // Дукля (Словацька Республіка). – 2001. – №3. – С.31–35.
228. Березневі операції угорських військ у Карпатській Україні // Регіональні студії: Науковий збірник / Мініст. освіти і науки України, Ужгород. націон. ун-т, Інститут держ. Управління та регіонального розвитку; [Редколег.: В.І.Ярема, В.П.Мікловда та ін.]. – Ужгород: Ліра, 2001. – Вип.1. – С.102–107.
229. Визначний дослідник історії Другої світової війни: (До 70-річчя від дня народження доктора історичних наук О.Д.Довганича) // Carpathica–Карпатика: Актуальні проблеми вітчизняної і зарубіжної історії та культури / Ужгород. націон. ун-т, НДІ Карпатознавства. – Ужгород: Вид-во «Два кольори», 2001. – Вип.8. – С.264–293.
230. Від «Науки» до «Нової свободи»: сторінки історії однієї закарпатської газети // Carpathica–Карпатика: Актуальні проблеми вітчизняної і зарубіжної історії та культури / Ужгород. націон. ун-т, НДІ Карпатознавства. – Ужгород: Вид-во «Два кольори», 2001. – Вип.8. – С.33–46.
231. Національне питання в Карпатській Україні (1938–1939) // Міжетнічні відносини на Закарпатті: стан, тенденції і шляхи подолання: Матеріали науково-практичної конференції (19–20 січня 2001 р., м.Ужгород) / Закарп. обл. адміністр., Закарп. регіональний центр соціально-економічних та гуманітарних досліджень НАН України, Карпатський фонд – міжнародний фонд «Відродження», Асоціація соціологів Закарпаття; [Під заг. ред. П.В.Токаря]. Ужгород, 2001. – С.132–137.
232. Нова свобода очима сучасників // Нова свобода. – 2001. – 8 лист.
233. Нова свобода писала.. // Нова свобода. – 2001. – 15 лист.
234. Нова свобода писала.. // Нова свобода. – 2001. – 2 лист.
235. Окупація Карпатської України – увертюра до початку Другої Світової війни (1938–1939 рр.). // Дар служити науці: Науковий збірник на пошану доктора історичних наук, професора Володимира Задорожного. – Ужгород: Патент, 2001. – С.31–39.
236. Окупація Карпатської України – увертюра до початку Другої світової війни (1938–1939 рр.). // Міжнародний

- Науковий Конгрес: Українська історична наука на порозі ХХІ століття. – Чернівці, 2001. – Т.2. – С.153–157.
237. Сторінки історії ОУН–УПА в Закарпатті (1929–1939) // Сучасність. – 2001. – №2. – С.85–103.
238. Сторінки історії ОУН–УПА в Закарпатті (1939–1950-ті рр.) // Сучасність. – 2001. – №3. – С.85–97.
239. Токар Маріан. Проукраїнські політичні партії Закарпаття в 1919–1939 роках. – Ужгород, 2001. – 176 с. // Carpatia–Carpatika: Актуальні проблеми вітчизняної і зарубіжної історії та культури. – Ужгород: Вид-во «Два кольори», 2001. – Вип.8. – С.292–298.
240. Чи хотіли чехи захищати Карпатську Україну: (62 роки тому Угорщина вторглася на територію Закарпаття // Срібна Земля. – 2001. – 10 берез.

2002

241. Августин Волошин – президент Карпатської України // Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / Під ред. доктора історичних наук, професора *М.М.Вегеша*. – Ужгород: Вид-во «Карпати», 2002. – С.412–454. – Співавт.: *П.П.Чучка*.
242. Августин Волошин: погляд на історичні події через роки // Новини Закарпаття. – 2002. – 19 берез.
243. Боротьба проти угорських і польських терористів та угорської «п'ятої» колони // Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / Під ред. доктора історичних наук, професора *М.М.Вегеша*. – Ужгород: Вид-во «Карпати», 2002. – С.293–312.
244. Брацайки // Енциклопедія історії України: Бабаї – Бялковський. Робочий зошит / Національна академія наук України, Інститут історії України. – К.: Наукова думка, 2002. – С.165.
245. Брацайко Михайло Михайлович // Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / Під ред. доктора історичних наук, професора *М.М.Вегеша*. – Ужгород: Вид-во «Карпати», 2002. – С.462–464.
246. Вибрана бібліографія наукових публікацій професора Василя Івановича Худанича // Carpatia–Carpatika: Проб-

- леми вітчизняної і зарубіжної історії з найдавніших часів до наших днів. Ювілейний збірник на пошану доктора історичних наук, професора Василя Івановича Худанюка. – Ужгород, 2002. – Вип.14. – С.56–67.
247. Виникнення, структура і діяльність Карпатської Січі // Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / Під ред. доктора історичних наук, професора М.М.Вегеша. – Ужгород: Вид-во «Карпати», 2002. – С.280–293. – Спів-авт.: *В.І.Худанюк*.
248. Внутрішньополітичне становище Карпатської України // Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / Під ред. доктора історичних наук, професора М.М.Вегеша. – Ужгород: Вид-во «Карпати», 2002. – С.208–222.
249. Волошин Августин Іванович // Енциклопедія історії України: Ваврисевич – В'ячеслав. Робочий зошит / Національна академія наук України, Інститут історії України. – К.: Наукова думка, 2002. – С. 148. – Співав.: *С.В.Віднянський*.
250. Гренджа-Донський Василь Степанович // Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / Під ред. доктора історичних наук, професора М.М.Вегеша. – Ужгород: Вид-во «Карпати», 2002. – С.472–477.
251. Державно-правовий статус Закарпаття наприкінці 30-х рр. // Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / Під ред. доктора історичних наук, професора М.М.Вегеша. – Ужгород: Вид-во «Карпати», 2002. – С.271–278.
252. Джерела та література про Карпатську Україну // Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / Під ред. доктора історичних наук, професора М.М.Вегеша. – Ужгород: Вид-во «Карпати», 2002. – С.642–705. – Спів-авт.: *В.В.Мицанін, М.Ю.Токар*.
253. Джерельна база історії Карпатської України // Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / Під ред. доктора історичних наук, професора М.М.Вегеша. – Ужгород: Вид-во «Карпати», 2002. – С.14–45. – Співавт.: *О.Д.Довгань, В.І.Худанюк*.

254. Діяльність автономних урядів краю в галузі культури. Релігія і церква в Карпатській Україні // Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / Під ред. доктора історичних наук, професора М.М.Вегеша. – Ужгород: Вид-во «Карпати», 2002. – С.249–271.
255. Дослідник Карпатської України. До 40-річчя професора Миколи Вегеша. Інтерв'ю Йосипу Баглаю // Карпатська Україна. – 2002. – 28 листопада.
256. Зарубіжна історіографія Карпатської України // Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / Під ред. доктора історичних наук, професора М.М.Вегеша. – Ужгород: Вид-во «Карпати», 2002. – С.87–102.
257. Історія Карпатської України в працях вітчизняних дослідників // Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / Під ред. доктора історичних наук, професора М.М.Вегеша. – Ужгород: Вид-во «Карпати», 2002. – С.58–87.
258. Карпатська Україна в мемуарах // Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / Під ред. доктора історичних наук, професора М.М.Вегеша. – Ужгород: Вид-во «Карпати», 2002. – С.46–58. – Спів авт.: М.Ю.Токар.
259. Карпатська Україна на шляху до незалежності: (До 63-ї річниці виборів і Союму Карпатської України // Срібна Земля. – 2002. – 16 лют.
260. Карпатська Україна у міжнародних відносинах // Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / Під ред. доктора історичних наук, професора М.М.Вегеша. – Ужгород: Вид-во «Карпати», 2002. – С.186–208.
261. Колодзінський Михайло Франьович // Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / Під ред. доктора історичних наук, професора М.М.Вегеша. – Ужгород: Вид-во «Карпати», 2002. – С.490–491.
262. Невицький Омелян // Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / Під ред. доктора історичних наук, професора М.М.Вегеша. – Ужгород: Вид-во «Карпати», 2002. – С.493–495.

263. Нелегальні переходи польсько-чеського кордону. Галичина в Карпатській Січі // Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / Під ред. доктора історичних наук, професора М.М.Вегеша. – Ужгород: Вид-во «Карпати», 2002. – С.312–328.
264. Ольжич Олег Олександрович // Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / Під ред. доктора історичних наук, професора М.М.Вегеша. – Ужгород: Вид-во «Карпати», 2002. – С.495–496.
265. Організації української еміграції та Закарпаття (1938–2000 рр.). // Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / Під ред. доктора історичних наук, професора М.М.Вегеша. – Ужгород: Вид-во «Карпати», 2002. – С.373–328.
266. Перелік воїнів Карпатської Січі та активістів Карпатської України, які брали участь у боях, а також репресовані // Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / Під ред. доктора історичних наук, професора М.М.Вегеша. – Ужгород: Вид-во «Карпати», 2002. – С.– С.616–634. – Співавт.: *О.Д.Довганич, В.І.Худанич.*
267. Проблеми вітчизняної та зарубіжної історії в науковій спадщині професора В.І.Худанича // Carpathica–Карпатика: Проблеми вітчизняної і зарубіжної історії з найдавніших часів до наших днів. Ювілейний збірник на пошану доктора історичних наук, професора Василя Івановича Худанича. – Ужгород, 2002. – Вип.14. – С.11–41.
268. Професор Василь Худанич: сторінки життя і творчості (до 80-річчя від дня народження) // Carpathica–Карпатика: Проблеми вітчизняної і зарубіжної історії з найдавніших часів до наших днів. Ювілейний збірник на пошану доктора історичних наук, професора Василя Івановича Худанича. – Ужгород, 2002. – Вип.14. – С.5–10. – Співавт.: *В.В.Турянця.*
269. Ревай Юліан Іванович // Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / Під ред. доктора історичних наук, професора М.М.Вегеша. – Ужгород: Вид-во «Карпати», 2002. – С.511–513.

270. Рогач Іван Андрійович // Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / Під ред. доктора історичних наук, професора М.М.Вегеша. – Ужгород: Вид-во «Карпати», 2002. – С.514–517.
271. Соціально-економічне становище Карпатської України // *Грабовецький В.* Ілюстрована історія Прикарпаття. З найдавніших часів до I половини XVII ст. – Т.1. – Івано-Франківськ: Вид-во «Нова Зоря», 2002. – С.222–249.
272. Тацинець Федір Іванович // *Грабовецький В.* Ілюстрована історія Прикарпаття. З найдавніших часів до I половини XVII ст. – Т.1. – Івано-Франківськ: Вид-во «Нова Зоря», 2002. – С.522–527.
273. Шандор Вікентій Іванович // *Грабовецький В.* Ілюстрована історія Прикарпаття. З найдавніших часів до I половини XVII ст. – Т.1. – Івано-Франківськ: Вид-во «Нова Зоря», 2002. – С.533–534.
274. Якої України хотів Василь Гренджа-Донський? // Український вісник: Часопис Союзу українців Румунії. – 2002. – №3–4. – С.15. – Співавт.: А.В.Горват.

2003

275. Августин Волошин про карпатського будителя // Александръ Духновичъ. 1803 – 1865. До 200-річчя від дня народження. – Ужгород: Мистецька лінія, 2003. – С.226.
276. Августин Іванович Волошин: 130-річчя з дня народження президента Карпатської України, вченого-педагога (1874–1945) // Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік. Рекомендаційний біо-бібліографічний посібник / Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека, Відділ краєзнавчої літератури, Відділ довідково-бібліографічної та інформаційної роботи. – Ужгород: Видавництво В.Падяка, 2003. – С. 82–91.
277. Автономно-Землеробський Союз // Енциклопедія історії України: В 5 т. / Редкол.: В.А.Смолій (голова) та ін. – К.: Наукова думка, 2003. – С. 26.
278. Бабота Микола // Енциклопедія Сучасної України / Національна академія наук України; Наукове товариство Шевченка; Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України. – Т. 2. Б-Біо. – К., 2003. – С. 38.

279. Бандусяк Микола Михайлович // Енциклопедія Сучасної України / Національна академія наук України; Наукове товариство Шевченка; Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України. – Т. 2. Б-біо. – К., 2003. – С. 198-199.
280. Бачинський Євген Васильович // Енциклопедія Сучасної України / Національна академія наук України; Наукове товариство Шевченка; Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України. – Т. 2. Б-біо. – К., 2003. – С. 334.
281. Бенеш Едвард // Енциклопедія Сучасної України / Національна академія наук України; Наукове товариство Шевченка; Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України. – Т. 2. Б-Біо. – К., 2003. – С. 455-456. – Співавтор: М.Ю.Токар.
282. Брацайки // Енциклопедія історії України: В 5 т. / Редкол.: В.А.Смолій (голова) та ін. – К.: Наукова думка, 2003. – С. 373-374.
283. Василь Пачовський про Закарпаття // Наш голос. Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії. – 2003. – № 111. – вересень. – С. 6-7. – Співавт.: *Л.В.Горват*.
284. Василь Пачовський про Закарпаття // Наш голос. Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії. – 2003. – № 112. – вересень. – С. 6-7. – Співавт.: *Л.В.Горват*.
285. Велич і трагедія Августина Волошина // Carpatica – Карпатика: Історичні та історіографічні студії. До ювілею доктора історичних наук, професора Володимира Васильовича Грабовецького/ Ужгородський національний університет, Науково-дослідний інститут карпатознавства. – Ужгород, 2003. – Вип. 24. – С.265-343. – Співавт.: *В.Росак*.
286. Волошин Августин Іванович // Енциклопедія історії України: В 5 т. / Редкол.: В.А.Смолій (голова) та ін. – К.: Наукова думка, 2003. – С. 626-627. – Співавтор: *С.В.Віднянський*.
287. Громадсько-політичні і культурні взаємини українців Східної Галичини і Закарпаття в першій половині ХХ ст.: огляд джерел і літератури // Carpatica – Карпатика. Випуск – 28. Актуальні проблеми політичної історії та духовності Закарпаття /Ужгородський національний уні-

- верситет, Науково-дослідний інститут карпатознавства. – Ужгород, 2003. – С. 28-78. – Співавт.: *Н.І.Греченюк*.
288. Семен Юськів: невідомі сторінки біографії // *Carpatica-Karpatika*. Випуск – 27. Карпатський регіон: історія і культура /Ужгородський національний університет, Науково-дослідний інститут карпатознавства. – Ужгород, 2003. – С. 111-114. – Співавт.: *О.Д.Довганич, О.В.Хланта*.
289. Угорська іредента на Закарпатті в другій половині 20-х – першій половині 30-х рр. // *Carpatica – Karpatika*. Випуск – 28. Актуальні проблеми політичної історії та духовності Закарпаття /Ужгородський національний університет, Науково-дослідний інститут карпатознавства. – Ужгород, 2003. – С. 79-94. – Співавт.: *В.І.Гиря*.
290. Угорський ревізіонізм і Карпатська Україна (1938-1939) // *Carpatica-Karpatika*. Випуск – 29. НДІ карпатознавства: історія, сучасний стан, перспективи розвитку /Ужгородський національний університет, Науково-дослідний інститут карпатознавства. – Ужгород, 2003. – С. 175-195. – Співавт.: *В.І.Гиря*.

2004

291. A galiciai ukranok es Karpatalja 1938-1939-ben // *Karpatalja 1938-1941. Magyar es Ukran Torteneti kozelites. Szerkesztette: Fedinec Csilla*. – Budapest: Teleki Laszlo Alapitvany, 2004. – 53-70 old. – Співавтор: *Н.І.Греченюк*.
292. Karpati Ukrajna belpolitikai helyzete, 1938-1939 // *Karpatalja 1938-1941. Magyar es Ukran Torteneti kozelites. Szerkesztette: Fedinec Csilla*. – Budapest: Teleki Laszlo Alapitvany, 2004. – 21-36 old.
293. Августин Волошин (1874-1945) // *Закарпаття. Хто є хто. Міжнародне довідково-біографічне видання. Випуск перший*. – К.: Українська академія геральдики, товарного знаку та логотипу, 2004. – С. 12.
294. Августин Волошин і проблема національної політичної еліти // *Слово (спецвипуск). Народний журнал Закарпаття*. – 2004. – №2 (40). Вересень – жовтень. – С. 16-20.
295. Августин Волошин у зарубіжній історіографії // *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія*. Випуск 11 / Міністерство освіти і науки України; Ужгородський національний університет; Редкол.: *М.М.Вегеш*

- (голова редкол.), Д.Д.Данилюк (заступник голови редкол.) та ін. – Ужгород: СМП «Вісник Карпат», 2004. – С. 132-138. – Співавтор: *В.І.Басараб*.
296. Августин Волошин у спогадах очевидців // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія. Випуск 10 / Міністерство освіти і науки України; Ужгородський національний університет; Редкол.: М.М.Вегеш (голова редкол.), Д.Д.Данилюк (заступник голови редкол.) та ін. – Ужгород: СМП «Вісник Карпат», 2004. – С. 143-153. Співавтор: *В.І.Басараб*.
297. Активний просвітянин – жертва репресій. Юськів Семен Пилипович // Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. – Книга друга. – Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. – С. 580-582. – Співавт.: *О.Д.Довганич, О.В.Хланта*.
298. Безупинно вів наш народ боротьбу за свої права із завойовниками.... Круглий стіл «Новин Закарпаття» // Новини Закарпаття. – 2004. – 20 березня. – Співавтори: *В.І.Худанич, О.Д.Довганич, В.І.Нитка, І.В.Чоповдя, І.В.Густі*.
299. Блестів Олександр Васильович // Енциклопедія Сучасної України / Національна академія наук України; Наукове товариство Шевченка; Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України. – Т. 2. Біо-Бя. – К., 2004. – С. 69.
300. Бойчук Йосип Павлович // Енциклопедія Сучасної України / Національна академія наук України; Наукове товариство Шевченка; Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України. – Т. 2. Біо-Бя. – К., 2004. – С. 208.
301. Бодижар Михайло Миколайович // Енциклопедія Сучасної України / Національна академія наук України; Наукове товариство Шевченка; Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України. – Т. 2. Біо-Бя. – К., 2004. – С. 229. – Співавтор: *Ю.М.Височанський*.
302. Борканюк Олекса Олексійович // Енциклопедія Сучасної України / Національна академія наук України; Наукове товариство Шевченка; Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України. – Т. 2. Біо-Бя. – К., 2004. – С. 319. – Співавтор: *О.В.Мишанич*.
303. Брацайко Михайло Михайлович // Енциклопедія Сучасної України / Національна академія наук України; Нау-

- кове товариство Шевченка; Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України. – Т. 2. Біо-Бя. – К., 2004. – С. 438. – Співавтор: В.В.Габор.
304. Бращайко Юлій Михайлович // Енциклопедія Сучасної України / Національна академія наук України; Наукове товариство Шевченка; Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України. – Т. 2. Біо-Бя. – К., 2004. – С. 438-439.
305. Бродій Андрій Іванович // Енциклопедія Сучасної України / Національна академія наук України; Наукове товариство Шевченка; Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України. – Т. 2. Біо-Бя. – К., 2004. – С. 475. – Співавтор: Д.Д.Данилюк.
306. Василь Гренджа-Донський (1897-1974) // Закарпаття. Хто є хто. Міжнародне довідково-біографічне видання. Випуск перший. – К.: Українська академія геральдики, товарного знаку та логотипу, 2004. – С. 13.
307. Велич і трагедія Карпатської України // Дзеркало тижня. Міжнародний суспільно-політичний тижневик. – 2004. – №10 (485). – 13-19 березня. – С. 20; Величие и трагедия Карпатской Украины // Зеркало недели. Международный общественно-политический еженедельник. – 2004. – №10 (485). – 13-19 марта. – С. 20.
308. Велич і трагедія, синівська вірність і підданська зрада: До 65-ї річниці Карпатської України // Новини Закарпаття. – 2004. – 21 лютого.
309. Вибори до Сойму – перший крок до незалежності: До 65-річчя Карпатської України // Новини Закарпаття. – 2004. – 12 лютого. – Співавт.: В.В.Лемак, В.Шандор.
310. Від учителя до президента Карпатської України. Волошин Августин Іванович // Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. – Книга друга. – Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. – С. 367-373.
311. Геровський Олексій Юліанович (1883-1972) // Енциклопедія історії України: В 5 т. / Редкол.: В.А.Смолій (голова) та ін. – Т. 2. – К.: Наукова думка, 2004. – С. 93.
312. Гренджа-Донський Василь Степанович (1897-1974) // Енциклопедія історії України: В 5 т. / Редкол.: В.А.Смолій (голова) та ін. – Т. 2. – К.: Наукова думка, 2004. – С. 192.
313. Життя поклав на жертковий вівтар заради свободи рідного народу [Августин Волошин] // Новини Закарпаття. – 2004. – 18 березня.

314. Їхній подвиг не забудуть і старі, й малі...: До 65-ї річниці Карпатської України // Новини Закарпаття. – 2004. – 13 березня.
315. Карпатська Україна – один із етапів нашої державності [Інтерв'ю кореспонденту газети «Закарпатська правда» Ярославу Світлику з нагоди 65-ої річниці проголошення незалежності Карпатської України] // Закарпатська правда. – 2004. – 13-19 березня.
316. Карпатській Україні – 65! // Старий Замок. – 2004. – 29 січня – 4 лютого.
317. Карпатській Україні – 65! // Трибуна. – 2004. – 17 січня.
318. Міжнародна науково-практична конференція «Карпатська Україна – етап здобуття української державності» (Хуст, 13-15 березня 2004 року). Наукові читання в Ужгородському національному університеті // Трибуна. – 2004. – 27 березня. – Співавтор: М.П.Зан.
319. Не народившись, сповістила світові про своє існування. До 65-ї річниці Карпатської України // Новини Закарпаття. – 2004. – 28 листопада.
320. Незабутнє [Рец. на книгу: Федака С. Хроніка Карпатської України. – Ужгород: Гражда, 2004. – 80 с.] // Ужгород. – 2004. – 13 березня.
321. Перемога української ідеї в Карпатах: До 65-річчя проголошення Карпато-Української держави та 130-річчя з дня народження о. Августина Волошина // Трибуна. Незалежна громадсько-політична газета. – 2004. – 13 березня.
322. Українське Закарпаття в контексті загальнонаціонального визвольного руху // Августин Волошин як український державник, педагог і релігійний діяч. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої 130-річчю від дня народження Героя України, о. Августина Волошина і 65-річчю проголошення Карпатської України 16 березня 2004 року. – Київ: Видавництво «Прецедент», 2004. – С. 23-33.
323. Феномен Августина Волошина через призму політичного лідерства // Carpathica – Карпатика. Випуск 30. Історична школа професора Володимира Задорожного. Науковий збірник. Випуск 2 / Національна академія наук України; Інститут історії України; Міністерство освіти і науки України; Ужгородський національний університет; Науково-дослідницький інститут карпатознавства. –

Ужгород: Видавництво «Гражда», 2004. – С. 87-94. – Співавтор: *Л.В.Горват*.

324. Як голосували закарпатці в 39-му? // Трибуна. – 2004. – 9 жовтня.

2005

325. Августин Волошин – політик: від керівника партії до президента Карпатської України // Августин Волошин. Життя і помисли президента Карпатської України. – Ужгород: Карпати, 2005. – С. 103-145. – Співавтор: *М.Ю.Токар*.

326. Августин Волошин у вітчизняній історіографії // Августин Волошин. Життя і помисли президента Карпатської України. – Ужгород: Карпати, 2005. – С. 12-30.

327. Августин Волошин у спогадах очевидців // Августин Волошин. Життя і помисли президента Карпатської України. – Ужгород: Карпати, 2005. – С. 40-70.

328. Августин Волошин. Документи і матеріали // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія. Випуск 13 / Міністерство освіти і науки України; Ужгородський національний університет; Редкол.: М.Вегеш (гол. ред.), С.Віднянський, Д.Данилюк та ін. – Ужгород: СМП «Вісник Карпат», 2005. – С. 102-145. – Співавтор: *В.І.Басараб*.

329. Ванат Іван Іванович // Енциклопедія Сучасної України / Національна академія наук України; Наукове Товариство ім. Шевченка; Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. – Том 4. В-Вог. – К., 2005. – С. 62.

330. Віденські арбітражі // Енциклопедія Сучасної України / Національна академія наук України; Наукове Товариство ім. Шевченка; Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. – Том 4. В-Вог. – К., 2005. – С. 492.

331. Дитячі та юнацькі роки. Формування світогляду Августина Волошина // Августин Волошин. Життя і помисли президента Карпатської України. – Ужгород: Карпати, 2005. – С. 72-83. – Співавтор: *М.Ю.Токар*.

332. Життєвий шлях Августина Волошина // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія. Випуск 13 / Міністерство освіти і науки України; Ужгородський національний університет; Редкол.: М.Вегеш (гол. ред.), С.Віднянський, Д.Данилюк та ін. – Ужгород: СМП «Вісник Карпат», 2005. – С. 8-48. – Співавтор: *В.І.Басараб*.

333. Життя і помисли Августина Волошина. Стаття 1 // Карпатська Україна. Красне Поле. – 2005. – 12 березня.
334. Життя і помисли Августина Волошина. Стаття 10 // Карпатська Україна. Красне Поле. – 2005. – 14 травня.
335. Життя і помисли Августина Волошина. Стаття 11 // Карпатська Україна. Красне Поле. – 2005. – 21 травня.
336. Життя і помисли Августина Волошина. Стаття 12 // Карпатська Україна. Красне Поле. – 2005. – 28 травня.
337. Життя і помисли Августина Волошина. Стаття 13 // Карпатська Україна. Красне Поле. – 2005. – 4 червня.
338. Життя і помисли Августина Волошина. Стаття 14 // Карпатська Україна. Красне Поле. – 2005. – 11 червня.
339. Життя і помисли Августина Волошина. Стаття 15 // Карпатська Україна. Красне Поле. – 2005. – 18 червня.
340. Життя і помисли Августина Волошина. Стаття 2 // Карпатська Україна. Красне Поле. – 2005. – 19 березня.
341. Життя і помисли Августина Волошина. Стаття 3 // Карпатська Україна. Красне Поле. – 2005. – 26 березня.
342. Життя і помисли Августина Волошина. Стаття 4 // Карпатська Україна. Красне Поле. – 2005. – 2 квітня.
343. Життя і помисли Августина Волошина. Стаття 5 // Карпатська Україна. Красне Поле. – 2005. – 9 квітня.
344. Життя і помисли Августина Волошина. Стаття 6 // Карпатська Україна. Красне Поле. – 2005. – 16 квітня.
345. Життя і помисли Августина Волошина. Стаття 7 // Карпатська Україна. Красне Поле. – 2005. – 23 квітня.
346. Життя і помисли Августина Волошина. Стаття 8 // Карпатська Україна. Красне Поле. – 2005. – 30 квітня.
347. Життя і помисли Августина Волошина. Стаття 9 // Карпатська Україна. Красне Поле. – 2005. – 7 травня.
348. Левко Лук'яненко і Карпатська Україна. Із виступу під час зустрічі професорсько-викладацького складу, студентства та громадськості Ужгорода з А.Г.Лук'яненком 13 березня 2005 року в.о. ректора УжНУ Миколи Вегеша // Трибуна. Незалежна громадсько-політична газета. – 2005. – 15 березня.
349. Останні роки життя // Августин Волошин. Життя і помисли президента Карпатської України. – Ужгород: Карпати, 2005. – С. 103-170. – Співавтор: М.Ю.Токар.
350. Педагогічна і громадсько-політична діяльність Августина Волошина в зарубіжній історіографії // Августин Воло-

- шин. Життя і помисли президента Карпатської України. – Ужгород: Карпати, 2005. – С. 30-40.
351. Період зрілості А.Волошина // Августин Волошин. Життя і помисли президента Карпатської України. – Ужгород: Карпати, 2005. – С. 83-103. – Співавтор: М.Ю.Токар.
352. Худанич В.І. // Наукова еліта Закарпаття. Доктори наук, професори Ужгородського національного університету / Редакційна колегія: М.М.Вегеш, Л.О.Белей, О.Г.Сливка, І.П.Студеняк, В.В.Марина. – Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. – С. 142-143.

2006

353. Августин Волошин: політик, державотворець, людина // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. Випуск 6. – Ужгород: «Поліграфцентр Ліра», 2006. – С. 31-35. – Співавтор: В.І.Басараб.
354. Волошин Августин Іванович // Енциклопедія Сучасної України. – Т. 5 (Вод-Гн) / Національна академія наук України, Наукове товариство ім. Шевченка, Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. – К., 2006. – С. 120.
355. Глуханіч Андрій // Енциклопедія Сучасної України. – Т. 5 (Вод-Гн) / Національна академія наук України, Наукове товариство ім. Шевченка, Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. – К., 2006. – С. 680.
356. Іван Михайлович Гранчак // Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік: Рекомендаційний бібліографічний покажчик / Укладачі: Т.І.Васильєва; Науковий редактор В.І.Падяк; Відповідальна за випуск Л.З.Григаш; Випусковий редактор Л.О.Ільченко. – Ужгород: Видавництво В.Падяка, 2006. – С. 374-377.
357. Голота Яків // Енциклопедія Сучасної України. Т. 6. Го-Гю. – К., 2006. – С. 105.
358. Грига Іван Іванович // Енциклопедія Сучасної України. Т. 6. Го-Гю. – К., 2006. – С. 424.

2007

359. Архівні джерела з історії Карпатської України // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 291-293.

360. Бабота Микола // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 293-294.
361. Бандусяк Микола Михайлович // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 294.
362. Бачинський Едмунд Степанович // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 294-295.
363. Блестів Олександр Васильович // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 295.
364. Болдижар Михайло Миколайович // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 295.
365. Борканюк Олексій Олексійович // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 295-296.
366. Бращайко Михайло Михайлович // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 296-297.
367. Бращайко Юлій Михайлович // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 297-298.
368. Бродій Андрій Іванович // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 298-299.
369. Ванат Іван Іванович // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 299.
370. Вибори до Союму Карпатської України // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 301.
371. Визначний дослідник історії Другої світової війни // Довганич О.Д. Карпатська Україна в боротьбі за незалежність: Репресії проти її оборонців та керівних діячів. – Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. – С. 111-138.
372. Віденський арбітраж 2 листопада 1938 р. // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 301-302.
373. Вітчизняна історіографія Карпатської України // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 306-308.

374. Ворон Андрій Михайлович // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 308-309.
375. Галичина і Карпатська Україна // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 309-311.
376. Голота Яків // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 311.
377. Грига Іван Іванович // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 312-313.
378. Державно-правовий статус Підкарпатської Русі-Карпатської України // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 313-315.
379. Долинай Микола Петрович // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 315 – 316.
380. Зарубіжна історіографія Карпатської України // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 320 – 323.
381. Карпатська Україна в мемуарах // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 323 – 324.
382. Климпущ Дмитро Іванович // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 324.
383. Колодзінський Михайло Франьович // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 324 – 325.
384. Конференція в Комарно // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 326.
385. Коссак Зенон // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 326 – 327.
386. Лар Василь Васильович // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 328.
387. Література в Карпатській Україні // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 329 – 330.
388. Мюнхенська конференція // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 335 – 336.

389. Невицький Омелян // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 338–339.
390. Няраді Діонісій Янкович // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 341.
391. Організації української еміграції // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 341–343.
392. Організація Народної Оборони Карпатська Січ (ОНОКС) // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 341–343.
393. Освіта в Карпатській Україні // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 344–345.
394. Пазуханич Юрій Георгійович // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 346.
395. Парканій Іван Федорович // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 346–347.
396. Пекар Василь Атанасійович // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 347–348.
397. Польські терористи // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 349.
398. Ревай Федір Іванович // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 350–351.
399. Ревай Юліан Іванович // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 351–352.
400. Росоха Степан Іванович // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 353.
401. Соїм Карпатської України // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 357 – 358.
402. Стерчо Петро Юрійович // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 359.
403. Стойка Олександр // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 359–360.

404. Тацинець Федір Іванович // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 360.
405. Угорська іредента // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 361.
406. Угорське вторгнення в Карпатську Україну // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 361–362.
407. Угорські терористи // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 362–364.
408. Українська преса Східної Галичини // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 364.
409. Українське Національне Об'єднання // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 365.
410. Феделеш Кирило Іванович // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 366.
411. Фенцик Степан Андрійович // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 367–368.
412. Химинець Юліан // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 368–369.
413. Худанич Василь // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 370.
414. Шандор Вікентій Іванович // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 370–371.
415. Шерегії Юрій-Августин // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 371.
416. Шпонтак Іван Іванович // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 371–372.
417. Штефан Августин Емілійович // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 372–373.
418. Щоденник В.Ґренджі-Донського «Щастя і горе Карпатської України» // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 373–374.

419. Карпатська Січ, Організація народної оборони Карпатська Січ (ОНОКС) // Енциклопедія історії України. Т. 4. Ка-Ком. – К.: Наукова думка, 2007. – С. 121–122.
420. Карпатська Україна // Енциклопедія історії України. Т. 4. Ка-Ком. – К.: Наукова думка, 2007. – С. 122.
421. Климпуш Дмитро // Енциклопедія історії України. Т. 4. Ка-Ком. – К.: Наукова думка, 2007. – С. 351.

2008

422. Карпатська Україна 1938–1939 років через призму міжнародних відносин. Стаття 1 // Карпатська Україна. Красне Поле. – 2008. – 17 травня.
423. Карпатська Україна 1938–1939 років через призму міжнародних відносин. Стаття 2 // Карпатська Україна. Красне Поле. – 2008. – 24 травня.
424. Карпатська Україна 1938–1939 років через призму міжнародних відносин. Стаття 3 // Карпатська Україна. Красне Поле. – 2008. – 31 травня.
425. Карпатська Україна 1938–1939 років через призму міжнародних відносин. Стаття 4 // Карпатська Україна. Красне Поле. – 2008. – 7 червня.
426. Карпатська Україна 1938–1939 років через призму міжнародних відносин. Стаття 5 // Карпатська Україна. Красне Поле. – 2008. – 14 червня.
427. Карпатська Україна 1938–1939 років через призму міжнародних відносин. Стаття 6 // Карпатська Україна. Красне Поле. – 2008. – 21 червня.
428. Карпатська Україна 1938–1939 років через призму міжнародних відносин. Стаття 7 // Карпатська Україна. Красне Поле. – 2008. – 27 червня.
429. Карпатська Україна 1938–1939 років через призму міжнародних відносин. Стаття 8 // Карпатська Україна. Красне Поле. – 2008. – 5 липня.
430. Карпатська Україна 1938–1939 років через призму міжнародних відносин. Стаття 9 // Карпатська Україна. Красне Поле. – 2008. – 12 липня.
431. Карпатська Україна 1938–1939 років через призму міжнародних відносин. Стаття 10 // Карпатська Україна. Красне Поле. – 2008. – 19 липня.

432. Карпатська Україна 1938–1939 років через призму міжнародних відносин. Стаття 11 // Карпатська Україна. Красне Поле. – 2008. – 26 липня.
433. Карпатська Україна 1938–1939 років через призму міжнародних відносин. Стаття 12 // Карпатська Україна. Красне Поле. – 2008. – 2 серпня.
434. Карпатська Україна 1938–1939 років через призму міжнародних відносин. Стаття 13 // Карпатська Україна. Красне Поле. – 2008. – 9 серпня.
435. Карпатська Україна 1938–1939 років через призму міжнародних відносин. Стаття 14 // Карпатська Україна. Красне Поле. – 2008. – 16 серпня.
436. Карпатська Україна 1938–1939 років через призму міжнародних відносин. Стаття 15 // Карпатська Україна. Красне Поле. – 2008. – 23 серпня.
437. Карпатська Україна 1938–1939 років через призму міжнародних відносин. Стаття 16 // Карпатська Україна. Красне Поле. – 2008. – 30 серпня.
438. Карпатська Україна 1938–1939 років через призму міжнародних відносин. Стаття 17 // Карпатська Україна. Красне Поле. – 2008. – 6 вересня.
439. Карпатська Україна 1938–1939 років через призму міжнародних відносин. Стаття 18 // Карпатська Україна. Красне Поле. – 2008. – 13 вересня.
440. Карпатська Україна 1938–1939 років через призму міжнародних відносин. Стаття 19 // Карпатська Україна. Красне Поле. – 2008. – 20 вересня.
441. Карпатська Україна 1938–1939 років через призму міжнародних відносин. Стаття 20 // Карпатська Україна. Красне Поле. – 2008. – 27 вересня.
442. Щастя і горе Карпатської України. До витоків українського державотворення з позиції відомого вченого в карпатоукраїністиці. Розмовляла Ірина Густі // Новини Закарпаття. – 2008. – 20 вересня.

ВИБРАНА БІБЛІОГРАФІЯ ПРО ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНІСТЬ М.ВЕГЕША

1. Белень М. Карпатська Україна у портретах. – Ужгород, 1998. – С.27, 45, 50, 103, 121, 138, 142, 144, 164, 192: Про Вегеша М.М.
2. Вегеш Микола // Грабовецький В., Гаврилів Б. Лауреати премії імені академіка Івана Крип'якевича. – Івано-Франківськ, 2005. – С. 12.
3. Вегеш Микола Миколайович // Закарпаття. Хто є хто. Присвячується 60-річчю воз'єднання Закарпаття з Україною. Міжнародне довідково-біографічне видання. Випуск другий. – Київ: Українська академія геральдики, товарного знаку та логотипу; Українське наукове товариство геральдики і вексилології, 2005. – С. 96.
4. Вегеш Микола Миколайович // Наукова еліта Закарпаття. Доктори наук, професори Ужгородського національного університету. – Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. – С. 25 – 26.
5. Вегеш Микола Миколайович // Ужгородський національний університет на порозі III тисячоліття / Редколегія: М.М.Вегеш – голова редколегії, О.Г.Сливка, Л.О.Белей, І.П.Студеняк, В.В.Марина, Т.М.Розумик – відповідальний редактор, М.М.Басараб, В.В.Браславець. – Ужгород: Всеукраїнське державне багатопрофільне видавництво «Карпати» – «Наш рідний край» – «Вісник Карпат», 2005. – С. 10 – 11.
6. Вегеш Микола Миколайович // Хто є хто в Україні: політики, парламентарі, громадські діячі, урядовці, судді, підприємці, військові, релігійні діячі, науковці та освітяни, журналісти, суспільствознавці. 9000 біографічних довідок. – К.: Видавництво «К.І.С.», 2007. – С. 144.
7. Вегеш Микола Миколайович, завідувач кафедру, доктор історичних наук, професор. Бібліографічний покажчик // Кафедра політології Ужгородського національного університету. Біобібліографічний покажчик /Міністерство освіти

- ти і науки України, Ужгородський національний університет, Кафедра політології. – Ужгород, 2003. – С. 32–87: Про М.М.Вегеша.
8. Гаврилів Б., Туряниця В. Премія ужгородському історику // Микола Вегеш – історик України. – Ужгород, 2002. – С.51 – 53.
 9. Грабовецький В.В. Вегеш Микола Миколайович // Енциклопедія Сучасної України / Національна академія наук України; Наукове Товариство ім. Шевченка; Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. – Том 4. В-Вог. – К., 2005. – С. 181.
 10. Данилюк Д. Деякі дискусійні аспекти з історії Карпатської України // Карпатська Україна: питання державно-правового розвитку і міжнародного становища: Доповіді та повідомлення наукової конференції, присвяченої 60-річчю проголошення незалежної Карпатської України (Ужгород, 10–11 березня 1999 р.). – Ужгород, 1999. – С.133, 135, 137, 138, 140, 141: Про Вегеша М.М.
 11. Зан М. Нестор-літописець Карпатської України // Вегеш М. Августин Волошин і Карпатська Україна. – Львів: ЗУКЦ, 2004. – С. 382 – 385.
 12. Інститут історії України НАН України. 1936-2006. – К.: Інститут історії України НАН України, 2006. – С. 145, 294, 503, 760: Про М.М.Вегеша.
 13. Історія України / Під ред. академіка В.А.Смолія. – Київ: Либідь, 1997. – С.419: Про Вегеша М.М.
 14. Історія України / Під ред. академіка В.А.Смолія. Видання 3-є, доповнене й перероблене. – Київ: Видавничий дім «Альтернативи», 2002. – С. 457: Про Вегеша М.М.
 15. Історія України. Від давнини до сучасності / Відп. ред. Ю.Сливка; керівник авт. кол. Ю.Зайцев. Видання 3-є, перероблене і доповнене. – Львів: Світ, 2002. – С. 504: Про Вегеша М.М.
 16. Історія українського селянства: Нариси в 2-х томах / Національна академія наук України; Інститут історії України. – Т. 2. – К.: Наукова думка, 2006. – С. 264: Про М.М.Вегеша.
 17. Калініченко В.В., Гибалка І.К. Історія України. Частина 3: 1917–2003 р.: Підручник для історичних факультетів вищих навчальних закладів. – Харків: ХНУ ім. В.Н.Каразіна, 2004.

18. Киричук Ю. Український національний рух 40 – 50-х років ХХ століття: ідеологія та практика. – Львів: Добра справа, 2003. – С. 35: Про М.М.Вегеша.
19. Литвин В. Україна: міжвоєнна доба (1921 – 1938). – К.: Видавничий дім «Альтернативи», 2003. – С. 454, 476, 480, 481: Про М.М.Вегеша.
20. Література до 60-річчя Карпатської України: (Із фондів Наукової бібліотеки Ужгородського державного університету): Вибрана бібліографія // Ужгородський державний університет, Науково-дослідний інститут Карпатознавства, Наукова бібліотека УжДУ, Закарп. крайове т-во «Просвіта»; [Уклад.: О.Д.Закривидорога, Г.З.Шарган]. – Ужгород, 2000. – №140, 144 – 146, 152, 154, 155, 157, 158, 161, 162, 165, 166, 170–173, 175, 177, 181, 185, 193, 195, 196, 199, 204, 206, 208, 216 – 218, 220, 229, 232, 234, 236, 238, 240, 244, 248, 256, 260, 263, 265: Про Вегеша М.М.
21. Література про Закарпатську область: Бібліографічний покажчик за I–IV квартали 1999 року. – Ужгород: Вид-во В.Падяка, 2000. – №59, 112, 119, 411, 677, 768, 775, 784, 800, 804, 1113, 1896, 1999, 2175, 2475: Про Вегеша М.М.
22. Література про Закарпатську область: Бібліографічний покажчик за I квартал 2000 року. – Ужгород: Вид-во В.Падяка, 2000. – №30, 31, 286, 306: Про Вегеша М.М.
23. Література про Закарпатську область: Бібліографічний покажчик за II квартали 2000 року. – Ужгород: Вид-во В.Падяка, 2000. – 522, 547, 763, 764: Про Вегеша М.М.
24. Література про Закарпатську область: Бібліографічний покажчик за III квартал 2000 року. – Ужгород: Вид-во В.Падяка, 2000. – № 1005, 1028, 1341, 1379: Про Вегеша М.М.
25. Марина В. Він вірить у національну свідомість закарпатців // Микола Вегеш – історик України. – Ужгород, 2002. – С.4–8.
26. Микола Вегеш – академік Академії наук вищої освіти України // Бюлетень прес-служби Ужгородського національного університету. Інформаційне видання. – 2008. – №1. – С. 5.
27. Микола Вегеш – ректор Ужгородського національного університету // Топ 50. Найвпливовіші люди Закарпаття – 2008. – Ужгород, 2008. – С. 31.

28. Микола Вегеш // Сторінки історії Ужгородського національного університету. Документи і матеріали. Посібник / Укладання, коментарі кандидата історичних наук Н.М.Жулканич. – Ужгород: ПП «Повч Р.М.», 2005. – С. 133.
29. Микола Вегеш: вчений, політик, людина. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2008. – 368 с.
30. Нариси з історії дипломатії України/О.І.Галенко, Є.Є.Камінський, М.В.Кірсенко та ін. Під ред. В.А.Смолія. – К.: Видавничий дім «Альтернативи», 2002. – С.489,490: Про М.М.Вегеша.
31. Нариси історії Закарпаття (1918 – 1945) / Ужгород. держ. ун-т., НДІ Карпатознавства, Закарп. обл. орг. т-ва охорони пам'яток історії та культури; [Редкол.: І.Гранчак та ін.]. – Ужгород: Закарпаття, 1995. – Т.ІІ. – С.344, 347, 348, 459: Вегеш М.М.
32. Олашин М. Микола Вегеш – академік Міжнародної Слов'янської академії наук // Микола Вегеш – історик України. – Ужгород, 2002. – С.59 – 60.
33. Олашин М.В., Токар М.Ю., Фенич В.І. Вегеш Микола Миколайович (нар. 1962) // Під покровительством музи Клію. Історичному факультету Ужгородського національного університету – 60 років / Упорядники: Олашин М.В., Остапець Ю.О., Токар М.Ю., Фенич В.І. – Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2005. – С. 60 – 64.
34. Остапець Ю.О. Вегеш Микола Миколайович – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри політології // Під покровительством музи Клію. Історичному факультету Ужгородського національного університету – 60 років / Упорядники: Олашин М.В., Остапець Ю.О., Токар М.Ю., Фенич В.І. – Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2005. – С. 154 – 157.
35. Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси. – Ужгород, 2006. – С. 73, 142, 206, 288: Про М.М.Вегеша.
36. Русначенко А. Народ збурений: Національно-визвольний рух в Україні й національні рухи опору в Білорусії, Литві, Латвії, Естонії у 1940 – 50-х роках. – К.: Університетське видавництво «ПУЛЬСАРИ», 2002. – С. 70, 71, 250: Про М.М.Вегеша.
37. Сергійчук В. Августин Волошин в українському національному житті // Августин Волошин як український державник, педагог і релігійний діяч. Матеріали Всеукраїн-

- ської наукової конференції, присвяченої 130-річчю від дня народження Героя України о. Августина Волошина і 65-річчю проголошення Карпатської України 16 березня 2004 року. – Київ: Видавництво «Прецедент», 2004. – С. 22: Про Вегеша М.М.
38. Скунць П. 37 – Миколі Вегешу // Срібна Земля. – 1999. – 2 груд.
39. Студеняк І.П. Інформація про досягнення Вегеша Миколи Миколайовича, ректора Ужгородського національного університету, професора, представленого до нагородження Почесною грамотою Верховної Ради України // Карпатська Україна. Красне Поле. – 2007. – 10 березня.
40. Токар М. Вегеш Микола Миколайович // Карпатська Україна в портретах. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 299–301.
41. Токар М. Відданий освіті й науці // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Політологія. Соціологія. Філософія. Випуск 7-8. До 45-річчя від дня народження Вегеша Миколи Миколайовича, доктора історичних наук, професора, завідувача кафедри політології факультету суспільних наук, ректора Ужгородського національного університету. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С. 3–16.
42. Токар М. Героїзм і трагізм Карпатської України у наукових студіях професора М.Вегеша // Вегеш М. Карпатська Україна. Документи і факти. – Ужгород: Видавництво «Карпати», 2004. – С. 417-430.
43. Токар М. Микола Вегеш – доктор історичних наук. Стенограма засідання спеціалізованої вченої ради Д.50.17.01 в Інституті історії України НАН України від 25 вересня 1998 року; Стенограма засідання спеціалізованої вченої ради Д.26.001.20 в Київському національному університеті ім.Тараса Шевченка від 26 квітня 1999 року // Микола Вегеш – історик України. – Ужгород, 2002. – С.179 – 240.
44. Токар М. Микола Вегеш став почесним доктором Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника // Новини Закарпаття. – 2007. – 20 жовтня.
45. Токар М. Професор М.Вегеш та його політична публіцистика. Післямова // Вегеш М. Якою ми бачимо нову Україну (Політичні замітки про минуле і майбутнє українського народу). – Ужгород: СМП «Вісник Карпат», 2004. – С. 106–116.

46. Токар М. Професор Микола Вегеш. Біобібліографічний покажчик (до 40-річчя від дня народження) / Ужгородський національний університет; Науково-дослідний інститут карпатознавства. – Ужгород: Два кольори, 2002. – 314 с.
47. Токар М.Ю. Вегеш Микола Миколайович // Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / Під ред. М.М.Вегеша. – Ужгород: Вид-во «Карпати», 2002. – С.547-551.
48. Турянця В. Науковець, педагог, людина (Науково-педагогічна і культурно-освітня діяльність доцента Ужгородського державного університету Миколи Миколайовича Вегеша) // Микола Вегеш – історик України. – Ужгород, 2002. – С.9-21.
49. Україна: політична історія. ХХ-ХХІ ст. / Редрада: В.М.Литвин (голова) та ін. Редкол.: В.А.Смолій, Ю.А.Левенець (співголови) та ін. – К.: Парламентське видавництво, 2007. – С. 651, 660 – 662: Про М.М.Вегеша.
50. Українська історіографія на зламі ХХ і ХХІ століть: здобутки і проблеми / Колективна монографія за редакцією Леоніда Зашкільняка. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2004. – С. 339, 341, 342: Про М.М.Вегеша.
51. Федака С.Д. Вегеш Микола Миколайович // Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття. – Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. – С. 66 – 67.
52. Фединишинець В. Земляк про земляка й по-земляцькому: Штрих про одну книжку проф. Миколи Вегеша // Фединишинець В. Крайові літературні здвиги: Літературно-критичні статті та есеї. – Ужгород, 2000. – С.160.
53. Фединишинець В. Микола Миколайович Вегеш: Бібліографічний покажчик. – Ужгород, 1997. – 44 с.
54. *Magocsi Paul Robert. Vegesh Mykola* // *Encyclopedia of Ruyun History and Culture. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors.* – Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. – P.492.

ПРОФЕСОР МИКОЛА ВЕГЕШ: ОСНОВНІ ВІХИ ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНОСТІ

28 листопада 1962 р. / Народився в сім'ї Миколи Юрійовича та Ганни Йосипівни Вегешів.

1969–1979 рр. / Навчався в Міжгірській середній школі.

1979–1984 рр. / Студент історико-педагогічного факультету Івано-Франківського державного педагогічного інституту імені Василя Стефаника.

1983–1984 рр. / Очолював проблемний семінар з історії України доби феодалізму під керівництвом свого вчителя доктора історичних наук, професора, академіка Володимира Васильовича Грабовецького.

12 травня 1984 р. / Одружився на випускниці філологічного факультету Івано-Франківського державного педагогічного інституту імені В. Стефаника Анастасії Бурці.

1984–1991 рр. / Вчитель історії та суспільствознавства Синевирської середньої школи Міжгірського району.

1985–1991 рр. / Очолював методичне об'єднання вчителів історії Міжгірського району.

27 січня 1987 р. / Народився син Ігор – аспірант кафедри політології факультету суспільних наук Ужгородського національного університету.

1990 р. / Став членом міжгірського осередку Закарпатської обласної організації Української республіканської партії, яку очолював Левко Григорович Лук'яненко.

24 березня 1990 р. / В міжгірській газеті «Радянська Верховина» з'явилася перша стаття М.Вегеша «Августин Волошин: ким він був».

24 жовтня 1990 р. / Згідно з наказом по Ужгородському державному університету від 24 жовтня 1990 р. за №517-05 Миколу Вегеша зараховано з 1 листопада 1990 р. аспірантом без відриву від виробництва з чотирирічним терміном навчання по спеціальності історія СРСР. Ректор Сливка В.Ю.» (науковий керівник – професор Василь Ілько).

Березень 1991 р. / Вийшла з друку в львівському журналі «Дзвін» перша наукова публікація Миколи Вегеша «Августин Волошин і Карпатська Україна».

16 липня 1991 р. / Народився син Іван – сьогодні студент географічного факультету Ужгородського національного університету.

30 травня 1992 р. / Опублікована перша стаття М.Вегеша у зарубіжному виданні («Учень Тараса Шевченка» // Новий шлях, Торонто, Канада).

1992–1994 рр. / Асистент кафедри історії України.

1992–1998 рр. / Голова Закарпатської обласної організації «Меморіал імені Василя Стуса».

1993–1998 рр. / Голова секретаріту Закарпатської обласної організації Української Консервативної республіканської партії.

1993 р. / Вихід у світ першої книги Миколи Вегеша «Велич і трагедія Карпатської України» (Співавтор – професор Володимир Задорожний).

1993 р. / Удостоєний звання лауреата премії імені Василя Гренджі-Донського.

- 1994 р. / На засіданні вченої ради Ужгородського державного університету захистив кандидатську дисертацію «Карпатська Україна в 1938-1939 рр.: соціально-економічні та політичні аспекти» (науковий керівник – професор Володимир Задорожний).
- 1994 р. / Балотувався до Верховної Ради України по Свалявському виборчому округу.
- 1994–1997 рр. / Доцент кафедри історії України Ужгородського державного університету.
- 25 червня 1996 р. / За вагомий внесок у справу вивчення і популяризації історії українського народу та історико-краєзнавчої спадщини Івано-Франківська обласна організація Всеукраїнської спілки краєзнавців присудила кандидату історичних наук, доценту кафедри історії України Ужгородського державного університету Миколі Вегешу звання лауреата премії імені академіка Івана Крип'якевича.
- 1997–2001 рр. / Доцент кафедри політології.
- 1998–2002 рр. / Голова Ужгородської організації партії «Реформи і порядок».
- 25 вересня 1998 р. / Захист докторської дисертації «Закарпаття в контексті загальноєвропейської політичної кризи напередодні Другої світової війни» відбувся на засіданні спеціалізованої Вченої Ради Д 50.17.01 в Інституті історії України Національної Академії Наук України (науковий консультант – професор Степан Віднянський).
- 26 квітня 1999 р. / Повторний захист докторської дисертації (прийнято положення, що між захистами кандидатської та докторської дисертацій повинно пройти п'ять років) на засіданні спеціалізованої Вченої Ради Д 26.001.20 у Київському національному університеті ім. Т.Г.Шевченка.

27 вересня 1999 р. / На засіданні президії Міжнародної Слов'янської Академії наук Миколу Вегеша обрано академіком.

1999–2004 рр. / Микола Вегеш – голова Закарпатського відділення Всеукраїнського Біографічного Товариства.

2000 р. / Обраний Почесним членом музею Олекси Довбуша в Івано-Франківську.

2000–2007 рр. / Член Вченої ради Ужгородського національного університету.

2000–2001 рр. / Вихід у світ перших семи томів вибраних праць Миколи Вегеша «Історичні дослідження».

2000–2004 рр. / Директор науково-дослідного інституту карпатознавства Ужгородського національного університету.

2001 р. / Микола Вегеш – професор кафедри політології Ужгородського національного університету.

2001 р. / Рада директорів, Управлінська Рада редакторів і Рада видавців Американського Біографічного Інституту обрала М.Вегеша Почесним членом Дослідницького Бюро Радників вищеназваного інституту.

16 серпня 2001 р. / Подяка голови Закарпатської обласної державної адміністрації за вагомий внесок у розвиток державного будівництва, значні досягнення у професійній діяльності, активну участь у громадсько-політичному житті області та з нагоди відзначення десятої річниці незалежності України.

2002 р. / Микола Вегеш – завідувач кафедри політології.

28 листопада 2002 р. / Подяка ректора Ужгородського національного університету професора В.Ю.Сливки за багаторічну сумлінну роботу в університеті, плідну науково-педагогічну діяльність, активну участь в громадському житті колективу та з нагоди ювілею.

- 2002 р. / Довірена особа ректора УжНУ професора В.Ю.Сливки на виборах до Верховної Ради України.
- 2002 р. / Балотувався до обласної ради від виборчого блоку «Наша Україна».
- 1 січня 2004 р. / Обраний членом президії Закарпатського обласного осередку Наукового Товариства імені Т.Г.Шевченка.
- 2004 р. / На засідання вченої ради історичного факультету обраний деканом («за» – 14, «проти» – 7).
- 15 березня 2004 р. / Нагороджений грамотою Всеукраїнського братства ОУН-УПА імені генерал-хорунжого Тараса Чупринки за участь у дослідженні історії національно-визвольних змагань українського народу.
- 30 квітня 2004 р. / Микола Вегеш нагороджений Грамотою Верховної Ради України «За заслуги перед Українським народом».
- 28 липня 2004 р. / Голова Центральної виборчої комісії С.Ківалов підписав посвідчення, згідно з яким М.М.Вегеш є довірсною особою кандидата на пост Президента України В.А.Ющенка по територіальному виборчому округу №72.
- 11 лютого 2005 р. / Міністр освіти і науки України С.М.Ніколаєнко призначив М.М.Вегеша виконуючим обов'язки ректора Ужгородського національного університету.
- 31 березня 2005 р. / На засіданні конференції трудового колективу Миколу Вегеша обрано ректором Ужгородського національного університету.
- 8 квітня 2005 р. / Міністр освіти і науки України С.М.Ніколаєнко підписав семирічний контракт з ректором Ужгородського національного університету М.Вегешем.

9 квітня 2005 р. / Миколу Вегеша обрано членом президії та ради Народного Союзу Наша Україна від Закарпатської області.

14 травня 2005 р. / Миколу Вегеша одноголосно обрано головою Ужгородської міської організації політичної партії Народний Союз Наша Україна.

2006 р. / Микола Вегеш обраний депутатом Закарпатської обласної ради від виборчого блоку «Наша Україна», членом Президії та головою коаліції в обласній раді.

Серпень 2006 р. / Нагороджений почесною грамотою Закарпатської обласної ради за багаторічну сумлінну працю, високий професіоналізм, підготовку кваліфікованих кадрів, активну депутатську діяльність та з нагоди відзначення 15-ої річниці незалежності України.

28 листопада 2006 р. / Нагороджений почесною грамотою Закарпатської обласної державної адміністрації за вагомі заслуги у реалізації державної політики в галузі національної освіти, досягнуті успіхи у справі підготовки висококваліфікованих спеціалістів та високу професійну майстерність.

23 грудня 2006 р. / Обраний академіком Академії наук вищої школи України.

2007 р. / Микола Вегеш – керівник міського виборчого штабу блоку «Наша Україна – Народна самооборона».

28 лютого 2007 р. / Нагороджений Почесною грамотою Верховної Ради України «За особливі заслуги перед Українським народом» (№217).

22 червня 2007 р. / Указом Президента України Вегеша Миколу Миколайовича нагороджено орденом «За заслуги» III ступеня (№549, серія ОК №020865, знак ордена №8170).

Серпень 2007 р. / Подяка Міністерства освіти і науки України за сприяння інформатизації освіти, активну підтримку й особистий внесок в ефективне впровадження програми «Навчання для майбутнього».

Жовтень 2007 р. / Сертифікат учасника першої Міжнародної науково-практичної конференції «Швацький національний природний парк: регіональні аспекти, шляхи та напрями розвитку» (3-6 жовтня 2007 р.)

12 жовтня 2007 р. / Ухвалою Вченої ради Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника від 25 вересня 2007 року (протокол №3) Миколі Вегешу присвоєно звання «Почесний доктор».

28 листопада 2007 р. / Нагороджений Почесною грамотою Закарпатської обласної ради.

28 листопада 2007 р. / Нагороджений Листом подяки Представництва Міністерства закордонних справ України в Ужгороді.

29 листопада 2007 р. / Нагороджений знаком «Відмінник освіти України» (Посвідчення №82987).

18 лютого 2008 р. / Указом Президента України Віктора Ющенка затверджений членом Національної конституційної ради (комісія з прав і свобод людини і громадянина).

ФОТОІЛЮСТРАЦІЇ

Микола Вегеш

КАРПАТСЬКА УКРАЇНА
1938-1939 РОКІВ
У ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКОМУ
ІСТОРИЧНОМУ КОНТЕКСТІ

1

Ужгород - 1997

М. ЗИММЕР
В. ГОМОНАЙ
М. ВЕГЕШ

Августин
ВОЛОШИН

Микола ВЕГЕШ

КАРПАТСЬКА УКРАЇНА
У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ (1938—
1939)

Вийшов на пленарному засіданні міжнародної
наукової конференції в Карпатській Україні:
Національне відродження. Подвійний розвиток.
Переклад з м. Ужгород, 11 березня 1999 р.

В. ЛЬОДНАК, М. М. ВЕГЕШ

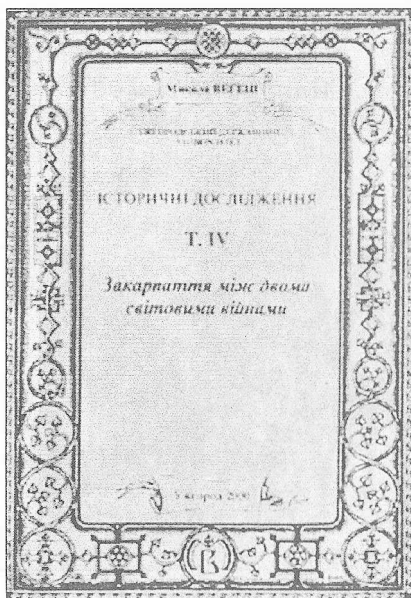
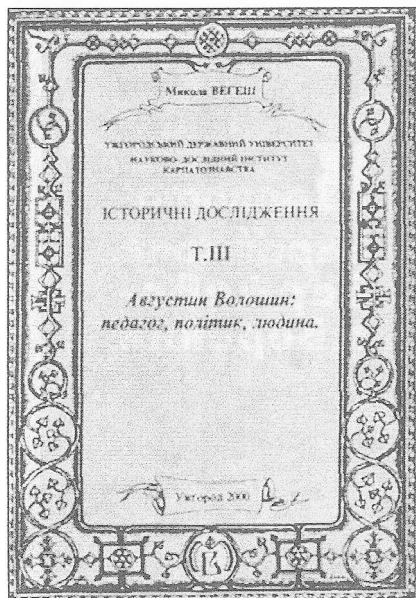
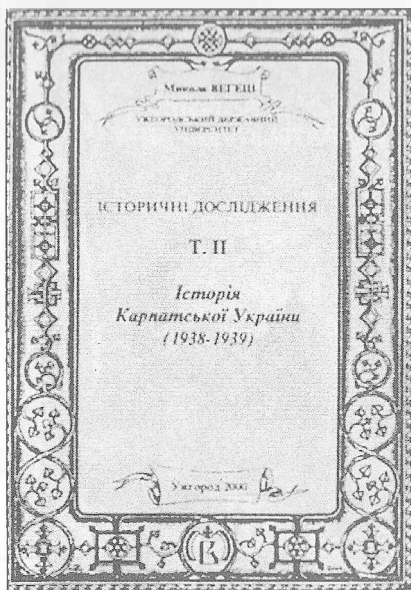
КАРПАТСЬКА
УКРАЇНА В
МІЖНАРОДНИХ
ВІДНОСИНАХ
(1938 - 1939)

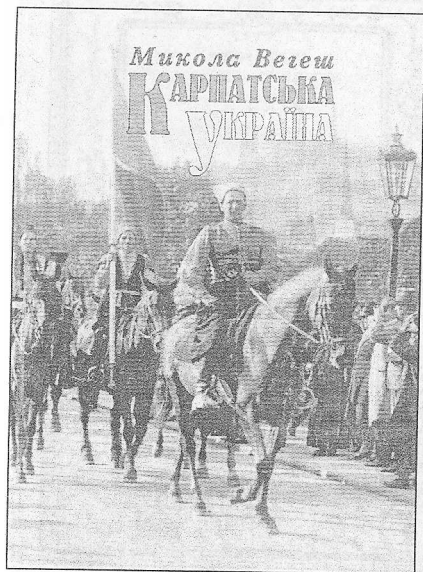
М. М. Велеш

ІСТОРИЧНІ МОНОГРАФІЇ
ТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Том I

ЗАКАРПАТТЯ В КОНТЕКСТІ
ЦЕНТРАЛЬНОСВІТОВОЇ
ПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ
НАПЕРЕДІДНІ ДРУГОЇ
СВІТОВОЇ ВІЙНИ

МОГИРСЬКЕ РАЙОННЕ ТОВАРИСТВО
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ім. Т. Г. ШЕВЧЕНКА
«ПРОСВІТА»

ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКА СТУДІЯ
ім. В. С. ГРЕНДЖІ-ДОНСЬКОГО
«ТРЕМБІТА»

(1897—1974)

За свою творчість, що збагатила вокальний
життєвий доробок української мови,
1100-ю творчій саборах свідомо з небес
На нову землю Карпати.

В. С. ГРЕНДЖІ-ДОНСЬКОГО

ДИПЛОМ

ЛАУРЕАТА
ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКОЇ
ПРЕМІЇ
ім. В. С. ГРЕНДЖІ-ДОНСЬКОГО

За свою лауреатську творчість
Михайло Веселий
класик і поетичний самобудівельник
своєї мови «Верховини»
і серію статей про історію
Карпатської України (1940)
і повчання до українців Волині й Лемків

№ Серія 3
2000
В. С. ГРЕНДЖІ-ДОНСЬКОГО
2000

Диплом лауреата літературно-мистецької премії ім. В. С. Гренджі-Донського

Всеукраїнська спілка краєзнавців
Івано-Франківська область провінція

ДИПЛОМ

Розглянувши кандидатську дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук, захистивши її на спеціальному засіданні Івано-Франківської обласної організації Всеукраїнської спілки краєзнавців 20 березня 1967 року на основі якої вченою виконано науково-дослідницьку роботу з теми «Історія української краєзнавчої діяльності на території Івано-Франківської області»

Микола Митрофанович

кандидат історичних наук, доцент Івано-Франківського державного університету ім. Шевченка, професор кафедри історії України, краєзнавства та етнографії Івано-Франківського державного університету ім. Шевченка, доктор історичних наук, професор кафедри історії України, краєзнавства та етнографії Івано-Франківського державного університету ім. Шевченка

В. С. ГРЕНДЖІ-ДОНСЬКОГО
2000

1886-1967

Диплом лауреата премії ім. академіка Івана Крип'якевича

ПОДЯКА

Висловлюю

ВЕГЕШУ Миколі Миколайовичу

щиро вдячністю за вагомий особистий внесок у розвиток державного будівництва, знатні досягнення у професійній діяльності, активну участь у громадсько-політичному житті області та з нагоди відзначення десятиї річниці незалежності України.

Голова Закарпатської обласної
державної адміністрації

Г. Г. Москаля

Г. Г. Москаль

місто Ужгород,
16 серпня 2001 року
Розпорядження № 419

Подяка голови Закарпатської облдержадміністрації Г. Г. Москаля за вагомий особистий внесок Миколи Вегеша у розвиток державного будівництва

ЗМІСТ

Із плеяди крайових істориків _____	3
Етапи життя і творчості вченого _____	6
Обриси наукових досліджень _____	23
Сучасний літописець Карпатської України _____	34
В царині політології _____	52
Дослідження карпатистики _____	58
Бібліографія публікацій Миколи Вегеша з історії Карпатської України _____	66
Вибрана бібліографія про життя і діяльність М. Вегеша _____	112
Професор Микола Вегеш: основні віхи життя і діяльності _____	118
Фотоілюстрації _____	125

Наукове видання
Бібліографічне видання

Маріан ТОКАР

**У ПОШУКАХ ІСТИНИ
ПРО КАРПАТСЬКУ УКРАЇНУ:**

*Бібліографічний покажчик праць
професора Миколи Вегеша
про Карпатську Україну*

Редактор Андрій Ребрик
Художньо-технічна редакція Інги Супрунюк
Коректура Наталії Ребрик
Друк Василя Миська

Підписано до друку 10. 01. 2009.
Формат 60x84/16. Гарнітура Bookman Old Style.
Папір офсетний. Друк офсетний. Облік.-вид. арк. 6,5.
Замовлення № 1. Наклад 300 прим.

МПП "Гражда"

Свідоцтво про державну реєстрацію видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія 3т № 22 від 1 вересня 2005 року

88000, м. Ужгород, вул. Капітульна, 18, т./факс (0322) 61-52-76

Токар Маріан

Т 3 У пошуках істини про Карпатську Україну: Бібліографічний покажчик праць професора Миколи Вегеша про Карпатську Україну. – Ужгород: Гражда, 2009. – 132 с.: іл.
ISBN 978-966-8924-98-9

У виданні подається короткий життєпис одного із відомих сучасних дослідників історії Карпатської України 1938-1939 років, а також бібліографічний покажчик опублікованих праць ученого з даної наукової проблеми та відгуків і посилань на них.

Видання, котре виходить у світ з нагоди 70-ї річниці проголошення державної незалежності Карпатської України, стане в нагоді всім, хто цікавиться бібліографією славетних і трагічних сторінок історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців часів Карпатської України.

УДК 94(477.87)“1938-1939”:929 ББК Т 3 (4Укр-43ак)61